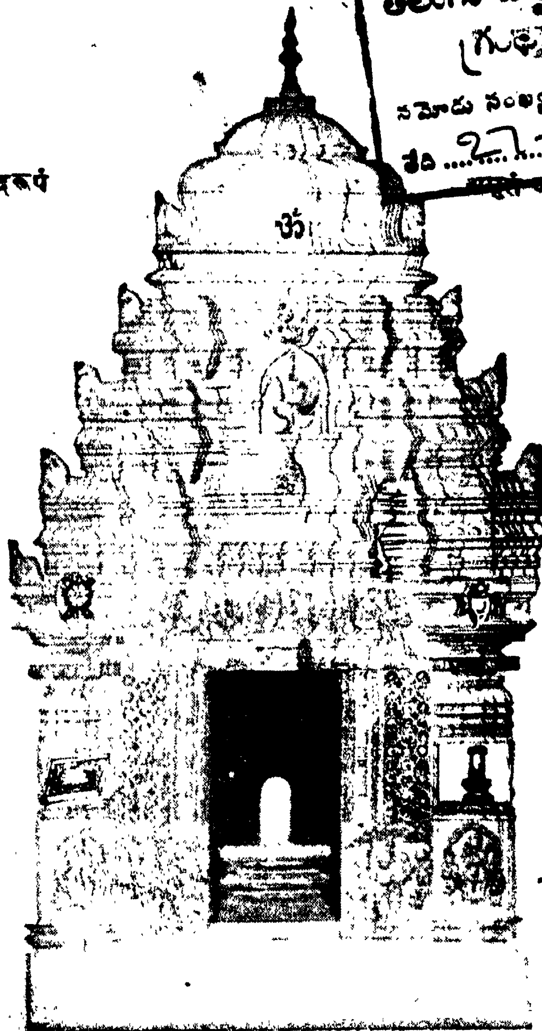
5347

ĀRĀDHANA

आनन्दरूपं ... यद्विभाति

VOL. III No. 2 FEBRUARY 1957

శ్లో॥ సర్వం సంశయ ఏవ దేహఘటనం, సర్వం విచారాస్పదం
సర్వం దుఃఖ పరంపరాన్విత మహో! కాయో భయ భ్రాంతికృత్।
సర్వం చాత్మ శరీర పోషణ మనద్వ్యార్థ పారసిద్ధ్యై నృణాం
ధ్యాతుం త్వాముపయాంతి నైవ మనుజాః శ్రీ కాలహస్తీశ్వర!॥

శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకమ్. శ్రీ॥ తి॥ గు॥ పరమాచార్యః.

శా॥ అంతా సంశయమే, శరీర ఘటనంబంతా విచారంబె, లో
నంతా దుఃఖ పరంపరాన్వితమె, మేనంతా భయ భ్రాంతమే,
అంతా నంత శరీర పోషణమె, దుర్వ్యాపారమే దేహికిన్
చింత న్నిన్నుఁ దలంచి చూడడు నరుల్ శ్రీ కాళహస్తీశ్వర!॥

ధూర్జటి కవి - శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకము.

శ్లో॥ ఆమ్నాయాభ్యస నాచ్చ దర్శనచయ స్యాలోచనా చ్చాంతతః
తత్త్వాన్యప్యవిచింతనాత్ క్షరమిదం దేహం స్థిరం బ్రహ్మచ।
జానీమో వయమిత్యసత్యవచనా గోష్ఠీషు యే పండితాః
కంతే చిత్తజయోత్థ నిర్వృతి పదః శ్రీ కాలహస్తీశ్వర!॥

శ్రీ॥ కా॥ శ॥. శ్రీ॥ తి॥ గు॥ పరమాచార్యః.

శా॥ శ్రుతు లభ్యాసముఁ జేసి శాస్త్ర గణముల్ బోధించి తత్త్వంబుల
స్మృతి నూహించి శరీరమస్థిరము బ్రహ్మంబెన్న సత్యంబు గాం
చితిమంచున్ సభలన్ వృథా వచనముల్ చెప్పంగనే కాని స
ర్జిత చిత్తస్థిర సౌఖ్యముల్ దెలియరో శ్రీ కాళహస్తీశ్వర!॥

ధూర్జటి కవి - శ్రీ॥ కా॥ హ॥ శతకము.

ĀRĀDHANA

(A RELIGIOUS MONTHLY MAGAZINE)

VOL. III FEBRUARY 1957 No. 2

Editor

P. PERAYYA P.O.L.,

PUBLICATION OFFICE

"ĀRĀDHANA"

OFFICE OF THE DEPUTY COMMISSIONER

Hindu Religious & Charitable Endowments (Administration) Department, (Andhra)

MASULIPATAM.

ANNUAL SUBSCRIPTION Rs. 12/-

PER SINGLE COPY Re. 1/-

ఆ రా ధ న

దుర్ముఖి మాసపత్రిక మాఘము

విషయసూచిక పుట

తెనుగు

CONTENTS

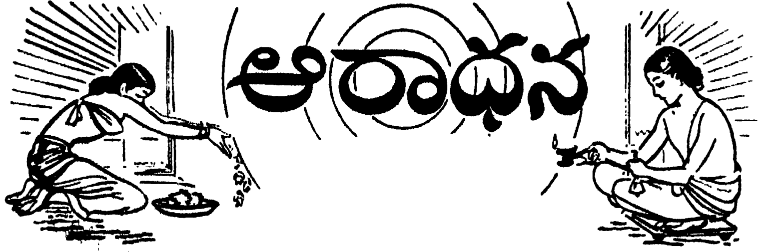
ENGLISH

PAGE

శ్రీ పార్వతి అమ్మవారు - ధ్రువమూర్తి - సోమారామము

" ఆనందరూప మమృతం య ద్విభాతి "

నకృదేవ ప్రపన్నాయ 'తవాస్మీ'తి చ యాచతే।
అభయం నర్వభూతేభ్యో దదా మ్యేత ద్వ్రతం మమ॥

సంపుటము 3 | దుర్ముఖి - మాఘము | సంచిక ౨

ॐ

एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।
बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥

तैत्तिरीयसंहिता, अष्टकम् १. प्र. ८. अनु. २२.

తాత్పర్యము:—ఇంతియేగాక, (బుద్ధికి అధిపతివగు) ఓ బృహస్పతీ! తండ్రివలె (మమ్ములను) పాలించునట్టియు, దేవగురుడవగునట్టియు, అభీష్టఫలముల నొనగునట్టి నీకొరకు వివిధయాగముల చేతను, హవిర్ద్రవ్యములచేతను. భక్తిపూర్వక నమస్కారములచేతను పరిచర్యల నొనగుదుము. నీ యనుగ్రహమువలన మేము మంచి ప్రజ కలవారమై వీరుల సాహాయ్యముకలవారమై నర్వవిధములగు ధనములకు అధిపతులము కావలయును.

बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद्द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु ।
यद्दीदयच्छवसर्तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् ॥

తాత్పర్యము:—ఓ బృహస్పతీ! రాజగువాడు రత్నాదిరూపమగు ఏ ధనము ననుభవించునో, మంత్రులు మణిరూపములగు యే ధనము ననుభవించుదురో, యాగాదికార్యములను నిర్వర్తించెడు జను లేధనము ననుభవింతురో, ఏ ధనము - జీవితప్రదానముచే నంపాదింపబడునట్టి సైన్యరూపముగ ప్రకాశించునో - అట్టి వివిధములగునట్టియు, చిత్రమగు ధనమును - నత్యన్వరూపుడగు పరమాత్మ నుండి దేవగురువుగా యావిర్భవించిన ఓ బృహస్పతీ!—మా కొనగుము.

ब्रह्मज्ञानस्य उपदेष्टारश्चतुर्विंशति ॥

(पूर्वतोऽनुवृत्तम्)

१३. भृङ्गः—यथा विविधेभ्यः कुसुमेभ्यः मकरन्दं गृह्णाति, एवं ज्ञानी तत्तच्छास्त्रेषु सारं विदित्वा सर्वमतेषु सद्गुणं प्रकटयति ।

१४. मधुकरः—मधु सञ्चिन्वन् मधुना सहैव स्वयमपि नश्यति । अतः धीमान् धनस्य सञ्चयं न कुर्यात् ।

१५. कुरङ्गः—यथा गीताकृष्टः मृगः जाले पतति, एवं इन्द्रियाकर्षकान् गीतादीन् विवेकी परिहरति ।

१६. आत्मनो रसनादोषेण दुष्टो मीनः मांसलोलुपस्सन् बडिशेन बध्यते एवं जिह्वेन्द्रियस्य दोषेण दुष्टः परिभूयते, विषयैर्गृह्यते च । अतः ज्ञानी जिह्वादोषं परिहरेत् ।

१७. **पिङ्गला नाम वेश्या ः—**

पुरा विदेहेषु पिङ्गला नाम पण्यस्त्री वसतिस्म । एकदा सायंसमये सा यथापूर्वं अलंकृता आत्मनः सङ्केतस्थानं प्रति कोऽपि विटः आगच्छेदिति निरीक्षन्ती द्वारदेशे तस्थौ । अत्यन्तं धनलुब्धा सा तन्मार्गेणागतान् सर्वानपि आत्मनः कटाक्षवीक्षणैः आक्रष्टुं प्रायतत । परं तु सुचिरादपि न कोऽपि तस्याः विलासैः आकृष्यत । अथाऽपि सा कोऽपि धनिकः आगत्य धनं प्रयच्छतीति वृथैव आशंसमाना आनिशीथं द्वारदेशे तथैव निरीक्षन्ती अतिष्ठत् । एवं रात्रेर्यामद्वयं गतम् । सा कमपि विटमागतं न पश्यन्ती श्रान्ता मनस्यात्मानं प्रति जुगुप्सामावहत् । समनन्तरमेव सा हृदये किञ्चिदपूर्वं तेजः पश्यन्ती आत्मनो मोहं सम्यक् ज्ञात्वा मनस्येवमचिन्तयत् । " धिङ्माम् ! याऽहमेतावन्तं कालं आत्मानं असंयम्य नरात् नश्वराणि सौख्यानि अकामयम् । यत् मामनुसृत्य सर्वकालेषु मयि सन्निविष्टं अनश्वरस्य सुखस्य एश्वर्यस्य च प्रदातारं भगवन्तं नाज्ञासिषम् । अहं मूढमतिः यत् नित्यानन्ददायकं परमात्मानं त्यक्त्वा क्लेशदुःखरोगकारिणं नरं कामये । अहो मे मौढ्यम् ! यदेतावन्तं समयं स्वयं शरीरं विक्रीय धनलोलुपा निन्द्यजीवितमनैषम् । सत्यज्ञानानन्दरूपः परमात्मैव मे सखा, प्रियतमः गुरुः सर्वमपि । शारीरिकाणि अनित्यानि सौख्यानि परिहृत्य नित्यसत्यस्वरूपं तं परमात्मानं देवमाश्रित्य नित्यानन्दमनुभवेयम् । मर्त्यं नरमाश्रित्य नारी कथं आनन्दं लभेत । नूनमहं भाग्यवती यतः विरलब्धाऽपि विवेकेन आत्मनो दुष्कृतानि सम्यक् पश्यन्ती निर्व्याजकरुणाविष्टेन विधिना दिष्ट्यानुगृहीता । अगाधे दुश्चरितकुपे पतितां प्रापञ्चिकैर्विषयैश्च बलादपहृतां च मां करुणाविष्टः भगवान् उज्जहार । यदा नरः विश्वं नश्वरमिति पश्यति तदैव ऐहिकेभ्यः नश्वरेभ्यः सुखेभ्यः आत्मानं निवृत्य आत्मानं स्वयमुद्धर्तुं प्रभवति विवेकवान् । " एवं मनसा विचार्य पिङ्गला प्रापञ्चिकेभ्यः नश्वरेभ्यः विषयसुखेभ्यः प्रतिनिवृत्ता स्थिरां शान्तिं परममानन्दं च अनुबभूव ।

अतः आशैव नराणां बन्धस्य हेतुः ।
आशाविरहः अत्यन्तं आनन्दहेतुश्च ॥

(क्रमशः)

శ్రీ సోమేశ్వర ప్రణామాంజలి

౧

శ్రీ కైలాసము నీకు భీమవరమై - చెన్నొందఁ, భక్తప్రజా
లోకమ్ముజ్వల యోగ భోగ విజయ శ్లోక ప్రమోదాకర
మ్మై కల్యాణపరంపరన్ గనుచు శ్రేయమ్మొందఁగా జేయు స
ర్వైకాధారు సుధీవిహారు నిను సంప్రార్థింతు సోమేశ్వరా!

౨

నీలగ్రీవ! నిరీహ! నిష్క్రియ! శివా! నిర్మాయ! నిర్మోహ! శ్రీ
బాలేందూజ్జ్వలమౌళి! శూలి! భువన ప్రఖ్యాత కేళీ! లసత్
ఫాలాక్షా! శుభదీక్ష! సంతత జగద్రక్షా సమీక్షా! ప్రియ
ప్రాలేయాచల కన్యకా మధుర లీలాధ్యక్ష! సోమేశ్వరా!

౩

పాపాతంక మడంచి, అన్యవిషయాభ్యాసమ్ము తూలించి, సం
తాప శ్రేణి హరించి, వృత్తికి నిరోధ ప్రాప్తి సంధించి, దుర్
వ్యాపారమ్మొపలించి, నామతిని నిర్బంధించి, నీ పత్నిగా
దీపింపించి, సుఖింపనిమ్ము, మధుమూర్తీ! శర్వ! సోమేశ్వరా!

౪

అన్నన్నన్న భవత్పపమ్ము వచనాభ్యాసమ్ములం జక్క, వొ
న్నెన్నెన్నెన్ని శ్రుతి స్మృతుల్ గనిన నొక్కింతేనిఁ గాన్పింప, ఏ
నిన్నున్ నమ్మి, నినున్స్మరించి, ధృతితో నీమూర్తి ధ్యానింపుచున్,
ని, న్నే బుద్ధి - వరించు, దానికె సుమీ! నీస్ఫూర్తి! సోమేశ్వరా!

౫

దిక్కుల్ నీకు మహాంబరమ్ములుగ - మా దేవాలయాలేల, నీ
వాక్కుల్ వేదములై విభాసిలఁగ - మా పద్యాలు నీకేల, మా
దృక్కుల్ సూర్యుఁడు చంద్రుఁడై వెలుఁగ - మా దీపాలు నీకేల, మా
మ్రొక్కుల్ గైకొని మమ్ముమాయుతుఁడవై పోషింపు సోమేశ్వరా!

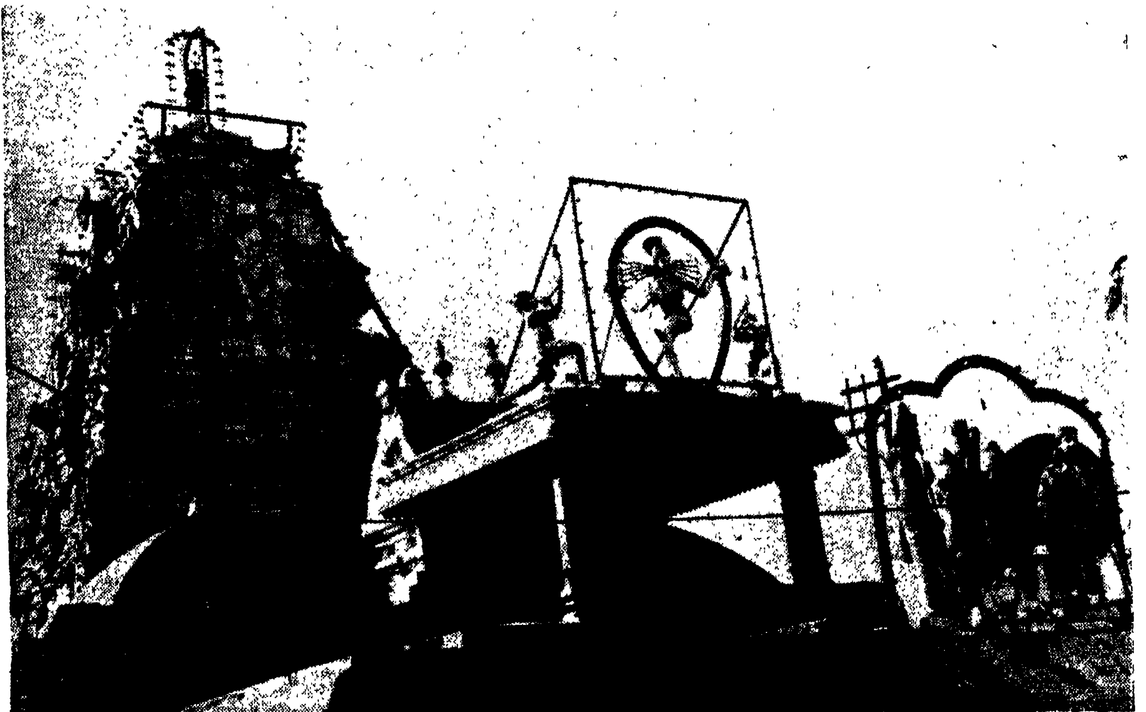
భీమారామము - గుణిపూడి

కవిరాజశిరోమణి, పండిత, దేవి నరసింహాచార్యులు, అష్టావధాని, అవనిగడ్డ.

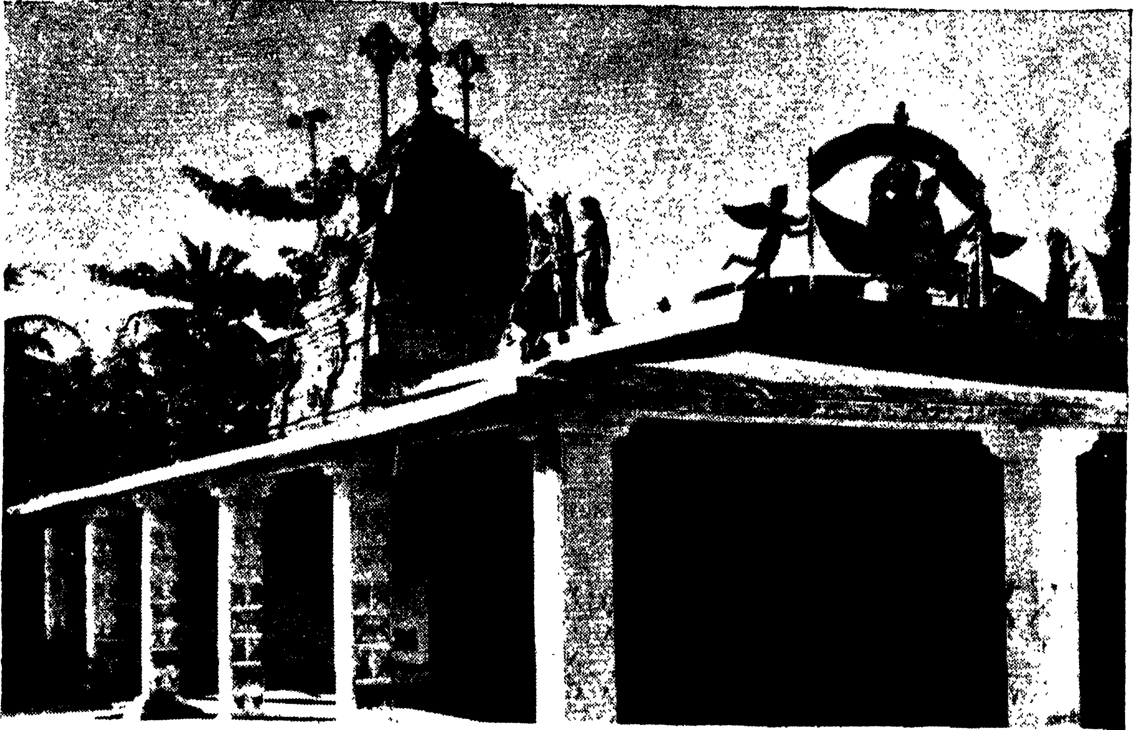
ఇది పశ్చిమగోదావరిజిల్లా భీమవరం తాలూకాలో భీమవరం రైల్వేస్టేషను (Railway Station) కు సమీపముగ కలదు. ఇది పంచారామ క్షేత్రములలో నొకటి. తారకాసుర సంహార గాథయు నందు తారకునిచే ధార్యమైన యమృత లింగ ఖండనంబునుఁ గూర్చి గతసంచికలో "క్షీరారామము - పాలకొల్లు" అను వ్యాసమున వివరింపఁబడినది. అందు వివరింపఁబడిన ఖండపంచకములో నొకదానిని చంద్రుఁడు కొనితెచ్చి యీ గుణిపూడి గ్రామములో ప్రతిష్ఠించెను. అందువలన నీదేవుని సోమేశ్వరుఁడందురు. చంద్రుఁడు స్వామిని ప్రతిష్ఠించుకాలమున నాలయమునకభిముఖముగ నొక తటాకమునుఁగూడ నిర్మించెను. దీనికి సోమకుండమనిపేరు. చంద్రుడీ తటాకమున నిత్యము స్నానముఁజేయుచు, తపమొనరించి, సోమేశ్వరుని సేవించి తనకు గురుతల్ప గమనమువలన కలిగిన పాపమునుండి విముక్తుడయ్యెను. ఈ విషయము పద్మపురాణములో ప్రశంసింపఁబడినది.

పద్మపురాణము - క్షేత్రమాహాత్మ్యము

"యమాశ్రిత్య కలానాథ స్తుత్వాత్రీవం మహత్తపః
గురుపత్నీ గమనజా ద్దోషాన్ముక్తోభవేత్క్వచిత్
శృణురామ! మహాబాహో! కథాంకథయతోమమ
అత్రి నేత్రాత్స ముభవచ్చంద్రఃపీయూషదీధితిః
బృహస్పతి సమీపేతు సర్వవిద్యా మధీతవాన్
కుశలస్సర్వ విద్యాసు సౌందర్య జితమన్మథః
భోగద స్సర్వదేవానాం వనితానాం సుఖావహః
ప్రాణద స్సర్వలోకానాం సర్వశాస్త్రార్థ కోవిదః
తం దృష్ట్వా కృపయావిష్ట శ్చంద్రం లోక పితామహః
సర్వోషధీనాం సామ్రాజ్యే స్వయమేవ కృతాదరః
రాజాసమ్మతి తనయ మకరోత్కమలాననః
తదాజ్ఞయా రాజసూయం యజ్ఞం త్రైలోక్యరక్షణః
కృతార్థ శ్చన్ద్రమా స్తత్ర సర్వవస్తు తథాస్థితః
కస్యచిత్వథ కాలస్య గురోర్భార్యాం జహారసః
స్వయమేవాగతాంతారాం రాజాసుందర ఇత్యపి

శ్రీ సోమేశ్వరాలయ విమాన గోపురము

శ్రీ జనార్దనస్వామి ఆలయము - గుణుపూడి

గురుణా ప్రార్థ్యమానోఽసౌ మహదైశ్వర్య గర్వితః
నదదాతి స్వయంచంద్ర స్త్వత్క్వైనం సానగచ్ఛతి
ఏవం స్థితేమహద్వైరం బభూవ గురుచంద్రయోః
విఘోరోషధినాథస్య శుక్రఃపార్ష్ణిగ్రహోఽభవత్
కార్యాకార్య విచారేషు పుత్రవచ్ఛిష్యవత్స్వయం
తతశ్శుంభ నిశుంభాద్యాః శుక్రాచార్య ప్రచోదితాః
మహాస్త్రం చక్రురుద్యోగం యుద్ధేకృత వినిశ్చయాః
లక్ష్మీసమేతః శ్రీవిష్ణుశ్చంద్రగేహ మిహాగమత్
గురోర్గేహేఽవ సద్రాత్రౌ గృహీత్వా జిగవంధనుః
వసవోఽష్టౌ తథారుద్రా ఆదిత్యాస్స మరుద్గణాః
ఇన్ద్రాది లోకపాలైశ్చ సనాసత్యా యుయుత్సవః
తత స్సమభవత్తేషాం ద్వంద్వయుద్ధం మహత్తరం
దేవానాం రాక్షసానాంచ మహద్యుద్ధ మవర్తత
తస్మిన్ యుద్ధే మహాఘోరె రుద్రః పరమకోపనః
అస్త్రం బ్రహ్మశిరోనామ విష్ణోరుపరి సృష్టవాన్
చక్రం మహత్తరం త్యక్తం రుద్రస్యోపరి విష్ణునా
తయోస్సమ భవద్యుద్ధం రుద్రస్య శరచక్రయోః
తతోలోకా మహాభీతా బ్రహ్మాణం శరణంయయుః
తతో బ్రహ్మసమాగత్య నివార్య హరిశంకరౌ
దేవానాం దానవానాంచ యుద్ధంత్యాజి తవాన్ప్రభుః

విధిశ్చంద్రం సమాసాద్య త్యజభార్యాం గురోరితి
ఉక్తవా న్బహువారంసన దదౌ కామమోహితః
తతస్సనష్ట తారాయాం గర్భంచస్ద్రి మనఃప్రభుః
బహిర్నిష్కా స్యతాంతారాం బభాషె గమ్యతామితి
అనుభూయ సహస్రాబ్ద మేవాఽవ్యక్తస్తు నిర్భగాం
క్వమైత్రం క్వమహాస్నేహో రాజ్ఞాం కార్యార్థినాం భువి
తతో భార్యాం కరంధృత్వా గృహమాగా ద్బృహస్పతిః
రుద్రోజగామ కైలాసం విష్ణుర్వైకుంఠమే వచ
దేవాస్సేంద్రా స్సర్షిగణా జగ్ముస్స్వస్థాన ముత్తమం
తథైవ జగ్ముర్దైత్యాశ్చ శుక్రస్స్వ భవనం యయౌ
తతః ప్రభృతి రాజానం త్రిషులోకైక భూషణం
రాజయక్ష్మా మహారోగో వివేశక్షైణ్య కారకః
రాజయక్ష్మా పాపయక్ష్మా జాయయక్ష్మేతితె త్రయః
రాజాన మావిశద్యక్ష్మ రాజయక్ష్మా తతోఽభవత్
గురుపత్నీ గమనజాత్తా రాయాశ్చోత్పన్న ఇత్యతః
పాప యక్ష్మేతి విఖ్యాతః జాయాసంగమ నాదహో !
య ఉత్పన్నస్సజాయేతి చన్ద్రస్యాసీదితి త్రయం
తేన పాపేనమహతా చన్ద్రమా అతిదుఃఖితః
విచరన్ సర్వలోకేషు సవ్యజానా త్ప్రకృతాంవిధిం
తతోదదర్శపితరం అత్రింలోక నమస్కృతం

ప్రణమ్య దండవద్భూమౌ పురతః ప్రాంజలిఃస్థితః
తం దృష్ట్వా క్షీణసర్వాంగం తనయం కరుణానిధిః
ఉవాచ చంద్రంరాజానం జీవయన్వచనం మునిః
ఐశ్వర్య మదమత్తేన కార్యాఽకార్య మజానతా
యత్కృతం పాతకంరాజన్ తత్త్వం తపను భూయతె
తథాపి కించిద్వక్ష్యామి హితంతెఽమృత దీధితె
యందృష్ట్వా ముచ్యతేజన్తుః మహాపాతక పంచకాత్
తత్ర తీర్థాన్యనేకాని సంతిపాప హరాణివై
ప్రసిద్ధాన్య ప్రసిద్ధాని తేషుస్నాత్వా మహేశ్వరం
దృష్ట్వానాశయతి క్షేత్రం మహాపాతక పంచకం
పంచాక్షర మహామంత్రం ప్రణవాద్య సమాహితః
ప్రాసాద భూమితోమధ్యే సంభూయాష్టాక్షరో మనుః
జపన్నిమం మహామంత్రం పశ్యన్సో మేశ్వరం ప్రభుం
మహాపాతక యుక్తోపి ముచ్యతేనాఽత్ర సంశయః॥

* * * *

"అజ్ఞాపిత స్స్వపిత్రైవ మోహధీనా మహీశ్వరః
దృష్ట్వా విశ్వేశ్వరం దేవం అంబికా సహితం శివం
ఏకంఖండం సమాదాయ అస్మిన్‌క్షేత్రె ప్రతిష్ఠితః
తత్ర కృత్వా మహాకుండం బ్రహ్మాణం శరణంయయౌ
సర్వత్రసర్వతీర్థాని చరితాని మయాప్రభో!
గురుస్త్రీ గమనోత్పన్నం దోషంన చరితం విభో
అతస్త్వాం ప్రార్థయేఽహం మేదోషం నాశితు మర్హసి"

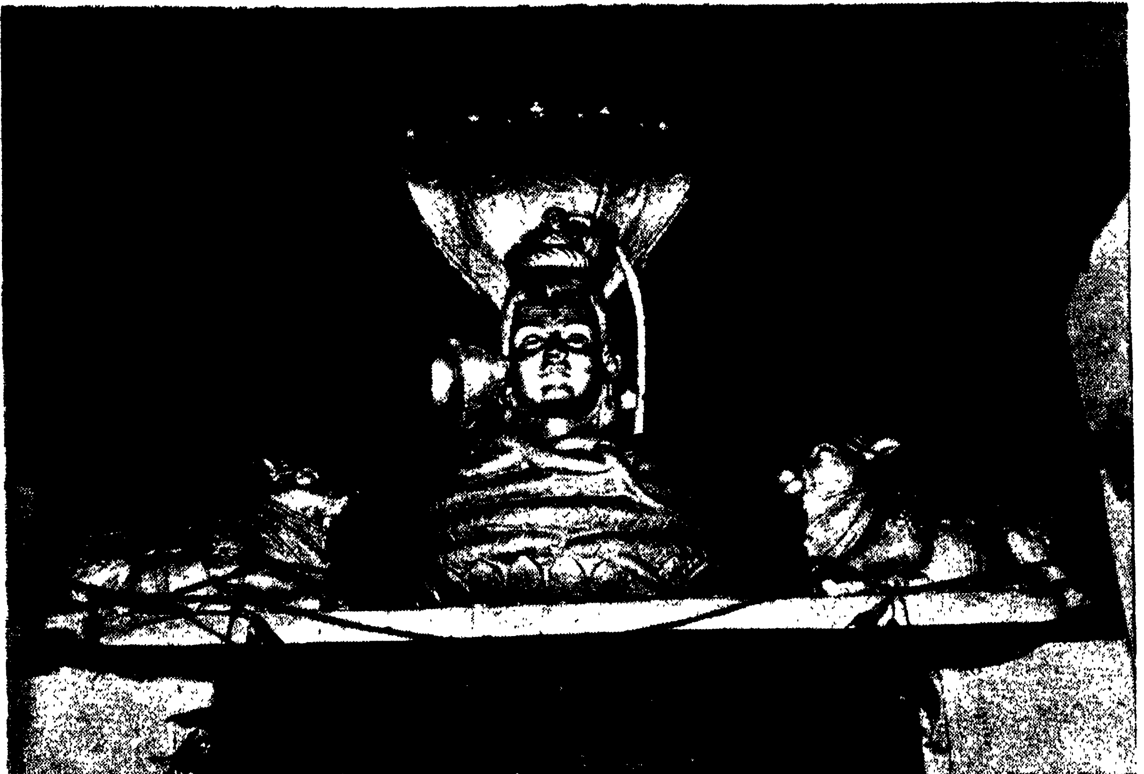
* * * *

బ్రహ్మ "త్వయా ప్రతిష్ఠితం లింగం త్రిషులోకేషు
దుర్లభం
తతః సోమేశ్వరో భూత్వాలోక సిద్ధిర్భ విష్యతి
తపసాతవ తుష్టాత్మా సోమేశ్వర దయానిధిః
గురుస్త్రీ గమనోత్పన్నం దోషం హరతి
మాచిరమ్"

అగస్త్యః "తపశ్చచార విధివద్బహు కాలం రఘూద్వహ
తతః ప్రసన్నో భగవానంబయా సహశంకరః
ఉవాచ తపసా ప్రీతోవరం వరయ సువ్రత

చంద్రః "యదిప్రసన్నో భగవన్గురు స్త్రీ గమనం తతః
తత్పాపం పరిహర్తవ్యంయ ద్యస్తి కరుణామయి

ఈశ్వరః "గురు స్త్రీ గమనాజ్జాతం నష్టం పాపం ససంశయః
త్వయా వినిర్మితం చేదం సోమకుండంసరోవరం
సేవితం సర్వమర్త్యానాం సర్వపాప ప్రణాశనం"

ఆలయ ముఖద్వారమునందలి శిల్పము

ఇతి దత్వాపరాన్నంబు స్తత్రైవాస్త రధీయత
చంద్రమాః ప్రాప్త సర్వార్థః శివానుగ్రహ
బృంహితః''

ఇతి పద్మపురాణె పూర్వఖండె రామాఽగస్త్యసంవాదె సోమేశ్వర క్షేత్ర మాహాత్మ్య వర్ణనంనామ అష్టావింశతితమో ధ్యాయః—అని కలదు.

అగస్త్య మహర్షి తన యాశ్రమమున శ్రీరామచంద్రునితో నిట్లు పలికెను. రామచంద్రా! చంద్రుఁడు యెవ్వరి నాశ్రయించి తనకు, గురుపత్నీగమనముపలన కలిగిన దోషమునుండి విముక్తుఁడయ్యెనో, అట్టి కథను వినుము. అత్రి కుమారుఁడైన చంద్రుఁడు బృహస్పతి సమీపమున సర్వవిద్యలనుఁ జదివి కుశలుఁడై, మన్మథునిఁ బోలు సౌందర్యవంతుఁడై సర్వదేవతలకును, స్త్రీలకును నాహ్లాద సుఖములనొసంగుచుండగా, బ్రహ్మ చంద్రుని యోషధీశునిఁ గావించెను. మరియు పితామహుని యానతి, రాజసూయాధ్వర మొనరించి, యైశ్వర్యవంతుఁడై, కొంతకాలమునకు తన్ను వలచి వచ్చిన గురుపత్నియైన తారను హరించెను. అంత బృహస్పతి యతని నెంత వేడినను మహదైశ్వర్య గర్వముచే నామె నిచ్చియుండలేదు. ఆమెయు నితని విడిచి వెళ్లియుండలేదు. అంత గురుచంద్రులకు యుద్ధము సాగెను. అప్పుడు దైత్యగురుండగు శుక్రుఁడు, దేవగురుని సాధింపవలయునని తలఁపుతో చంద్రుని జేరదీసి, పుత్రుని వలె శిష్యునివలె లాలించి దుర్బోధలుఁ జేసి, శుంభనిశుంభులను పురికొల్పి యుద్ధమును సాగించెను. ఇందువలన దేవదానవులకు మహత్తరమైన యుద్ధము జరిగెను. లక్ష్మీ సమేతుఁడై శ్రీ మహావిష్ణువు చంద్రుసంతికమునకు వచ్చెను. ఈశ్వరుఁడును ప్రమథ గణములతోడను సాయుధములతోడను గురునిఁ జేరెను. అప్పుడు విష్ణువుపై యీశ్వరుఁడు బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రమును వైవ, శ్రీ మన్నారాయణుఁడు చక్రమును విడిచెను. అవి రెండును ఘోరముగ పోరుచుండ, లోకములు భీతిల్లి, మహ్యా లీ శివకేశవుల యుద్ధము నాపవలసినదిగా బ్రహ్మనుఁ వేడికొనిరి. అప్పుడు బ్రహ్మ, హరి శంకరుల యుద్ధము నాపించి, చంద్రునితో నీ యుద్ధమునకు కారణము నీవె గదా? గురుపత్నిని విడువమని కోరగా, నతఁడు మత్తుఁడై చాలవరకు వినక, చివరకు తార ధరించిన గర్భమును తాను తీసుకొని తారను విడిచెను. బృహస్పతి నామెను యింటికిం గొని పోయెను. కాని బ్రహ్మ చంద్రునికి గురుతల్పగమన దోషమొనరించితివి కాన ''యక్ష్మ'' రోగివి కమ్మని శాపమిచ్చెను. ఆ పాపముచేత చంద్రుఁడు దుఃఖితుఁడై పాప పరిహారమునుఁ గానక, సర్వలోకములు పర్యటన మొనరించుచు, నెచ్చటను దానికి నిష్కృతినిఁ బొందనేరక,

ఆలయమునందలి శిల్పము

తన తండ్రియైన ''అత్రి'' మహా ఋషికి నమస్కరించి, తత్పాప పరిహారమును కరుణించవలసినదిగా వేడుకొనెను. కరుణానిధియైన యత్రియు వీక్షించి రోగపీడితుఁడై యున్న తనయునిఁ గాంచి, నీ వైశ్వర్యమదముచే యుక్తాయుక్త వివేకత లేక చేసిన పాపమనుభవింపక తప్పదు. ఐనను నీ యందుఁగల వాత్సల్యమున నొక్క యుపాయమునుఁ జెప్పెదను. నీవట్లు చేసినచో నీ పాపము పరిహారము కాగలదు. నీవు సర్వతీర్థాటనముఁజేసి, ప్రణవసహిత పంచాక్షర మహామంత్రమును జపించుచు, నొక్క శివలింగమునుఁ బ్రతిష్ఠింపుము. నీ పాపము పరిహరించునని పలుక నతఁడట్టి సర్వతీర్థములను మునిగి, దేవేంద్రుని వనమున నున్నదియు, తారకాసురునిచే ధరింపఁబడి, కుమార దేవునిచే ఖండింపఁబడినదియునగు, ''అమృతలింగ'' ఖండము నొకదానిని దెచ్చి యీ భీమేశ్వర క్షేత్రమునఁ బ్రతిష్ఠించెను. దానిముందు నొక చక్కని సరోవరమునుఁ దీసి, యందునిత్యము నవగాహనమొనర్చుచు, తపముం జేసి, స్వామినర్చించుచు పెద్దకాలముండి, గురుతల్పగమనమునఁ గలిగిన, పాపమునుండి విడువఁబడెను. దీనిని సోముఁడు ప్రతిష్ఠించుటచే ''సోమేశ్వరక్షేత్రమ''నియు, నీ గుండమునుకూడ, చంద్రుఁడే నిర్మించుటచే ''సోమ

శ్రీ సోమేశ్వర లింగము

గుండము"నియు పేర్లు ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. కాన యెవరు యీ సోమేశ్వర క్షేత్రమునకేతెంచి, సోమగుండమున స్నాన మొనరించి, సోమేశ్వరుని సేవింతురో వారు గురుస్త్రీ గమనాది పంచమహాపాపములనుండి విముక్తు లగుదురని ఫలశ్రుతి. ఇది పద్మపురాణము, పూర్వఖండములో రామా గస్త్య సంవాదములో యిరువది యెనిమిదవ యధ్యాయ మున వర్ణింపఁబడినది.

సోమేశ్వరలింగము - ప్రత్యక్ష నిదర్శనము

ఈ లింగము చంద్రప్రతిష్ఠితమనుటకు ప్రత్యక్ష నిదర్శన మొకటి నేటికిని కనపడుచున్నది. ఈ లింగమునకు పాడ్యమి మొదలు పౌర్ణమాసీ పర్యంతము క్రింద (పాన పట్టము) నుండి రోజుకొక "కళ" వంతున, షోడశ కళలు కన్పట్టుచుండును. ఇట్లే కృష్ణపాడ్యమినుండి అమావాశ్య పర్యంతము రోజుకొక కళవంతున దిగుచుండును. అనగా బింబ (లింగ) మంతయు నల్లగా నుండినను, పాడ్యమి నాఁడు లింగముయొక్క యూర్ధ్వకొలతలో షోడశాంశము (16 భాగము) వరకు తెల్లగను, విదియనాఁడు, మరియొక 16 వ భాగమును నిట్లే మూడవనాడు మూడుభాగములును, తెల్లగానుండి తక్కిన భాగము నల్లగా స్పష్టముగా కన్పించును. ఇట్లే పౌర్ణమి వచ్చువరకు షోడశకళా ప్రపూర్ణుడై పూర్ణచంద్రునివలె లింగమంతయు తెల్లగా స్ఫటికమును బోలి కాన్పించును. ఆ మరునాటినుండి - అనగా కృష్ణ పాడ్యమి ప్రభృతి రోజుకొకకళ చొప్పున తగ్గుచు, అమావాశ్యనాటికి లింగమంతయు నల్లగానే యుండును. ఇది యెట్లు ప్రతిఫలించుచున్నదో పలువురు విమర్శకులు పరీక్షించియు గ్రహింపలేక స్వామియొక్క మాహాత్మ్యమని నిర్ణయమునకువచ్చిరి. మరియొక విశేషము- ఇది, క్షీరారామముననున్నది శిరోలింగమెటులో, నట్లు కంఠలింగమని యూహింప తగియున్నది. కారణ మేమనగా? లింగ మధ్యమున నల్లని "కంఠరేఖ" యొకటి అర్ధచంద్రాకృతిగ కలదు. ఇదిస్వామి "శితి (గరళ) కంఠు"డను విషయమును ధృవపర్చుచున్నది. లింగరూపమంతయు నల్లగా నున్న రోజులలో, నీ కంఠరేఖ కనపడదు. లింగమంతయు తెల్లగానున్నను మధ్యభాగమున "నల్లనిరేఖ" ప్రత్యక్షముగ కానసగును. అందువలన నిది "కంఠలింగ" మని యూహింపతగియున్నది. అటులైన, యిట్టి మొండెములను పూజించవచ్చునా ? యను సందియము పాఠకులకు కలుగవచ్చును. కాని విష్ణువుకు దశావతారములవలె, యీశ్వరునకు పంచవింశత్యవతారములుఁగలవని శివభాగవతములోఁ గలదు. "శితికంఠత్వము, సోమశేఖరత్వము, గజాంబరత్వము, నటరాజత్వము," యెట్టులో, నట్టులే "లింగ స్వరూపత్వము" యొక యవతార భేదమై యున్నది. లింగ మగుటకు కారణము స్వామి అనంతుఁడు, ఆది మధ్యాంతరహితుఁడు తేజోరూపుఁడు" అను విషయ మందరికి తెలియుటకై యిట్టి స్వరూపమునుఁ దాల్చినట్లు పురాణప్రసిద్ధి. బసవ పురాణము, లింగ పురాణము, సాంబ పురాణములీ లింగోత్పత్తినిఁ గురించి స్పష్టముగా వివరించినవి. స్వామిస్వరూప మిట్టిదని తెలియకుండుటకై, అఖండమై, అచింత్యమై, అంగప్రత్యంగరహితమై, అబోధ్యమైనదే లింగస్వరూపము- అనగా స్వామికి అసలు అంగములు లేవని కాదు. అంగములు, శక్తులు అన్నియు అంతర్హితములై యున్నవి. కూర్మము తన శిరములను పాదములను లోన యిముడ్చుకొను శక్తి కలిగియున్నది. అంత మాత్రమున తాబేలుకు కాళ్లు లేవు, కంఠము లేదని యన తగునా ? సామాన్యమైన యొక తిర్యగ్జంతువునకే నిట్టి శక్తి యమరియుండ సర్వేశ్వరుఁడు, సర్వశక్తిమంతుఁడైన యా పరమేశ్వరునికి గోపన శక్తి లేక యుండునా? శ్రీమన్నారాయణుఁడు ప్రళయకాలమున నీ సర్వలోకములను లోకేశులను, బీజాంకురన్యాయమున తన కుక్షియందు నిముడ్చుకొని లీలావిభూతిలో నోలలాడుచుండును. తనకు

తిరిగి సృష్టివిలాస మాలోకింపవలెనని సంకల్పము కలిగినచో తిరిగి సృష్టిని సంకల్పించును. "తత్సృష్ట్వాతదేవాను ప్రావిశత్" అనునట్లు తానే ప్రకృతిని ప్రపంచీకరించి యందు తాను ప్రవేశించునని భావము. ఇందువలన దీనికి ప్రపంచమని పేరు కలిగినది. మరియు సాలగ్రామము ను వైష్ణవులు విష్ణువని వాకొనుచున్నారు. వాటికి మత్స్య కూర్మాదిమూర్తులని వర్ణించుచున్నారు. కాని వాటియందు అంగసౌష్టవము కానవచ్చుచున్నదా? "సాలగ్రామె హరి భావనాదర్శనాత్త"ని శాస్త్రప్రమాణముచే, దీనికి విష్ణువలె చతుర్భుజత్వము, కిరీటమకరకుండల కేయూరాద్యాభరణ ధారణము వైజయంతీ వనమాలాది చిహ్నములు లేక పోయినను, శాస్త్రప్రమాణమందు విశ్వాసబుద్ధిచే నెట్లు విష్ణువును భావించుచున్నామో యట్లే స్థాణువునే యీశ్వరునిగా భావింపవలెను కాని వానిని ఖండములు చేసినారు కదా? అవి మొండెములు కావా? అను సంశయము పరిహార్య మైనది. విశ్వవ్యాపకమైన యా తేజస్సుకు యొక చోట యున్నదని కాని దీనియందు లేదని కాని సందేహము లేదు. సర్వవ్యాపకశక్తి పరమాత్మ ఒకప్పుడు రూపవత్తు కావచ్చును. ఒకప్పుడు స్థాణువె కావచ్చును. కాని ఒక్కొక్క లింగమున నొక విశేషము కన్పించుటచేత నివి స్వయంభువములు గాని, చేతాళములు కావు. ఇట్లె అమరావతి, ద్రాక్షారామ, కుమారారామములలోని లింగములును చాలా యున్నతములైనను, వాటి వాటికి తగిన చిహ్నము లుండుటచే సర్వాంగసౌష్టవములే యైయున్నవి. ఈ శ్రీ కంఠమే కంఠలింగ మనుటకు ప్రబల నిదర్శనము.

శాసనములు, దానములు

ఈ సోమేశ్వరుని కిచ్చిన దానమునుఁ గూర్చి పాలకొల్లులోని, శ్రీ క్షీరారామేశ్వరాలయమున నొక స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. **South Indian Inscriptions Vol. V No. 173.**

క॥ మను శివవత్సర సంఖ్యం బయో
జిని శ్రీ సోమేశ్వరునకు శ్రీ దుగ్గిక్షికిం చె
కొని రెణ్ణు సంధ్యదీపము
లొసరంగ భణ్డరువు కొమరండొగి బెట్టె దగన్ ॥

"బయో" అన్నప్పుడు గణము తప్పినది. వత్సర శబ్దమునకు బదులుగా "మిత" యని యుండిన సరిపోవును. ఇది శకవర్షములు **1114** లోనిదై యుండవచ్చును. ఇందలి విషయము సుగమము. కాని యీ భణ్డరువు కొమరుం డెవరో తెలియుటలేదు. ఇంకను, నీ "గుణిపూడి"ని గురించి రాజమహేంద్రవరములోని, చిత్రవస్తు ప్రదర్శన

శ్రీ అన్నపూర్ణ - ధ్రువమూర్తి సోమేశ్వరాలయము

శాల గిడ్డంగిలో పడియున్న యొక రాతిస్తంభము మీద యిట్లు చెక్కఁబడియున్నది. **A. R. No. 40 of 1912.**

* * *

సీ॥ భీమాపురము డాక్షారేమియును మాడాలు
గుణిపూండియునుం బాలు కొలన వీర
భద్రేశ్వరంబున భావపట్టునం దాంధ్ర
పురింబి (   ) పురమునం బరంగు దూబ
ఘంటశాలాపురిం గొతరంబునను నే
లేశ్వరంబు నను వేగేశ్వరమున
విజయవాటిక నుండవిల్లిని వేలుపూరం
గరమొప్ప గొంటూరంగడలుపల్లి
కనకవలయములును ఘనలోహ వరదండ
ములు సఖండదీపములునుం బెట్టి
మఖిలం బెక్కు గుడ్లుం జెఱువులు గొంటూర
నిలిపె మంత్రి మం(త్రి) ఘభుజుండు ॥

ఈ గీతిలో చివరపాదము స్పష్టముగా లేదు. కనుక శాసన దాత పే రెవ్వరో తెలియుటలేదు. మొత్తము మీద నీ మంత్రి పెక్కు దానము లొనర్చినట్లు యీ పద్యము

వలన తెలియుచున్నది. ఆంధ్రదేశమున ప్రసిద్ధిఁగన్న యన్ని దేవస్థానములకును, పెరుమాళ్లకు, బంగారు కడియము లును, లోహదండములును, యఖండ దీపములునుఁ బెట్టించినాడు. ఇది భీమారామమను గుణిపూడిలో సోమే శ్వరస్వామి గుడి యెదుటనున్న మంటపములో నొక శాతి స్తంభముపై చెక్కఁబడియున్నది. A. R. No. 46 of 1893.

సీ॥ ధరంజతుర్థాన్వయాభరణుండు దేవయ
తనయుండు దూలశింగన ఘనుండు
శకవర్షములు బాణసాగర రామేందు
వరసంఖ్య నగు క్రోధి వత్సరమున
అరు వారంగాం "గుపరారామ" భీమేశ్వ
రునకు నొప్పార భూజనులు మెచ్చ
కళ్యాణ చంద్రశేఖర మూర్తిఁ జేయించి
యెలమిం బుట్టెడు శేను విలిచిపెట్టి
(తే)పు ఘంటయుం గంచ్చున దీపగంభ
మును సమర్పించి గోవులందసర నిచ్చి
పట్టుచీరెయుం బళ్లెంబు భక్తి నొసగెం
దనద్దు ధర్మంబులా చంద్రతారకముగా॥

"గువరారామ" అను చోట "గుమారారామ" అని అర్థము. "శేను" అను తావున, "సేను" అని యుండ వలెను. గీతపాదమున "నొసగెం" అను చోట "నొసంగెం" అనియు, "దనద్దు" అను చోట "దనదు" అనియు నుండవలెను. ఈ శాసనదాత "చతుర్థాన్వయాభరణుం డను" విశేషణముచేత శాసనాయకులు కావలయును. మరియు దేవయకుమారుఁడు "శింగన" యనుభక్తుడు శకవర్షములు ౧౩౫౮ కు సరియైన క్రోధినంవత్సరమున కుమారారామ భీమేశ్వరస్వామివారికి ఉత్సవమూర్తులను చేయించి యిచ్చినట్లును, యీ సోమేశ్వరునకు యొక పుట్టెడు చేనును, పెద్దఘంటయు, కంచు దీపస్తంభమును, పట్టుచీరెయును, పళ్లెమును, కొన్ని గోవులను దానమిచ్చి నట్లు తెలియుచున్నది.

క్షేత్రపాలకుఁడు - నంది స్తంభము

ఈ క్షేత్రపాలకుఁడు శ్రీ అంజనేయుఁడు. అలయము ముందు ప్రస్తుతమున్న నందీశ్వరుఁడు గాక, సోమగుండ మున నొక స్తంభమును దానిపై నొక నందియు ప్రతిష్ఠింపఁ బడియుండినవి. దీనికి కారణము, పూర్వ మీ నంది స్తంభ

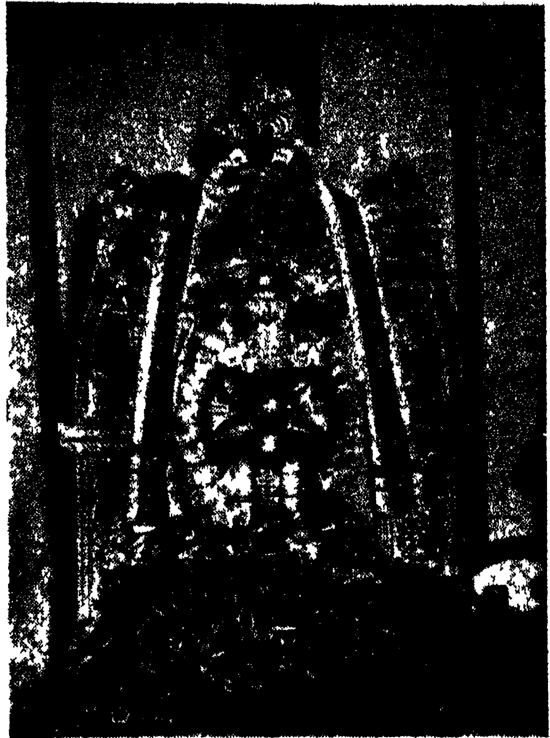

శ్రీ సోమేశ్వరాలయ గోపురము - సోమగుండము - నంది

మును, యీ సోమగుండముకూడ ఆలయావరణములోనే యుండెడివనియు స్వామికి నిత్యము యభిషేక మొనర్చు తీర్థము, సోమసూత్రమునుండి ఆ సోమగుండములోనికిఁ బోవు అంతర్మార్గము కలదనియు సందువలన, యీ కుండికలోని జలమున కట్టి మహత్తమరినదనియు, పెద్దలు చెప్పుచుండిరి. ఇప్పటికిని యట్టి గుర్తును గుండముమధ్య నందిస్తంభమును ఋజువర్చుచున్నవి. ఇచ్చట వైదికార్చన విధానమునమనుసరించి వెలనాటి అర్చకులర్చించుచున్నారు.

వాహనములు - ఉత్సవములు

ఇచ్చట స్వామికి రజతకవచాదులున్నూ అమ్మవారికి స్వర్ణాభరణములున్నూ, అన్ని వాహనములున్నూ కలవు. మామూలుగా శివాలయములలో జరుగు యుత్సవములన్నియు జరుగుచుండును. శివరాత్రికి బ్రహ్మోత్సవమునుఁ జేయుదురు. అప్పుడు ఆలయమంతయు విమానమును విద్యుద్దీపములతో నలంకరింతురు. ఆకాశమున దేవతలు విమానారూఢులై తిరుగుచున్న ఈ దేవాలయము వారికి నవరత్న స్థాపితమైన దేవవిమానమువలె కన్పించుచుండును.

శ్రీ ఆంజనేయస్వామి

ఉత్సవములు - వ్రతములు

(ఫాల్గుణమాసము నందలివి)

15-3-57 ఫాల్గుణ శుద్ధ ౧౪ చతుర్దశి శుక్రవారం - రాత్రి పౌర్ణమితిథి - హోళికాపౌర్ణమి.

ఈ హోళికోత్సవము ఉత్తరదేమునందును, పాశ్చాత్యులగు మహారాష్ట్రులును విరివిగా నాచరింతురు. ఈ దినమునందు "ఢుండు" అను రాక్షసిని పూజించి దహనమొనర్చి మరుచటి దినమునందు ఉత్సవము నిమిత్తముగా వివిధములగు వేడుకలు జరిపించుకొనవలయునని కొంతమంది శాస్త్రకారుల మతము. ఈ విధముగ నాచరించిన సకల సౌఖ్యములు గలుగునని ఫలశ్రుతి. వ్రత మాచరింపక పోయినను తత్ప్రయుక్తమగు ఉత్సవములు వేడుకలు (రంగులు జల్లుకొనుట) నేటికిని ఆంధ్రదేశమునగూడ - ఔత్తరాహులు, మహారాష్ట్రులు నివసించెడు ప్రదేశములలో విరివిగా కానవచ్చుచున్నది. ఆంధ్రులు యీ వ్రతములనుగాని, ఉత్సవమునుగాని యాచరించుట యరుదు.

డోలోత్సవము : ఈ దినమునందు శ్రీ విష్ణువును డోల (ఉయ్యాలయందు) నూర్చుండపెట్టి ఊపి యుత్సవమును చేయుదురు. రథోత్సవమువలెనే ఈ డోలోత్సవముకూడ పవిత్రమైన దని పురాణప్రసిద్ధము. శ్రీకాకుళము జిల్లాయందలి శ్రీ కూర్మక్షేత్రమునందు ఈ డోలోత్సవము మిక్కిలి వైభవముగా జరుపబడును. ఇంకను అచ్చటచ్చటి వైష్ణవాలయములలో నీ యుత్సవము చేయు నాచారము గలదు.

"రథస్థం కేశవం దృష్ట్వా పునర్జన్మ నవిద్యతే" అనునట్లుగనే

"నరో డోలాగతం దృష్ట్వా గోవిందం పురుషోత్తమం । ఫాల్గున్యాం సంయతో భూత్వా గోవిందస్యపురం వ్రజేత్"

అను శాస్త్రకారవచన ప్రామాణ్యముగ ఈడోలోత్సవము విష్ణుప్రీతికొరకై చేయబడు యుత్సవముగ గన్పట్టుచున్నది.

నవరాత్రి - శివరాత్రి

కవిరాజశిరోమణి, పండిత, దేవి నరసింహాచార్యులు, అష్టావధాని, అవనిగడ్డ.

పగలు యీశ్వరుని పూజించవలసినదనియు, రాత్రి శక్తిని పూజించవలసినదనియు, పురాణ ప్రసిద్ధమును, ఆగమాచారమునై యున్నది. ఒకప్పుడు దేవి తన పూజా కాలమగు యొక రాత్రిని, యీశ్వరున కిచ్చి తొమ్మిది పగళ్లను తాను తీసుకొనెను. ఆ తొమ్మిది పగళ్లే, దేవీ నవ రాత్రు లనెదరు. అపర్వ దినములలో దేవికి పగలుపూట కూడ అర్చనాదులు జరుగును. ఆ 9 దినములు అశ్వయుజ శుద్ధపాడ్యమి మొదలు మహానవమి పర్యంతము పూజించుట యాచారముగ నున్నది. పూర్వదినమగు అశ్వీయుజ శుద్ధ అష్టమియే దుర్గావతార సమయము. అందువలన దానిని దుర్గాష్టమి యందురు. మరునాడు నవమి మహానవమి. ఈ రోజునే భూకైలాసము. అనగా శివుని "పర్వారు" పట్టాభిషేక దినము. ఆ దేవి యీశ్వరుని కిచ్చిన రాత్రియే శివరాత్రి యందురు. ఆ రోజునే యీశ్వరుని లింగావతార సమయము. ఇది శైవుల కత్యంత ప్రీతికరమైన రోజు. ఆగమోక్త ప్రమాణము ననుసరించి, యీ దినమున యీశ్వరునికి పగలు నైవేద్యమును మాని, లింగోద్భవ కాలమువరకు యుండి యప్పుడు పూజనము లొనర్చి నివే దనముఁ జేయుటాచారము. ఇట్లు స్వామికి పగలు నివేదన లేనందువలన శైవులును నా రోజున యుపవాస వ్రత మునుఁ జేయుదురు. ఇది వారికి పర్వదినము. ఈ శివ రాత్రిని యాంధ్రదేశమున నన్ని శివాలయము లందును చేయుదురు. అందు యీ క్రింది క్షేత్రములు ప్రసిద్ధమైనవి.

(1) కాళహస్తి (చిత్తూరు): ఇందుగల స్వామిపేరు శ్రీ కాళహస్తీశ్వరుఁడు. అమ్మవారు సత్యజ్ఞాన ప్రసూనాంబ. ఇది చిత్తూరు జిల్లాలో కలదు. సుప్రసిద్ధ శివక్షేత్రము. దీనికే వాయులింగమని పేరు. ఇచ్చట దేవాలయమును భూకైలాసమందురు. ఎక్కడను గాలిసొరగని గర్భాలయ ములో పెట్టిన దీపము గాలికి యెల్లప్పుడు కదలుచుండు నట్లుండును.

(2) తాటపర్తి (అనంతపురం): శ్రీ బుగ్గా రామలింగే శ్వరస్వామివారు. ఇది పురాతనమైన చాలా ప్రసిద్ధ శివ క్షేత్రము. ఇందు అనేక శిలాశాసనములును, శిల్పచిత్ర ములును కలవు. ఇక్కడను శివరాత్రికే ప్రధానము.

(3) మడకశిర: శ్రీ సిద్ధేశ్వర క్షేత్రము. ఇదియు పురా తనమైన సుప్రసిద్ధ శివస్థలము. ఇచట శిల్పసంపద శాసన సంపత్తి కలదు. ఇది విజయనగర సామ్రాజ్య ప్రభువుల చేత కట్టింపబడినది. పెక్కురు యాత్రికులు వచ్చుస్థలము. అమ్మవారి పేరు హైమవతి. ఇచ్చట శివరాత్రి ప్రధా నోత్సవము.

(4) శ్రీ శైలము (కర్నూలు): కర్నూలు జిల్లాలోనిది. మల్లికార్జున దేవరప్రభువు. భ్రమరాంబిక దేవేరి. ఇది త్రిలింగములలో నొకటి. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలోకూడ పేర్కొనబడినది. ఇది యొకప్పుడు బౌద్ధకేంద్రము. సుప్ర సిద్ధ బౌద్ధాచార్యుడైన నాగార్జును డిందు చాలాకాల ముండెను. శివరాత్రికి యిచ్చటకు అనేక లక్షలమంది జనము వత్తురు; సుప్రసిద్ధమైనది.

(5) తాటిపర్రు (కడప): మూలస్థానేశ్వరుఁడు దేవుఁడు; ఇది గొప్ప ప్రధానమైన క్షేత్రము. ఇక్కడకూడ శివరాత్రికి గొప్ప యుత్సవము జరుగును.

(6) అమరావతి (గుంటూరు) ఇది పంచారామ క్షేత్రము లలో నొకటి. ఇందు నేకశిలాశాసనములును, ప్రాచీన శిల్ప సౌందర్యము జూపు కట్టడములును కలవు. ఇదికూడ యొకప్పుడు బౌద్ధకేంద్రమై యున్నది. ఇది దేవేంద్రునిచే ప్రతిష్ఠితమైనది. ఇక్కడ శివరాత్రి యుత్సవము బాగా జరుగును. దీనికి ధర్మకర్తలు వాశిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుఁడు గారి వంశీకులు. ఇది కృష్ణానదీ పశ్చిమతీరమున కలదు.

(7) విరూపాక్షము (కర్నూలు): ఇది తుంగభద్రా తీర మున మాధవ విద్యారణ్యస్వామిచే ప్రతిష్ఠింపఁబడినది. శ్రీ కృష్ణదేవరాయలవారిచే పోషింపబడినది. ఇందు శంకర పీఠముకలదు. ఇచట శివరాత్రికి పెద్దయుత్సవముజరుగును.

(8) యనమదల అను కోటప్ప కొండ (గుంటూరు): ఇది నరసారావుపేటకు 6 మైళ్ల దూరమునఁ గలదు. ఎత్తైన పర్వతముమీద గుడి యున్నది. అనాదినుండి యిక్కడికి ప్రభలు మ్రొక్కుకొని కట్టించుట ఆచారము. ప్రతి సంవత్సరము శివరాత్రికి అనేక వేల ప్రభలు వచ్చును. ప్రభయొక్క ప్రభావము యిచ్చటనే చూచి తీరవలెను. ఒక్కొక్క ప్రభ సుమారు 10 వేల రూపా యలుకూడ వెచ్చించి కట్టింతురు. ఎంతో దూరమునుండి 10-12 జతల యెద్లను కట్టి లాగించుకొని వత్తురు.

(9) కాకాని (గుంటూరు): ఇక్కడ అనేకులు మ్రొక్కులు తీర్చుకొందురు. ఇదియు ప్రసిద్ధ శివక్షేత్రము. అనేక శాసనములు కలవు.

(10) గోవాడ (గుంటూరు): దీనినికూడ కోటప్ప కొండ అనియే యందురు. ఇక్కడను శివరాత్రికి మహోత్సవము జరుగును. ప్రభలిక్కడకు పెక్కు వచ్చుచుండును.

(11) అరవపల్లి (గుంటూరు): ఇదియు కోటీశ్వర క్షేత్రమే. ఇక్కడను గొప్పగా శివరాత్రికి యుత్సవము జరుగును. ఈ క్షేత్రమున పశువులకు మ్రొక్కులు తీర్చుకొందురు.

(12) నంద్యాల (కర్నూలు): ఇది గొప్ప శివక్షేత్రము. ఇందు శిల్పసంపద కలదు. శివరాత్రికి యుత్సవము జరుగును.

(13) మహానంది (కర్నూలు): ఇది గొప్ప శివక్షేత్రము. ఇచ్చట గొప్ప నంది విగ్రహము కలదు. ఆ విగ్రహములో నుండి నొక జీవధార ప్రవహించుచుండును. ఇది యెక్కడ నుండి వచ్చుచున్నదో తెలియదు. ఆ నీరు అతి స్వచ్ఛముగా సంతతము ప్రవహించుచుండును.

(14) పెదకల్లేపల్లి (కృష్ణా): ఇది ఉభయ నాగేశ్వర క్షేత్రములలో నొకటి. ఇది కర్కోటక క్షేత్రము. జనమేజయుఁడు సర్పయాగ మొనర్చిన చోటు. కృష్ణానది యుత్తర వాహినిగా ప్రవహించుటచే దీనిని దక్షిణ కాశి యందురు. ఇచ్చట శివరాత్రికి పెద్ద యుత్సవము జరుగుచుండును. దీనికి ధర్మకర్త చల్లపల్లి సంస్థానాధీశులైన శ్రీమంతు యేర్లగడ్డ శివరామ ప్రసాదుగారు.

(15) అయిలూరు (కృష్ణా): ఇదియు ఉభయ రామేశ్వర క్షేత్రములలో నొకటి. ఇది శ్రీ రామచంద్రునిచే ప్రతిష్ఠితము. ఇచ్చటను శివరాత్రికి ప్రసిద్ధముగా యుత్సవము జరుగును.

(16) బెజవాడ (కృష్ణా): ఇది కనక దుర్గాక్షేత్రము. ఇక్కడను మల్లికేశ్వరుడు పూర్వము అర్జునునిచే ప్రతిష్ఠితుడయ్యెను. ఇక్కడను శివరాత్రికి గొప్ప యుత్సవము జరుగును.

(17) భీమవరము (పశ్చిమ గోదావరి): ఇచ్చట చంద్రప్రతిష్ఠితమగు సోమేశ్వరుడు దేవుడు. ఇది పంచారామములలో నొకటి. ఇదియును శివరాత్రికి ప్రసిద్ధి.

(18) పాలకొల్లు (పశ్చిమ గోదావరి): ఇక్కడ క్షీరా రామేశ్వరుడు జనార్దన స్వామిచే ప్రతిష్ఠింపబడెను. ఇదియు పంచారామములలో నొకటి. శివరాత్రి ప్రాధాన్యము గల క్షేత్రము.

(19) బలివె (పశ్చిమ గోదావరి): ఇచ్చట స్వయంభువ మల్లికార్జున లింగము. ఇక్కడ "తమ్మిలేర"ను యేరు కలదు. అనగా శ్రీరామచంద్రుని తమ్ముడైన లక్ష్మణస్వామి బాణముచే నొక బుగ్గను పాతాళమునుండె లాగెను. అందువలన దీనిని తమ్మిలేరందురు ఇక్కడ గొప్ప శివరాత్రి యుత్సవము జరుగును.

(20) ద్రాక్షారామము (తూర్పు గోదావరి): ఇది సూర్య ప్రతిష్ఠితమైన గొప్ప యీశ్వర క్షేత్రము. దీనికి భీమేశ్వరుడని పేరు. శివరాత్రికి గొప్ప యుత్సవము జరుగును.

(21) కుమారారామము (తూర్పు గోదావరి జిల్లా సామర్లకోట): ఇది పంచారామములలో నొక్కటి. దీనిని కుమారస్వామి ప్రతిష్ఠించెను. ఇచ్చట చక్కని సరోవరము కలదు. ఇదియు శివరాత్రి ప్రధానమైన క్షేత్రము.

(22 కోటిపల్లి (తూర్పు గోదావరి): ఇది గోదావరీ తీరమున కలదు. ఇక్కడ కోటీశ్వరుడు ప్రతిష్ఠింపబడెను అర్ఘ్యప్రతిష్ఠితము. పూర్వము యిక్కడ శ్రీకంఠ శివాచార్యులు శైవపీఠమును స్థాపించిరి. దానిని నేటికిని బోధానంద మహర్షులవారు నడుపుచూ సిద్ధులైరి. శివరాత్రికిచట మహోత్సవము జరుగును.

(23) ఆచంట (పశ్చిమ గోదావరి): ఆచంటేశ్వరుడు వెలసిన క్షేత్రము, శివరాత్రి ప్రధానమైనది

(24) కోటిలింగ క్షేత్రము (తూర్పు గోదావరి): ఇది రాజమహేంద్రవర సమీపమున గోదావరీ నదిలో కలదు. ఇదియు శివరాత్రి ప్రధానముగా జరుపు శైవ ప్రసిద్ధ క్షేత్రము.

(25) దేవునిగుంప (శ్రీకాకుళం): ఇది ప్రసిద్ధమైన శివ క్షేత్రము, పార్వతీపురంవద్ద కలదు. శివరాత్రి ప్రధానమైనది.

(26) పుణ్యగిరి క్షేత్రము (విశాఖపట్నం): ఇదియు అడవిలో గలదు. శివరాత్రికి ప్రధాన మగు శివక్షేత్రము. పెక్కువేల మంది యాత్రికులు యీ యడవిలోనికి వెళ్లి స్వామిని సేవింతురు.

(27) బలిఘట్టం విశాఖపట్నం): ఇది సరిసీ పట్నం వద్ద మన్యంలో కలదు. ఇచ్చట బ్రహ్మలింగేశ్వరస్వామి యందురు. ఇచ్చటనే బలి చక్రవర్తి యీ స్వామిని ప్రతిష్ఠించి పూజించెనట. అందువలన దీనికి "బలిఘట్ట" మని పేరు. శివరాత్రి యుత్సవము జరుగును. ఇక్కడ అమ్మవారు రాజరాజేశ్వరి దేవి.

(28) ధారామల్లేశ్వరం (విశాఖపట్నం): ఇచ్చట ధారామల్లేశ్వరుడందురు. ఇదియు పురాతనమైన క్షేత్రము. శివరాత్రికి గొప్ప యుత్సవము జరుగుచుండును.

(29) ముఖలింగం (శ్రీకాకుళం): ముఖలింగేశ్వర స్వామివారు. అతిప్రాచీనమైన శివక్షేత్రము. శివరాత్రికి గొప్ప యుత్సవము జరుగును.

ఇవిగాక యింకను పెక్కు శివక్షేత్రములు ఆంధ్ర మండలమునగలవు. అన్ని క్షేత్రములందును శివరాత్రి యుత్సవములు విశేషముగా జరుపబడును.

ఉపాసనారహస్యము

జ్యోతిష విద్వాన్, ఆగమవిశారద తంగిరాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

10

"వాస్తుయాగము, వాస్తూత్పత్తి"

పూర్వము కశ్యపునకు సింహికయను భార్యయందు రాహు, వాస్తువు అను యిద్దరు కుమారులు గలిగిరి. వారిలో రాహువును విష్ణువు చక్రముచే సంహరించెను. వాస్తువు గొప్పబలముగలవాడై భయంకరమగు దేహముతో గర్వించి దేవతలను జయించు నుద్దేశ్యముతో బయలువెడలి దేవలోకముల నాక్రమించి యుద్ధమున సురలనెల్ల నోడించి మదగర్వముచే తానే సమస్తలోకములకు ప్రభువుగా భావించి త్రిమూర్తులయొద్దకు బోయి యుద్ధమున కాహ్వానింపగా బ్రహ్మవిష్ణుశివులు అసురుని యౌద్ధత్యమును చూచి మిన్నకుండిరి. అంతట వాస్తువు త్రిమూర్తులతో నిట్లనెను. "ఈలోకమున నన్ను జయించువారు లేరు. నేనే సమస్తలోకములకు నాథుడను; మీకేమి వరము కావలయునో కోరుడు, యిచ్చెద" ననెను. వెంటనే శివుని సృష్టి ప్రబోధముచే విష్ణువు అసురుని జూచి "అసురుడా! అట్లయిన నీవు వెంటనే మరణించునట్లు వర మీయుము"- అని కోరెను. అంతట వాస్తువు విష్ణువుయొక్క మాయను గ్రహించి అసత్యభయముచే 'అట్లె యగు' నని వరమిచ్చి విష్ణువును జూచి "ప్రభూ! నేను మరణించినను నాకీర్తి లోకములో నుండునట్లు అనుగ్రహింపు" మని కోరగా విష్ణువు యిట్లు పలికెను. "ఓయీ వాస్తూ! నీవు శోకింపకుము; నీవు భూమియంశమున జన్మించితివి గావున భూమియందే లయించెదవు; కాని భూమిని ఆశ్రయించు సమస్త భూతములు నిన్ను పూజింతురు; అట్లు పూజింపక భూమియందు నివాస మేర్పరుచుకొన్నచో నీవు వారిని బాధింపుము. ఈరీతిగా నీకు భూమియందు ఖ్యాతి గల్గును." అని పల్కెను. అంతట వాస్తువు సంతోషించి తన్ను వధించుటకు యిష్టపడెను. దేవతలు భూమియందు గొప్ప బిలమును త్రవ్వి అందు వాస్తువును అధోముఖముగా నుంచి పైన మట్టి యిసుక రాయి మొదలగు వస్తువులచే బిలమును పూడ్చి తిరిగి వాస్తువు లేచునను భయముచే బిలముమీద యేబదిముగ్గురు దేవతలు నివాసముగా నుండిరి. అందువలన గృహారంభమందు, యాగములయందును, మంటపనిర్మాణము మొదలగు కార్యములయందు ముందుగా వాస్తుపూజ గావింప వలయును. ఇట్లు వాస్తువుయొక్క శరీరముమీద యెచ్చటెచ్చట దేవతలు గలరో వారితో గూడిన వాస్తువును పూజించుటయే వాస్తుపూజ యనబడును. వాస్తుయాగమును గురించి శాస్త్రము యిట్లు బోధింపుచున్నది—

> భూమేః పరిగ్రహే పూర్వం శిలానాం స్థాపనే తథా।
> జలాధారగృహార్థేచ యజేద్వాస్తుం విశేషతః॥
> అపరేష్వపి కార్యేషు యాగహోమాదికేషు చ।
> వాస్తుమండలకం కుర్యాత్ సూత్రయిత్వా సమం గురుః॥
> సుసమం సుఖదం వాస్తు విషమం న సుఖావహం।
> బ్రహ్మాద్యదితిపర్యంతాః పంచాశత్త్రయసంయుతాః॥
> సర్వేషాం కిల వాస్తూనాం నాయకాః పరికీర్తితాః।
> అసంగృహ్య తు తాన్ సర్వాన్ ప్రాసాదాదీన్ న్న కారయేత్॥
> అనిష్పత్తి ర్వినాశ స్స్యా దుభయో ర్ధర్మధర్మిణోః॥

కావున సర్వకార్యములయందును వాస్తుయాగము ముఖ్యమై యున్నది. వాస్తుపురుషుడు ఈశాన్యదిక్కున శిరమును నైరుతి పాదములు గలిగి అధోముఖముగా భూమిలో శయనించి యున్నాడు. అట్టి వాస్తువుయొక్క శరీరమునందు యే యే అవయవములలో యే యే దేవతలుగలరో ఆ యా దేవతలు యిచ్చట క్రింద వ్రాయబడుచున్నారు. ఆ దేవతలను పూజించుటయే వాస్తుపూజ యనబడును. ఇట్లు వాస్తు దేవతను పూజించుటకు ముందు పూజార్థమై మండలమును లిఖించుకొన వలయును. ముందుగా మండలస్థానమును గోమయముతో అలకవలయును (భూమియే గోరూపమును ధరించుట వలనను సర్వౌషధులకును సర్వబీజములకును స్థానము భూమి యగుటవలనను అట్టి భూరూపమగు గోవుయొక్క మలములో సర్వదేవతలు సూక్ష్మరూపముగా నున్నారు గావున గోమయాలేపనముచే భూమి శుద్ధమై సర్వదేవతాపూజలకు యోగ్యస్థానమగును). ప్రాచీనకాలమునుండియు మన మహర్షులు తమ పర్ణశాలలను పూజాస్థానములను గోమయముతో అలుకుట ఆచారమై యున్నది. దుష్టరోగకారణములగు విషక్రిములు భూమియందును గాలియందును ఉండుటవలన అట్టి క్రిములను గోమయము నాశమొనర్చుటచే యిట్టి క్రియ చేయుట ఆచారమై యున్నది. తదనంతరము నిలువుగా తొమ్మిది రేఖలు అడ్డముగా తొమ్మిది రేఖలను లిఖించి అరువదినాల్గు కోష్ఠములుగా దర్భలచే గాని బంగారుకమ్మిచే గాని మండలమును లిఖించుకొన

వలయును. ప్రతిరేఖకు మధ్య సుమారు రెండు అంగుళ ములు ఖాళీ వుంచవలయును. ఇట్లు లిఖించి అనంతరము ఈశాన్యదిక్కున ప్రారంభించి గంధపుష్పాక్షతలచే వాస్తు పురుషుని శిరమునుండి క్రమముగా నాభిపర్యంతము యేబదిముగ్గురు దేవతలను పూజించవలయును. శిరమున శిఖిని, దక్షిణనేత్రమందు పర్జన్యుని, దక్షిణకర్ణమందు జయంతుని, దక్షిణభుజమందు కులిశాయుధుని, దక్షిణ బాహువునందు సూర్యుని, దక్షిణబాహుసంధిలో సత్యుని భృశుని, దక్షిణముంజేతియందు ఆకాశమును, ముందుభాగ మున వాయుని, మణికంధమున పూషను, పార్శ్వమున వితథను గృహక్షతుని, తొడయందు యమునిని, జానువు నందు గంధర్వుని, జంఘలో భృంగరాజును, గుల్భమున మృగయుని, పాదములందు పితరులను, వామగుల్భమున దౌవారికుని, వామజంఘమున సుగ్రీవుని, జానువునందు పుష్పదంతుని, ఊరువున వరుణుని, పార్శ్వమున అసురుని శోషను, మణికంధమున పాపమును, ముంజేతియందు రోగమును అహియును, బాహుసంధిలో ముఖ్యుని, బాహు వున భల్లాటుని సోముని, భుజమున సర్పమును, వామ కర్ణమున అదితిని, వామనేత్రమున దితిని, ముఖమున ఆపుని, దక్షిణహస్తమున సావిత్రుని, గుహ్యమున జయుని, వామహస్తమున రుద్రుని, దక్షిణస్తనమున అర్యముని, వామస్తనమున సవితను, జఠరదక్షిణభాగమున వివస్వం తుని, వృషణములయందు విబుధాధిపుని, జఠరవామభాగ మున మిత్రుని, తిరిగి దక్షిణహస్తమున రాజయక్ష్మను, వామహస్తమున పృథ్వీధరుని, వక్షస్థలమున ఆపవత్సుని, నాభియందు బ్రహ్మను, వీరికి ఉత్తరదిక్కున వాస్తు పురుషుని మండలమునకు ప్రాగాదిగా స్కందుని చరకిని జృంభకుని విదారిని పిలిపిచ్ఛకుని పూతనారిని పాపనాశ కుని పాపరాక్షసిని యిట్లు ప్రణవాదినమోంతముగా నామ మంత్రములతో "ఓం శిఖినే నమః" ఇట్లు ఆవాహనము చేసి పూజించి ప్రార్థించ వలయును. అనంతరము మండల మునకు తూర్పుభాగమున కుండమున అగ్నిని ప్రతిష్ఠించి సమిదాజ్యచరువ్రీహులతో వాస్తుమంత్రముతో "వాస్తో ష్పతే" అను మంత్రముతో 108మార్లు హోమము చేసి వాస్తుదేవతలకు ప్రత్యేకముగా హోమము చేసి వాస్తు దేవతలకు బలి యొసంగవలయును. ఇట్లు పూజిం చుటయే వాస్తుపూజ యనబడును.

వాస్తువనగా, "వసన్తి ప్రాణినః అత్రేతి వాస్తు" అను వ్యుత్పత్తివలన వాస్తువనగా గృహ మనియు అట్టి గృహ లక్షణములను, గుణ దోషములను వర్ణించుటవలన, శాసించుటవలన వాస్తుశాస్త్రమనియు చెప్పబడుచున్నది. ప్రాణులకు సర్వసౌఖ్యమును యిచ్చునది గృహము. "గృహ్యతే అనేన సంపదాదికం ఇతి గృహం" దీనిచేత సర్వసంపత్తులు గ్రహింపబడును గాన గృహమని తెలియు చున్నది ఈవిషయమున శ్రుతి యిట్లు చెప్పుచున్నది—

శ్రు॥ ఇహైవ ధ్రువాం నిమినోమి శాలాం,
క్షేమే తిష్ఠతు ఘృత ముక్షమాణా।
అశ్వావతీ గోమతీ సూనృతావతీ,
ఉచ్ఛ్రయస్వ మహతే సౌభగాయ॥

"ఈ స్థలములో స్వకీయమైన గృహమును (శాలను) కట్టుకొందును. ఈ గృహము నాకు కళ్యాణమును యిచ్చు గాక! ఈగృహమే అశ్వములు, గోవులు, సంతానము మొదలుగా గల సర్వసంపదలకు కారణమగుగాక" అనుట వలన సర్వసుఖములకు గృహమే కారణము. మరియు—

స్త్రీపుత్రాదికభోగసౌఖ్యజననం ధర్మార్థకామప్రదం,
జంతూనా మయనం సుఖాస్పద మిదం శీతాంబు ఘర్మాపహం।
వాపీదేవగృహాదిపుణ్య మఖిలం గేహా త్సముత్పద్యతే
గేహం పూర్వ ముశన్తి తేన విబుధాః శ్రీవిశ్వకర్మాదయః॥

కావున పరమేశ్వరుడగు విశ్వకర్మ యిట్టి భోగసాధన మగు వాస్తుశాస్త్రమును వాస్తువధానంతరము భూమిని ఆశ్ర యించు ప్రాణులకొరకు మహర్షుల కుపదేశించెను.

శ్రు॥ "విశ్వకర్మా దిశాం పాతు నః పశూన్పాతు సోఽస్మా న్పాతు తస్మై నమః" అనుటచే విశ్వకర్మ యనగా విరాట్.

అట్టి విరాట్టగు పరమేశ్వరునిచే నిర్మింపబడినది వాస్తు శాస్త్రము. ఈశ్వరునిచే నిర్మితమై ఋషులచే ప్రకటితమైన వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మానవులు భూపరీక్ష చేసి ఆయాదిలక్షణ యుక్తమగు గృహములను ఆలయములను మండపాదు లను నిర్మించుకొని సర్వసుఖములు పొందుదురు. అట్లు ఆయనిరూపణము చేయక లక్షణహీనమగు గృహాదులచే సకలబాధలు పొందుదురు. ఆయమనగా సుఖము, సంపా దనము; వ్యయమనగా దుఃఖము, ఖర్చు; గావున భగ వంతుడు మానవులకు సుఖదుఃఖములను కలిగించును. గురు - రవి - బుధ - కుజ - శుక్ర - శని - చంద్ర - రాహువులను గ్రహములయొక్క ఆధిపత్యమున ప్రాగాదిక్రమముగా - అ-క-చ-ట-త-ప-య-శలను, వర్గాష్టకములతో ధ్వజ-ధూమ- సింహ - శ్వాన - వృషభ - ఖర - గజ - కాకాయములను యెనిమిది దిక్కులయందు యేర్పరచి వారివారి నామాక్షర ములచే వర్గములనుండి లాభాలాభములను, జయాపజయ ములను, శత్రుత్వమిత్రత్వములను తెలిసుకొని ఆయా స్థల ములయందు గృహాదులు నిర్మించుకొని సౌఖ్యములను పొందుటయే వాస్తుశాస్త్రప్రయోజనము. దేవతలు నివసించు గృహమునకు ప్రాసాదమనియు, మండపనియు, ఆలయ

మనియు పేర్లు గాన క్రియాదీక్షయందు మండప నిర్మాణమునకు వలయు వాస్తుపూజ గావించి అనంతరము మండపనిర్మాణము చేయవలను.

మండప నిర్మాణము

మండపమనగా "మండ్యతే అనేనేతి మండపః" దీనిచేత దేవతలు ప్రకాశింపబడుదురు గాన మండప మని చెప్పబడినది. మండపము ఉత్తమ మధ్యమ అధమ భేదములతో మూడు విధములుగా చెప్పబడినది. 16 మూరలు పొడుగు వెడల్పు గలది ఉత్తమము. 14 మూరలు మధ్యమము. 12 మూరలు అధమము. ఈ మండపము చతురస్రముగా చతుర్ద్వారములతో నుంచవలయును. మండపక్షేత్రమును తొమ్మిది భాగములుగా విభజించి భాగసంధులయందు వరుసగా 12 స్తంభములును మధ్యభాగమునకు నాల్గు వైపుల నాల్గు స్తంభములును మొత్తము 16 స్తంభములను పాతవలయును. లోపల స్తంభములు 8 మూరల యెత్తున్నూ వెలుపల స్తంభములు 5 మూరలున్నూ యెత్తు ఉంచవలయును. నాల్గు వైపుల నాల్గు ద్వారములు ఉంచవలయును. ద్వారములకు ముందు హస్తప్రమాణ దూరములో నాల్గు బహిర్ద్వారములు (తోరణములు) ఉంచవలయును. ఆ తోరణములు తూర్పుమొదలుగా రావి, మేడి జువ్వి, మర్రి కర్రలతో చేయబడి 5 మూరల యెత్తు 2½ మూరల వెడల్పు గలిగి ఉండవలయును. స్తంభముల పైభాగమున అడ్డముగా వెదురు మొదలగు కర్రలతో కట్టిన ద్వారములు గాక మిగిలిన భాగమంతయూ పర్వు, తాటి యాకులు, కొబ్బరి ఆకులు మొదలగువానితో కప్పవలయును. ఇట్లు మండపమును నిర్మించి మండపముయొక్క లోపల నాల్గు స్తంభముల మధ్యలో ప్రధాన వేదికను అమర్చవలయును. తూర్పునుండి వరుసగా యెనిమిది దిక్కులలో యెనిమిది హోమకుండములను యీశాన్య-తూర్పులకు మధ్యలో ఆచార్యకుండమును, యిట్లు తొమ్మిది కుండములను నిర్మాణము చేయవలయును. తూర్పున చతురశ్రము, ఆగ్నేయమున యోన్యాకారము, దక్షిణమున అర్ధచంద్రమును, నైరుతియందు త్రికోణము, పశ్చిమమున వర్తులమును, వాయవ్యమున షట్కోణమును, ఉత్తరమున పద్మాకారమును, యీశాన్యమున అష్టకోణము, అష్టకోణమునకు చతురశ్రమునకు మధ్యలో చతురశ్రరూపమగు ఆచార్యకుండమును వాస్తుశాస్త్రప్రమాణము ననుసరించి నిర్మించవలయును. అనంతరము మండపముయొక్క శిరోభాగమున సాధకుడు యిష్టదేవతయొక్క ధ్వజమును తెల్లని వస్త్రమున లిఖించి ఆ ధ్వజమును కట్టవలయును. మరియు తూర్పునుండి యెనిమిది దిక్కులయందు దిక్పాలక ధ్వజములగు వజ్ర, శక్తి, దండ, ఖడ్గ, పాశ, ధ్వజ, అంకుశ, త్రిశూలములను వారి వారి వర్ణములగు శ్యామ రక్త, కృష్ణ, ధూమ్ర, శ్వేత, పీతశ్యామ, శ్వేతవర్ణములుగల వస్త్రములయందు లిఖించి కట్టవలయును. ఇట్లు తయారైన మండపమును శుద్ధినిమిత్తముగా గోమయముతో అలకవలయును. అనంతరము పంచవర్ణ చూర్ణములతో ముగ్గులను ఉంచవలయును—ఇట్టి మండపము క్రియాదీక్షయందును, దేవపూజయందును ముఖ్యమై యున్నది. మండపనిర్మాణము చేయక పూజాదికాదులు జరిగిన దేవసాన్నిధ్యము గలుగదు; గనుక ముఖ్యమై యున్నది. కావున మండపమును గూర్చి విచారించుట అవసరమై యున్నది.

మండపమనగా దేహము. దేహము యెట్లు దేవతలకు (ఇంద్రియముల అధిపతులు) నివాసమో అట్లే మండపము గూడ దేవతలకు నివాసము. దేవతలచే దేహ మెట్లు ప్రకాశించునో మండపమునూ అట్లే దేవతలచే ప్రకాశించును. బ్రహ్మాండమంతయూ ఆధ్యాత్మిక ఆధిదైవిక ఆధిభౌతికములను మూడు విధములుగా ప్రకాశింపుచున్నది. అట్టి మూటిని తెలుసుకొనుటవలన బ్రహ్మాండ, దేహ, దేవతలకు అభేదము తెలియును. ఇట్లు అభేదము తెలియుటయే ఉపాసనయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. కావున దేహమగు అధ్యాత్మకు, కాలమగు అధిదైవమునకు, మండపరూపమగు అధిభౌతికమునకు, ఏకత్వము బోధించుటవలన సాధకునకు అభేద జ్ఞానము గలుగును. అందుచే ఉపాసనాంగమగు మండప నిర్మాణము అవసరమై యున్నది. ఇప్పుడు వెనుక చెప్పిన అధిభౌతిక బ్రహ్మాండరూపమగు మండపమునకు అధ్యాత్మరూపమగు దేహమునకు అధిదైవమగు కాలమునకు అభేదము చెప్పబడును.

మండపమనగా బ్రహ్మాండము-బ్రహ్మాండమనగా దేహము-దేహమనగా ప్రజాపతి - ప్రజాపతి యనగా కాలము - కాలమనగా మండపము- ఇట్లు అభేదమై యున్నది. మండప విస్తార ఆయామము 16 మూరలు అనుటవలన దేహమందుగల పంచభూత, పంచకర్మేంద్రియ పంచజ్ఞానేంద్రియ మనస్సులగు 16 భాగములకు కాలమునకు అవయవ రూపములైన లవ, తృటి, కళ, కాష్ఠ, ఘటిక, ముహూర్త, ప్రహర, దివస, పక్ష, మాస ఋతు, అయన, వత్సర, యుగ, ప్రళయరూపములగు 16 నకు సామానాధికరణ్యము గలదు. కావున దేహ, కాల, మండపములకు ఏకత్వము తెలియుటకై మండపమునకు 16 మూరలు- అని చెప్పబడినది. మరియు మండపమునకు స్తంభములు 16. వీనిలో వెలుపల 12—లోపల 4—మొత్తము 16 స్తంభములు. ఇట్లే దేహమునకు వెలుపల స్తంభములు 12—భుజములు 2, కూర్పరములు 2, మణికట్లు 2, తొడలు 2,

మోకాళ్లు 2, పాదములు 2, మొత్తము 12. లోపల స్తంభములు 4—అనగా మనసు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము. ఇట్లు మొత్తము 16 దేహమునందునూ, యిట్లె కాలమునకు వెలుపల స్తంభములు—12 రాశిరూపములగు మాసములు 12. లోపల స్తంభములనగా మాసములను నడిపే—అగ్ని, వాయు, సూర్య చంద్రులు 4—మొత్తము 16. ఇట్లు సామానాధికరణ్యము గలదు. మరియు మంటపస్తంభముల యెత్తు వెలుపలస్తంభములు 5 మూరలు, లోపల స్తంభములు 8 మూరలు అగుటవలన పంచభూత రూపములునూ, అష్టప్రకృతుల రూపమును అగుచున్నవి. అట్లె దేహమందు వెనుక చెప్పబడిన బయటి స్తంభరూపములగు భుజములు మొదలగునవి పంచభూత రూపములునూ, లోపల స్తంభరూపములగు మనస్సు మొదలగునవి అష్టప్రకృతుల రూపములనూ, అయివున్నవి. గనుక కాలమునకునూడ వేదప్రమాణముచే బయటి స్తంభరూపములగు మాసములతోగూడిన వత్సరమునకు, సంవత్సర, పరివత్సర, ఇదావత్సర, ఇద్వత్సర, వత్సర, అను పంచరూపములునూ లోపల స్తంభరూపములను అగ్ని, వాయు, సూర్య, చంద్రులకు, సంచారయోగ్యము కొరకు పంచవత్సరాత్మకమునూ లోకత్రయమునూ కలిగి యెనిమిది అయివున్నవి. వీనిని ఏకముగా తెలియుటకై మండప స్తంభములకు ప్రమాణములను ఉపాసనాశాస్త్రము నిర్ణయించియున్నది. మండపమునకు నాల్గు ద్వారములు ఉంచవలయును- అనుటవలన దేహమునందలి నాల్గు ముఖ్య ద్వారములు సూచితములు; ప్రజాపతి రూపమగు మండపమునకు ప్రాగ్ద్వారము ఋగ్వేద రూపము అధిపతి అగ్ని. అట్లె దేహమందు ప్రాగ్ద్వారము అగ్ని దైవత్యమగు ముఖము—దక్షిణ ద్వారము యజుర్వేద రూపము అధిపతి యింద్రుడు; దేహమందు ఇంద్ర దైవత్యమగు కర్ణములు దక్షిణద్వారము. పశ్చిమద్వారము అథర్వణవేద రూపము, అధిపతి మిత్రావరుణాత్మక సూర్యుడు. దేహమందు సూర్య దైవత్యమగు నేత్రములు పశ్చిమద్వారము. ఉత్తరద్వారము సామవేద రూపము, అధిపతి సోముడు. దేహమందు సోమ దైవత్యమగు హృదయము ఉత్తర ద్వారము. ఇట్లె కాలరూపుడగు ప్రజాపతికి ప్రాగాదిగా అగ్ని, ఇంద్ర, సూర్య చంద్రులు ద్వారరూపులు ఇట్లు తెలియుటకు మండపమునకు నాల్గు ద్వారములు నిర్ణయింపబడియున్నవి. మండపమునకు- ద్వారములకు ముందుగా తోరణములు- అని చెప్పుటవలన అలంకారములుగా తోరణములు చెప్పబడినవి. తూర్పు తోరణము—రావి ఆరోగ్యమును, దక్షిణ తోరణము- మేడి భూతిని (ఐశ్వర్యము), పశ్చిమ తోరణము- జువ్వి బలమును ఉత్తర తోరణము మర్రి శాన్తిని యిచ్చునవి గావున దేహమునకు ఆరోగ్యము, ఐశ్వర్యము, బలము, శాన్తిని- అగ్ని ఐశ్వర్యమును, యింద్రుడు బలమును సూర్యుడు ఆరోగ్యమును యిచ్చువారై యున్నారు. కావున మండప, దేహ కాలములకు అవినాభావము గలదని తెలియుచున్నది.

కావున కాలాత్మక ప్రజాపతియే బ్రహ్మాండము- దేహము ప్రజాపతి - మండపమె బ్రహ్మాండము - యిట్టి మండపము సోమ సూర్య అగ్న్యాత్మకము; వెనుక చెప్పినట్లు స్తంభములకు పైభాగము- శిరస్సు సోమరూపమునూ స్తంభములు- వేదిక సూర్యరూపము- హోమకుండములు- అగ్ని, అగ్నిరూపమునూ అయివున్నవి. మండపమునకు మధ్య గల నాల్గు స్తంభములమధ్యను వేదిక యనుటవలన దేహమందుగల హృదయపీఠమె వేదికయని తెలియుచున్నది. కాలరూపుడగు ప్రజాపతికి హృదయస్థానము ఆదిత్యుడు- అనగా "విదంత్యస్యాం ఇతివేదికా" అనుటచే హృదయపీఠమునందు ఆదిత్యరూపుడగు ఆత్మయుండి సమస్తమునూ తెలియుచుండుటవలన దేహమందుగల హృదయమే మండపమందుగల వేదిక - యీ వేదియందు సాధకుని ఉంచి గురువు అభిషేకముచేయుటచే శిష్యుడు దేవతాస్వరూపమును చక్కగా తెలియగలడు కావున దీక్షలయందు ప్రధానవేది ముఖ్యావసరమై యున్నది.

మండపమందు నవకుండములను యేర్పాటు చేయవలయుననుటచే దేహమందలి నవవిధములగు ప్రాణస్థానములే కుండములు అయియున్నవి. కుండమనగా అగ్నికి నివాసస్థానమగుటవలన దేహమందలి అగ్ని మొదలగు దేవతలకు ప్రాణస్థానములగు రంధ్రములే స్థానములు—ఎట్లనగా - ముఖమే చతురశ్రరూపమగు ఆహవనీయము, నాభి వృత్తరూపమగు గార్హపత్యము, కుడికన్ను అర్ధచంద్ర రూపమగు దక్షిణాగ్ని, గుహ్యస్థానము యోనికుండము, కుడి ముక్కు త్రికోణకుండము, యెడమముక్కు పంచకోణ కుండము. కుడిచెవి అష్టకోణకుండము. యెడమచెవి పద్మకుండము, యెడమకన్ను చతురశ్రరూపమగు ఆచార్య కుండము. కాలాత్మకుడగు అగ్ని యెనిమిదిరూపములను పొంది అగ్ని, జాతవేద, సహోజ, అజిర, వైశ్వానర, నర్యాపస, పంక్తిరాధస, విసర్ప అను పేర్లతో పైనచెప్పిన మొదటి యెనిమిది కుండములయందునూ తొమ్మిదవకుండమగు ఆచార్యకుండమున మంత్రరూపకుండమున తపస్సనే శివాగ్నిరూపుడగు అగ్ని యుండియున్నాడు. కావున మండపమందలి కుండములకు దేహమందలి ప్రాణస్థానములకు కాలాత్మకుడగు అగ్నియొక్క నవరూపములకు అభేదము.

ఈ మండపమున నిర్మాణము చేయు కుండములకు మేఖలములు, కంఠము, నాభి, యోని, బిలము అను

అయిదు అవయవములు కలవు. ఈ అయిదున్నూ పంచభూతరూపములు; ఎట్లనగా - మేఖలములు పృథివీభూతము. కంఠము ఉదకభూతము, నాభి అగ్నిభూతము, యోని వాయుభూతము, బిలము ఆకాశభూతము అని తెలియవలయును. ఇట్లె శరీరమునందు కుండరూపములగు రంధ్రములయందుగూడ అవిధముగనే పంచభూతరూపములు గలవు. ఎట్లన - నేత్రములలో రక్తరేఖలు పృథివీభూతరూపమగు మేఖలములు, తెల్లగుడ్డు ఉదకభూతరూపమగు కంఠము, నల్లగుడ్డు వాయుభూతరూపమగు యోని, నీలము ఆకాశభూతరూపమగు బిలము. ఆ లోని కళయే అగ్నిభూతరూపమగు నాభియందుగల జ్యోతియనియూ యిట్లు తెలిసి కుండమనగా ఆత్మయొక్క స్థానముగాని వేరుగాదను బుద్ధితో అభేదమును తెలియుటకుగాను ఉపాసనములో దీక్షాదులయందు కుండమంటపనిర్మాణము అత్యంతము అవసరమై యున్నది. కావున దేశికుడు ముందుగా మంటపకుండ నిర్మాణము చేయించి సాధకునకు క్రమముగా వాని అవినాభావమును బోధించి మంటపమునకు దేహమునకు కాలమునకు అగ్నీషోమాత్మకత్వము బోధించి అగ్నీషోమాత్మకమగు శివశక్తి సంపుటమును తెలియపరచుటకై క్రియాదీక్షలో సగుణ రూపమగు మండపకుండములతో అవసరము గలదు. అట్లు మండపకుండ రచన గావించుకొని తదనంతరము అంకురారోపణమును చేయవలయును.

అంకురారోపణము

అంకురారోపణమనగా మంగళార్థము చేయబడు నొక కర్మమునకు పేరు. ఇందలి ముఖ్యవిషయము బీజములను పాలికాదులగు పాత్రలలోగల మృత్తికలోవుంచి అంకురోదయముచే శుభాశుభఫలముల నెరుంగుట. శాస్త్రములయందు వివాహము, మౌంజిబంధనము, దీక్షారంభమందును యిట్టి మంగళరూపమగు అంకురారోపణము ముఖ్యముగా వర్ణింపబడియున్నది

పాలికలు, ఘటికలు, శరావములు అను పేర్లుగల పాత్రలను బంగారు, వెండి, రాగి, లేక మట్టివిగాని తంత్రశాస్త్రోక్తరీత్యా తయారుచేసి పదునారుగాని, పదునాల్గుగాని, పన్నెండుగ్గాని యథాప్రకారము వేరువేరుగాగ్రహించి వానిలో శుద్ధమగు పుట్టమట్టినివుంచి ఆ మృత్తికలో బీజములను-అనగా బ్రహ్మదైవత్యమగు యవలను, శివరూపమగు అవాలను, స్కందరూపమగు కొర్రలను, వాయురూపమగు అనుములను, విష్ణురూపమగుపెసలను, లక్ష్మీరూపమగువడ్లునూ, సూర్యరూపమగుగోధుమలు, వరుణరూపమగుమినుములు, యమరూపమగు నువ్వులు, నిరుతిరూపమగు కందులు, అగ్నిరూపమగు ఉలవలు, (సర్వబీజములకు అధిపతి సోముడు) మొదలగు బీజములను ఉంచి పైన మృత్తికతో పూరించి అయిదుదినములు సోమకలశమున సోముని పూజించి ఆ వుదకమును చల్లుతూ అంకురోదయమున ఫలమును గ్రహింపవలయును. క్రియాదీక్షయందు అంకురారోపణముయొక్క అవసరమును గూర్చి విచారింతము. బీజము-అంకురము అను దృష్టాంతముచే సాధకునకు శివశక్తులయొక్క ఏకత్వమును తెలియజేయుటయే అంకురారోపణముయొక్క ముఖ్యవిషయము. సకలుడగు (శక్తిసహితుడగు) శివునివలన బీజము (సృష్టికికారణము) కలిగినది - అని పూర్వమె చెప్పబడినది. సృష్టికి ఈశ్వరేచ్ఛ, కాలము, ప్రయత్నము మొదలగునవి ముఖ్యములు. శివశక్తుల సంయోగరూపమే బీజము, అట్టిబీజమే సోమరూపము. ఈ సోమరూపమగు బీజమునుండి అగ్నీషోమాత్మక బ్రహ్మాండ ముత్పన్నమైనది. బ్రహ్మాండమంతయూ శివశక్త్యాత్మకమని సాధనచే తెలియుటకై సాధనరూపము అంకురారోపణము.

అంకురారోపణ క్రియలోని శరావాదులు పృథ్వ్యాకారములు. మృత్తికయనగా అగ్నిరూపము. అట్టి అగ్నిరూపమగు మట్టిలో బీజమును ఉంచినయెడల అగ్నియందంతర్భావముగల కాలరూపము సూర్యకిరణ సంపర్కమను ప్రయత్నముతో యీశ్వరేచ్ఛవల్ల బీజమునుండి అంకురము కలుగుచున్నది. బీజమును మట్టి నీరు మొదలగు వస్తువులచే సంయోగముచేయక ఉంచినచో యెంతకాలమునకైననూ అంకురోత్పత్తి కలుగనేరదు. అట్లె యిచ్ఛాకాలము మొదలగునవి లేక యీశ్వరుడగు సకలునివలన బ్రహ్మాండముత్పన్నముగాదు. బీజమునందు అంకురకాండపత్రపుష్పఫలాదులు కంటికి అగుపించని సూక్ష్మరూపముతో అంతర్భూతమై యున్నవి. అట్లు అంతర్భూతమై యున్ననూ యిచ్ఛాదులు లేక అభివ్యక్తములుగావు. కావున సాధకుడు యిచ్ఛాదులవల్ల బీజములను శరావాదులయందు వైచి అంకురోత్పత్తి చేసినయెడల బీజములలోనుండు అంతర్భూతశక్తి రూపమగు అంకురము బయలువెడలి ప్రతిక్షణము పరిణామము పొందుచూ తిరిగి బీజరూపమును పొంది బీజమందు అంతర్భావమై తిరోహితమగుచున్నది; గనుక ముందు బీజము, వెనుక బీజము శివశక్త్యాత్మకమై యుండుటవలన మధ్య పరిణామముపొందు అంకురాదులు మాయికములుగాని యథార్థములు గావు. అట్లె సర్వశక్తిసంపన్నుడగు పరమేశ్వరుడు సృష్టికి ముందును సృష్టికి వెనుకను ఉండి మధ్యలో పరిణామరూపమగు బ్రహ్మాండము అభివ్యక్తమగుటవలన బ్రహ్మాండము మాయికమె. పరమేశ్వరు డొక్కడుమాత్రమే యథార్థము - అని సాధకునకు తెలియజేయుటకై దీక్షాంగముగా అంకురారోపణము

ముఖ్యమైయున్నది. నిర్గుణ బ్రహ్మతత్త్వము సాధనచేగాక గ్రంథపఠనమాత్రముచే గోచరముగాదు "బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవనాపరః" అను సూక్తి సాధనచే మాత్రమె గోచరమగుటవలన జ్ఞానమునకు సాధనమగు ఉపాసనము చాల ముఖ్యమని అద్వైతమత స్థాపనాచార్యులగు శంకరభగవత్పాదులు ఉపదేశించియున్నారు. సామాన్యముగా మానవులు బ్రహ్మాండముయొక్క పుట్టుకయున్నూ లయమున్నూగూడా ప్రత్యక్షముగా చూడలేరు. గావున ఉపాసనాకాండమున బీజాంకురదృష్టాంతమున అంకురారోపణమనె కర్మసాధనద్వారా గురువు శిష్యునకు ఉపదేశించి క్రమముగా అట్టి సాధనలయందునూ శివశక్తి సంపుటమును బోధిస్తూ క్రియాదీక్షద్వారా అద్వయ బ్రహ్మతత్త్వమును బోధింపుచున్నాడు. ప్రస్తుతము చరిత్రకారులు భూమండలమును గ్లోబుగా తయారుచేసి ఆ గ్లోబుద్వారా (స్కెచ్) దేశములు, సముద్రములు, నదులు, పట్టణములు పర్వతములు, అరణ్యములు చూపించినట్లు అద్వయ బ్రహ్మతత్త్వమును (అనగా జ్ఞానమును) ఉపాసనాకాండమునందు క్రియాదులు - అను స్కెచ్ద్వారా చూపించి దేహమునకు క్రియలకు బ్రహ్మాండమునకు శివశక్తులకు అభేదమును చూపించి ఏకత్వమును బోధింపుచున్నది. అందువలన క్రియాదీక్షయందు అంకురారోపణము ముఖ్యమైయున్నది. (సశేషము)

మధురానగరి - మధురస్మృతులు

యం. చిట్టిబాబు

మన దక్షిణదేశపు పుణ్యస్థలాల్లో మధురానగరం ప్రముఖమైంది. 'మధురం' అంటె తియ్యదనం అని అందరకూ తెలుసు. దీన్నిబట్టి మధురాపట్టణంలోకూడా ఏదో ఒక తియ్యదనం ఉండే తీరాలి. అవును. ఆ విచిత్రమైన స్థలపురాణమే ఇప్పుడు మనం తెలుసుకోబోతున్నాం:

చాలాకాలంకిందట పాండ్యదేశంలో ఒక వర్తకుడు. ఒకనాడు అతను తన వ్యాపారంమీద బయల్దేరాడు. ఆ కాలంలో మహారణ్యాల్లోనుంచి పోవలసివచ్చేది. అలానే అతడు ఒక అరణ్యంలో ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు. కొంతసేపటికి అలసిపోయి, ఒక చెట్టుకింద చతికిలబడ్డాడు.

చెట్టుకింద కూచుని విశ్రాంతి తీసుకుంటున్న ఆ వర్తకుడికి అల్లంతదూరంలో ఒక కోనేరు కనిపించింది. ప్రాణం లేచివచ్చింది. తిన్నగా అక్కడికి వెళ్లి దాహం తీర్చుకుని, గట్టెక్కుతూవుండగా ఒక శివలింగం కనిపించింది, చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు.

అంతలో పొద్దు వాలటంచేత ముందుకు సాగలేక, వర్తకుడు అక్కడే వుండిపోయాడు. తెల్లవారుఝామున ఒక చిత్రం జరిగింది!—దేవతలు వచ్చి ఆ శివలింగం చుట్టూ నాట్యంచేసి, భక్తితో ఆరాధించారు. కొలనులోని నీళ్లతో స్నానం చేయించారు. రకరకాల పువ్వులతో పూజచేసి అంతర్హితులయ్యారు. ఇదంతా చూడగా వర్తకుడి ఆశ్చర్యానికి అంతులేకపోయింది.

వెంటనే అతడు, ఆనాటి పాండ్యభూపతివద్దకు పోయి, జరిగినదంతా పూసగుచ్చినట్టు విన్నవించాడు. ఇది విని రాజూ ఆశ్చర్యపోయాడు. తక్షణమే రాజు పరివారంతోసహా శివలింగం వున్న చోటుకి బయల్దేరి వచ్చాడు. ఈసారి మరొక వింత కనబడింది—అక్కడ ఒక పెద్దపులి లేడిపిల్లకు పాలివ్వటం ప్రత్యక్షంగా రాజుకు కనబడింది!—రాజు విస్మితుడయ్యాడు.

శివమహిమలతో విరాజిల్లె ఆ పవిత్ర ప్రదేశంలోనే తన రాజధాని నిర్మించుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు రాజు. కానైతే నగరానికి సరిహద్దులేవి?—ఆ పరమశివుని ప్రతిభ ఎంతమేర వ్యాపించివున్నదీ అని రాజు సందిగ్ధంలో పడ్డాడు. ఈ సంశయం తీర్చే భారంకూడా పరమాత్ముడి మీదనే వేసి, తదేక లక్ష్యంతో ధ్యానించాడు.

అప్పుడు అక్కడికి ఒక సిద్ధుడు వచ్చాడు. అతని మెడలో ఒక పాము వున్నది. అతను రాజును చూచి, "రాజా!—నీ సందేహం నేను తీరుస్తాను. ఇదిగో - ఈ పాము గొప్ప మహిమ కలది. కేవలం దేవతాసర్పం. నీకు కావలసిన సరిహద్దులు ఇది నిర్ణయిస్తుంది" అంటూ నాగుపయ్యాని వదిలిపెట్టాడు. వెంటనే ఆ మహాసర్పం దానితోకను ఒకచోట స్థిరంగావుంచి, దేహంమట్టుకు పెంచుకుంటూ, వంపులు తిరుగుతూ, చుట్టిచుట్టి వచ్చి, తలను మళ్లీ తోకతో కలిపింది. అంతమేరా పాముచుట్టిన ఆనవాళ్లు

నగరానికి పునాదులుగా ఏర్పడినట్టయింది. మళ్లీ కన్ను తెరిచి చూసేటప్పటికి సిద్ధుడూ లేడు, సర్పమూ లేదు!—

ఇలా పాము చుట్టవచ్చిన పవిత్ర ప్రదేశంలోనే పాండ్య రాజు తన రాజధాని స్థాపించాడు. దానికి 'తిరు ఆలవై' అని నామకరణం జరిగింది. శివుని మహిమతో వెలసిన ఆ పట్టణం సమస్త సౌభాగ్యాలతోనూ తులతూగుతూ వున్నది.

అయితే, సామంత రాజొకడు ఇదిచూచి సహించలేక పోయాడు. అతడు ఒకానొక మాంత్రికుణ్ని పిలిపించి, 'తిరు ఆలవై' పట్టణ వైభవాన్ని దగ్ధం చెయ్యమన్నాడు ఆ మాంత్రికుడు ఒక గొప్ప విషనాగును మంత్రించి వదిలాడు. అది పాండ్యరాజు పట్టణంలో ప్రవేశించి జలాశయాలన్నింటిలోనూ గరళం కక్కింది. ఆ నీళ్లు తాగిన ప్రజలంతా చచ్చిపోసాగారు. పాండ్యభూపతి తనరాజ్యంలో జననష్టాన్ని సహించలేకపోయాడు. ఎన్నో ప్రక్రియలు చేయించాడు. లాభంలేకపోయింది. చేసేదిలేక చివరకు 'నీవేశరణు! అంటూ ఈశ్వరుణ్ణిగూర్చి తపస్సు ఆరంభించాడు. పాండ్యరాజుచేసే ఉగ్రతపస్సుకు మెచ్చి ఈశ్వరుడు ఆ నగరంలో అమృతం కురిపించాడు. రాజూ, ప్రజాకూడా ఆశ్చర్యభరితులయ్యారు. అమృతం కురియటంతో, విషనాగు జలాశయాల్లో కక్కిన విషం తృటిలో విరిగిపోయింది! అంతటినుంచీ ఆ నగరం మళ్లీ పూర్వపు శోభతో ప్రకాశించింది. మధువు వర్షించిన కారణంచేత ఆ నగరానికి 'మధురై' అని, 'మధుర' అనీ పేర్లు వచ్చాయి. అదే ఈనాడున్నూ మీనాక్షిదేవికి వాసస్థలమైన దక్షిణ మధుర.

మధురానగరం ఇది వక్కటే కాదు. ఉత్తరహిందూస్థానంలో యమునానదీతీరంలో మరొక మధురాపట్టణం వున్నది. దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలగురించిన్నీ ఒక చిత్రమైన పురాణగాథ వున్నది:

శ్రీరామచంద్రమూర్తి కోసలరాజ్యాన్ని పరిపాలించే కాలంలో 'మధువన'మనే ఒక అడవి ఉండేది. ఆ అడవిలో మధువుడు అనే ఒక రాక్షసుడు ఉండేవాడు. దీన్నిబట్టే ఆ అడవికి ఈపేరు వచ్చిందంటారు. అతనికి 'లవణుడు' అనే కొడుకు వున్నాడు. లవణుడు తండ్రిని మించిన బలవంతుడూ, గర్వం కలవాడున్నూ. అతడు గర్వంతో ఇష్టంవచ్చినట్టు తిరుగుతూ ప్రజల్ని పీడిస్తూ వుండేవాడు.

ఒకసారి లవణుడికి, చేస్తే శ్రీరాముడితోనే యుద్ధం చెయ్యాలి అని బుద్ధిపుట్టింది. ఈ వుద్దేశాన్ని ఒక దూతచేత శ్రీరాముడికి వర్తమానం పంపించాడు. "రామా!—నేను నీకు సమీపంలోవుండే ఒక శత్రువునే. ప్రజాక్షేమం కోసమూ, రాజ్యాభివృద్ధికోసమూ రాజులు యుద్ధంచేస్తారు. శత్రువుల్ని జయిస్తారు. ఇది న్యాయమే. ఐతే ప్రజాహితం కోరే రాజు ముందుగా ఇంద్రియాలను జయించాలి. స్వార్థపరుడై ఉండకూడదు. సామంతరాజులంటే భయపడకూడదు. కానీ—నువ్వు చూడగా స్త్రీలోలుడివి. స్వార్థపరుడివి. ఒక్క ఆడదానికోసం బంధుమిత్రాదులతోసహా రావణాసురుణ్ణి నాశనంచేశావు. ఇది న్యాయం కాదు. పైగా—మా రాక్షస జాతి నంతటినీ మచ్చుకేనా లేకుండా రూపుమాపావు. ఇదా నీ ధర్మం?—సుగుణాభిరాముడవైన నీకు క్రోధం తగదు. నీ దుష్టచేష్టలవల్ల ఆశ్రమవాసులందరికీ తీరని కళంకం వచ్చింది. మా రావణుడు జితేంద్రియుడు కానందువల్లనే అలాంటి చావు చచ్చాడు. కానీ—ఇప్పుడు నీలో చేవ వుంటే, సువ్యేకసక్షత్రియవీరుడివైతే, రా—నాతో యుద్ధానికి రా. వచ్చి నీ శూరత్వం చూపించు" అని ఈవిధంగా సవాలు చేశాడు.

ఈ వర్తమానం తెచ్చిన దూతకూడా లవణుడికి తగినవాడే. ఏమీ అంటే—అతను పలికిన పలుకులు శాంతస్వభావుడైన శ్రీరామచంద్రుడికి చికాకు కలిగించాయి. గర్వంతో విర్రవీగుతున్న లవణుడికి తగినట్టు బుద్ధి చెప్పాలని నిశ్చయించుకున్నాడు శ్రీరాముడు. తమ్ముడైన శత్రుఘ్నుణ్ని పిలిచి, ఆ దుర్మార్గుడి పొగరు అణచి రమ్మన్నాడు. శత్రుఘ్నుడు సోదరుని దీవనపొంది బయల్దేరి వెళ్లాడు.

మధువనంలో లవణాసురుడికీ, శత్రుఘ్నుడికీ ఘోర యుద్ధం జరిగింది. ఆ యుద్ధంలో, శత్రుఘ్నుడు లవణాసురుడి శిరస్సు ఖండించివేశాడు. ఆ కత్తితోటే మధువనాన్ని ఛేదించటానికి ప్రారంభించాడు. మరికొద్దికాలానికే మహారణ్యమంతా మాయమై, ఆప్రదేశమందు పరమసుందరమైన ఒక మహానగరానికి అంకురార్పణ జరిగింది. లోకక్షేమం కోసం, దుష్టుడైన లవణుణ్ణి సంహరించినప్పటికీ, ధర్మ ప్రభువు శ్రీరాముడు, ఇప్పుడు వెలిసిన మహానగరానికి రక్కసుడైన మధువుడి పేరు సార్థకమయ్యేట్టు 'మధుర' అని నామకరణం చేశాడు. ఇదే ఉత్తరహిందూస్థానంలో వుండే మధురయొక్క మధురస్మృతి!

భారతీయ ధర్మము - VIII

"కాశ్యప"

అగ్నే! నయ సుపథా రాయే అస్మాన్। విశ్వానిదేవ!
వయునాని విద్వాన్।
యుయోధ్య స్మజ్జుహురాణమేనో। భూయిష్ఠాంతే
నమ ఉక్తిం విధేమ॥

అగ్నిమీడే పురోహితమ్. అగ్నిదేవా! సకల జీవ లోకములకు సమ్యగ సర్వతోముఖ హితమును సమకూర్చు పురోహితుడవు, స్వయంప్రకాశమానుడవు, సర్వవ్యాపకుడవు, వైశ్వానర రూపమున అఖిలప్రాణిప్రేరకుడవు, సర్వభూత హృదయస్థాంతర్వర్తివి, సర్వశక్తి సమన్వితుడవు, అత్యంత సన్నిహితుడవు, సర్వదేవతా స్వరూపుడవు. వేయేల! సృష్టిస్థితిలయ కారణుడవు, సర్వాభీష్ట వరప్రదుడవు. నిన్నాశ్రయించువార లెట్టివారైనను, అమృతత్వమునే పొందెదరు. స్వామీ! ఈ దీనుని విస్మరించవా! జగ ద్రక్షకా! నిక్కముగ నేను పాతకుడను. నీవు పావకుడవు. దీనజనావనా! నా స్థితి 'చీమతల యంత నోరు. అకాశమంత యాకలి' అనునటులున్నది. సర్వజీవుల సుకృత దుష్కృతములను నీవు స్వయముగ సంపూర్ణముగ నెఱుగుదువు. నా యొనరించిన యఘపరంపరలనంతములు. అవి శుష్కములైన చెత్తచెదారముల కుప్పలే. ఇపుడే వానినెల్ల నీకు సమర్పించుచున్నాను. అందు నీ యనుగ్రహమునకు పాత్రముగా గల పరమాణు వొక్కటియైన లభించునో లేదో! లభింపకున్నను అచ్చెరువందవలసిన పని లేదు. అయినను హృదయ పీఠికాధిష్ఠితకుక్కుటేశ్వరా! నిర్విణ్ణుని విస్మరించికొని యుత్తింతువా? నీ కీ యుద్యోగము సుపరిచితమే కదా! బాహ్యాడంబరములకన్న, భావశుద్ధినే ప్రధానముగ గ్రహించుట నీ కలవాటే కదా! భక్తుల చరిత్రలను పర్శించిన భగవంతుడు సుప్రసన్నుడగునని పెద్దలందురు.

నాగరికత యన నేమో యెఱుంగని యాటవిక జాతికి జెందినది శబరి. ఆమె యమాయికురాలే కావచ్చును, నదుద్దేశమే కలిగియుండవచ్చును—ఒక్కటియైన విడిచిపుచ్చక, ఫలములన్నియు కొఱికి చవిచూచి, తృప్తిపడి, ఆ యెంగిలి పండ్లనే స్వామి కారగింపుచేసెను. అఖండ సామ్రాజ్యమును తృణప్రాయమ్ముగ తిరస్కరించి, కారడవులకు విజయము చేసిన, కౌసల్యానందవర్ధనుడు, పతిత పావనుడు, ఇనకులతిలకుడు, తారకనామముడు, దశరథ రాముడు పరమానందమున మహాప్రసాదమని ఆ ఫలముల నారగించెను; ఆ యమ్మకు ప్రతిఫలమ్ముగ మహాఫలమైన మోక్షమునే యొసగి ఋణవిముక్తుడయ్యెను.

ఎంతని-నే-వర్ణింతును-శబరి సౌభాగ్యము.

ఇల్లాలి మాట గాదనలేక కుచేలుడు కృష్ణసందర్శనార్థియై బయలుదేర నున్న సమయమున, ఆ మానవతి యే నాటివో, మూషికములుగూడ హితవుగాక ముట్టనొల్లని చేరెడటుకుల నెటులనో సంపాదించి తెచ్చి పతిచేత నుంచె. కుచేలుడు, సార్థకనామముడు, సహస్రాధికఛిద్ర సంకలిత చేలాంచలంబున వాని నెట్టులో ముడిచి దాచి భగవత్సన్నిధానమును జేరెను. సంవనందన సుందరవదనారవింద సందర్శనానందతుందిల హృదయుడైన సుదాముడు అటుకులమాట గత జీవిత వృత్తాంతమువలె విస్మరించెను. పాపము! కడుపునింత దిండితిని యెంతకాలమయ్యెనో! శ్రియః పతి తనకుదానై చిన్ననాటి చెలికాని యొడలు తడివి మాసినచీర వ్రేలాడు ముక్కిన యటుకులను కడు సంబరమున నొక్క మారుగ బొక్కివైచెను. లోకైశ్వర్యములనే గాక, బ్రహ్మేంద్రాదుల కపేక్షింపనలవి కాని స్వీయపదమునే యనుగ్రహించెను. ఆశ్రిత వాత్సల్యమనిన అటులనే యుండవలెను గదా! 'కార్యసిద్ధిపథః సూక్ష్మః స్నేహేనాప్యుప లక్ష్యతే.' అఖిల లోకబాంధవా! పరమ పవిత్రా! ఆశ్రితజన మిత్రా! జ్ఞానాజ్ఞానకృత మత్సమస్త కర్మసంతానమున సజీవమై యక్కఱకువచ్చు నొక్క సుకృత పరమాణువైన గోచరింపదా! స్నేహదృష్టికి సూక్ష్మాతి సూక్ష్మపదార్థమైన పొడగట్టునని పెద్దలందురే! కుక్కుటేశ్వరా! నీకు మ్రొక్కుకొనుట తక్క నే జేయగలదేమి గలదు? ఇపుడే యుచటనే ఆర్తుడనై నీ యక్షరరూపమున నమోవాకము ప్రశంసించితిని. ఇక నా కర్తవ్యము ముగిసినది. శోధించి పరిశోధించి మత్సుకృత లేశమును సాధించెదవో లేక దుష్కృతమునే సుకృతముగ రూపొందించెదవో! కనికరించెదవో, మానెదవో అది నీ చిత్తము.

మహాప్రభూ! ఊర్ధ్వగతుడవు - అంతేకాదు - నీ యుపాసకులనుగూడ నూర్ధ్వగతులకు గొనిపోవుచు అగ్నిపదమును సార్థకము చేసికొనుచున్నావు. నీవు సర్వభక్షకుడవు, హుతాశనుడవు, దహనుడవు. ఆశ్రితవత్సలా! నీకు సమర్పితమైన నా యాయపవిత్ర కర్మసంజాతము సమస్తము క్షణములో తప్తమై, దగ్ధమై, రూపుమాసి, మసియై, నుసియై, విభూతియై గ్రహణధారణములకర్హముగాక తప్పదు. లేకున్న నీ

బిరుదములు? ఈ తీరున దుర్గతి కీడ్చుకొని పోవు నా కుటిలజటిల పాతక పరుషవిషమ శైలసందోహము నమసి పోవునటుల ననుగ్రహింపవా తండ్రీ! 'పితేవ పుత్రమభి వక్షితా దిమమ్' కుపుత్రునియెడల కోపముచే మండిపోవు చున్నటుల, బహిర్దృష్టికి గోచరించుచున్నను, కరుణార్ద్ర హృదయుడైన జనకుని యాగ్రహము, అనుగ్రహమునకు రూపాంతరమే కాదా! ఆత్మా వై పుత్ర నామాసి—స్వస్వరూ పాంతరమనదగు పుత్రుని శాశ్వత నరకవాస దుఃఖమునకు పాలుచేయు తండ్రు లెన్నడైన జనియించిరా! నీ కంటబడి నది, నిన్నంటినది నిర్మల సువర్ణమగును గదా! స్పర్శవేది సంయోగమందినది అయోమయమైనను వదియారువన్నె బంగారమగుట లోకదృష్టికిని విశ్వసింపదగినదే కదా! నా కర్మయోగ్యతయందు నాకు విశ్వాసము లేదు. పతిత పావనా! నీ యపారకరుణావిశేషమునే నమ్మియున్నా డనయ్యా!

అనుత్తరమార్గమును వీడి ఉత్తరమార్గమున సంచ రించుటయే ముముక్షువుల లక్ష్యము. 'తమసో మాజ్యోతిర్గ మయ.' దుఃఖప్రదమయిన ధూమమార్గమునుండి నన్ను రక్షించి సుఖకరము ప్రకాశవంతము నగు దేవయానమున నన్ను నడిపించుకొని పోవా! దేవా! దేహమే యాత్మ యని విషయసుఖములు నిత్యములు ఆనందసంధాయకము లనియు భ్రమించి యింతకాలము అనంత జీవయోనుల సంక్రమించి దక్షిణాయన మార్గమ్మున యాతాయాతంబుల సాగించి విసివి వేసారి దిక్కుతెన్ను గానక అపార సంసార సాగరాగాధభీకరావర్త పరస్సహస్రంబుల మజ్జనోన్మజ్జన ములు గావించుచుంటిని. దీనజనోద్ధారకా! ఎన్నడైన యాదృచ్ఛికముగనైన, ఘుణాక్షరన్యాయమున త్రికరణ శుద్ధిగ భగవద్దివ్యనామము నుచ్చరించితి నేమో! అట్టిదే దేనియున్న సర్వజ్ఞుడవు సర్వసాక్షివి నగు నీకు విదిత మగును గదా! ఎప్పుడైన వాగింద్రియ మొకటియే నా చెప్పినమాటలు వినునటులు నటించును. మిగిలిన యింద్రియములు నా సంప్రార్థనమును నిర్దాక్షిణ్యముగ త్రోసిరాజనుచున్నవి. ఇక మనస్సు సంగతి చెప్పవలసిన దేమున్నది. సర్వకాలములయందును మోహారణ్యములో, ఆశా శాఖలమీద విచ్చలవిడిగ స్వైరవిహారము గావించు చున్నది - స్వామీ! అది సహజముననే కోతి, దానికిపుడు మితిమీరిన బలము చేకూరినది, విషయ సుఖమను మద్య పానము చేసినది, దురభిమాన పిశాచావిష్టమైనది. కామ ముచే నున్మత్తమైనది. భేదబుద్ధి యను తేలుగుట్టినది. హా! ప్రభూ! దుష్టశిక్షకా! జగద్రక్షకా! దానిని దారికి దెచ్చు నాశయే లేదా! కటకటా! దుస్సంగతికిలోనై మతి చెడి పోయినది. శిరము పలితమైనది. సంధిబంధములు సడలి పోవ సంగము గళితమైనది. యమ మహిషఘంటికాని నాదము వినవచ్చుచున్నదే. ఇక యుత్తరగతులకు తిలో దకము లీయవలసినదేనా!

ఈశ్వరుడు దయామయుడు, సకల లోకశరణ్యుడు సర్వాన్తర్యామియై యున్నాడు కదా! ఆ! స్మృతికి వచ్చి నది. భగవత్కృపకుపాత్రుడు కాడనినవాడు లేడు లేడు లేడని యా మహామహు డెవరో ఘోషించుచున్నాడే. ఎట్టి మధురశబ్దములు. ఎంతటి యాశాజనకములయిన పద ములు. నోటిమాటలచేతనే నిన్నభ్యర్థింతును కరుణాకరా! మాటలో మనసు కలియలేదని వెనుకాడకుము. దీనజన బాంధవా! భవబంధవిమోచనా! - అగ్నే! త్వంనో అంతమః ఉత త్రాతా శివః - అనాథరక్షకా! నా యంతరంగమునందును ఉన్నవాడవు కదా. నీవు మంగళకరుడవనియు జగద్రక్ష కుడవనియు శ్రుతులు ఘోషించుచున్నవే!

త్వమగ్నే! ద్యుభి స్త్వమాశుశుక్షణి భక్తులపాపములను నీ యద్వితీయశక్తిచే శీఘ్రముగా నాశనము చేయుచుందు వుగదా!

చరణం పవిత్రం వితతం పురాణమ్। యేనపూతస్తరతి
దుష్కృతాని,
తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా। అతిపాప్మాన మరాతిం
తరేమ ॥

సురాసురబృందవందితపాదారవింద! సనాతనమై, సకల లోకవ్యాపకమై, సర్వమంగళకారణమైన నీ పదము గను గొను శక్తి నొసగుము. ఆ పాదధూళి శిరమున దాల్తును. శరీరమునం దంతటను నలంకరించుకొందును. దురిత పంకమును తొలగించుకొందును. పూతాత్ముడనయి నరక హేతువైన పాపశత్రువును తలదన్ని యతిక్రమింతును. ఏమందువు జగన్నాథా! అనుట కేమున్నది? - త్వయి ప్రసన్నేమమ కింగుణేనతయ్యప్రసన్నేమమ కింగుణేన - నీ కనుగ్రహమే కలిగెనా నా దోషముల ప్రసక్తియే ఉండదు. నీ కాగ్రహము కలిగిన నా గుణము లెందు కక్కఱకు వచ్చును. నీవా సదాశివుడవు, విబుధాధిపతివి. నీకు జెప్ప వలసిన పని యేమున్నది. గుణదోషా బుధోగృహ్ణన్ ఇందు క్ష్వేళావివేశ్వరః। శిరసాశ్లాఘతేపూర్వం, పరంకంఠేనియచ్ఛతి॥ రాజహంసంబు క్షీరనీరంబుల నీరంబునిరసించి క్షీరంబు నేగ్రహించును. పరమహంసస్వరూపుడవయిన నీకు హేయ గుణంబులయందాదరము లేదు, కల్యాణగుణంబుల యందే నిక్కముగ నాదరము గలదు. విబుధులు దోష జ్ఞులయ్యును గుణానురక్తులుగదా!

అగ్నిర్జ్యోతిరహః శుక్లః షణ్మాసా ఉత్తరాయణమ్-

సత్యవ్రతా! నీ యనుగ్రహమున మృత్యువును జయిం చినవారు నీ రాజ్యమును జేరుదురు. అటనుండి జ్యోతిర్లోక

మును దర్శించి, అహర్లోకమును పొంది, క్రమముగ శుక్ల లోకము, సంవత్సరలోకము, దేవలోకము, వాయులోకము, ఆదిత్యలోకము, చంద్రలోకము, విద్యుల్లోకము, వరుణ లోకము, ఇంద్రలోకము, ప్రజాపతిలోకము, తుదకు బ్రహ్మ లోకము నంది ముక్తు లగుదురని శాస్త్రము లుద్ఘోషించు చున్నవి. అంతటి పుణ్యపురుషు లెవరో? ఏనాటి మాటలో? సంసారాంధకూప నిపతితులైన అస్మదాద్యకృత సుకృతుల మాటతడవ బనిలేదు. దేవర చిత్తము, దాసుని భాగ్యము. దాసుని తప్పులుదండముతో సరి. కర్తు మకర్తు మన్యథా కర్తుంసమర్థాః. ప్రభువులు సర్వసమర్థులుగదా! ఆప ద్బాంధవా! యతిక్రమించి దుష్కృత ఫలలేశమును ముం దనుభవింపనిమ్ము. అంతలో ప్రారబ్ధక్షయమై చిత్తశుద్ధి కలుగునేమో!

అనంతవాసనాక్షయమై చిత్తశుద్ధి గలుగుట సాధారణ విషయము గాదు. విషయభూమావళి మనోదర్పణమును మలినము గావించుచుండును. నిత్యము నిరంతరము సాగిపోవు ప్రకృతిధర్మమది. విషయముల సరికట్టినను, అది సాధ్యముగాదు కనుక, ఆ విషయములనే ఈశ్వరా ర్పణము గావించిన, చిత్తము స్వగతచిదగ్ని జ్వాలలచే దప్తమై, తప్తమై, ఒకనాటికి శుద్ధస్ఫటిక సంకాశమగును. ఈశ్వరాభిముఖమయిన శ్రీబుద్ధి చిత్తశైలశిఖరమున వసించి తపించి మల్లికార్జునుని మన్ననల నందుకొని పునరావృత్తి రహితమైన అచ్యుతస్థితి సంపాదించుకొనును.

సరసహృదయ నందనవనము జ్ఞానప్రసూనామోద భాసు రము. జ్ఞానప్రసూనాభిరాముడు చిదంబరనటేశ్వరుడు. తనకు దానై చుట్టుకొన్న బంధాల జిక్కి బయటపడనేరని తంతునాభము, ఒరుల కంట దాను బడక తనకంట నొరుల బడనీయక తప్పించుకొని తిరుగువిషకాకోదరము, శారీరి కాడంబరమే కాని బుద్ధిపాటవ మెఱుఁగని మత్తగజరాజము, తమ నేర్చిన రీతి సేవించి శివసాయుజ్యమంది శ్రీకాళ హస్తీశ్వరుని ప్రతిష్ఠ ఆచంద్రార్కముగ వెలయించిరి. ఈశ్వరుని లీలలు విచిత్రములు ఆనందప్రదములు. ఆటు లనే భగవద్భక్తుల చరిత్రములు అపూర్వములు శ్రోత్ర మనోఽభిరామములు. బంభ్రమ్యమాణమగు మనోభ్రమర మును భ్రమరేశ్వరుని పాదారవిందముల నిలిపిన మహా ఫలమును కరతలామలకమగును.

విషమనేత్రుడవయ్యు వీడ వెన్నడు నీవు, సమదృష్టి సర్వభూతములయందు.
అదిభిక్షుడవయ్యు నాశ్రితావళి కెల్ల। సమకూర్తు వనుప మైశ్వర్యములను,
కాంతాన్వితార్ధవిగ్రహుడవయ్యు, జితాత్మ గుణమునః కమల భాస్కరుడ వీవు.
ఆశీవిషప్రావృతాత్ముడవయ్యును, స్తుత కృపాకలిత చిత్తుండ వీవు.

ప్రళయమూర్తివయ్యు భద్రప్రదుండవు-
భవుడవయ్యు భవవివర్జితుడవు-
వేత్తివాదవయ్యు వేదవేద్యుడవీవు-
హర! భవత్ప్రవృత్తు లద్భుతములు.

సరులార! ఓంనమోనారాయణాయేతి మంత్రజాపకుల సామ్రాజ్యమనగ పరికించి వాసుదేవస్సర్వమనుబుద్ధి కల వారి కరతలామలక మనగ ఆత్మప్రవృత్తి బ్రహ్మార్పణం బొనరించు ప్రాజ్ఞుల పెరటికల్పక మనంగ తన్మనన్యాసక్త తను గొల్చు భక్తాపతంసుల దాసానుదాసుడనగ

పతితదీనార్తరక్షణవ్రతుడనంగ
సకలజగములసమర్పశక్తి గన్న
రంగనాథునిశ్రిత మనోరంగనాథు
గాంచి సేవించి శుభము లార్జించుకొనుడు.

(సశేషము.)

హిందూ సంస్కృతి - వేదములు - IV

(వేదకాలము - గతసంచిక తరువాయి)

శ్రీ తటవర్తి సూర్యనారాయణ

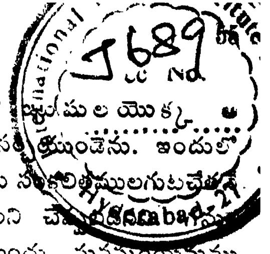
నానాటికి మనుష్యుని జ్ఞానశక్తి దుర్బలమగుచుండుటచే ఋషులు మంత్రముల క్రమమును సులభపరచిరి. ఒక ఋషి తన శిష్యులకు మూలసంహిత చదివించెను. వానిలో నుంచి యొకడు ఒక దేవత మంత్రములన్నియు సేకరించెను. ఇట్లు దేవతాక్రమమున మంత్రక్రమము నుంచబడెను. ఇంకొకడు ఋషిక్రమమున మంత్రములను సవరించెను. ఒకడు విపర్యయక్రమమున నింకొకడు ఛందస్సు క్రమములో బెట్టెను. ఈ విధముగ నాల్గు వేదములను వేఱు వేఱు క్రమములో నుంచిరి గాని ఒక్కొక్క దానిలోను మఱల అనేక క్రమములు వచ్చెను. దీని తరువాత పాఠక్రమమున శాఖలయ్యెను. పద, క్రమ, ఘన, జటాదులు వేదపాఠమున కెన్మిది పద్ధతులు. ఒక్కొక్క శాఖ వీని కారణమున ఎన్మి వెన్మిది భాగములలో విభక్తములై పోయినది. ఈ శాఖాక్రమములు పెఱుగుచు వచ్చెను. ఏ ఋషి శిష్యులేవేదమున కెన్ని శాఖలు గావించి యుండిరో పురాణములందు విశదముగ వివరించబడియున్నది. కావున నే విభిన్న గ్రంథములలో వైదిక శాఖల సంఖ్య యొక్క విధముగ సమానముగ లేదు. కూర్మపురాణానుసారముగ ఋగ్వేదమునకు 21, యజుర్వేదమునకు 100, సామ వేదమునకు 1000, అథర్వ వేదమునకు 9 శాఖలు. ఇవ్విధమున వేదముల మొత్తము శాఖలు 1130 అయ్యెను.

వేదముల శాఖలు వేదముల ఏ భాగము, ఏ ఖండము గావని పైన చెప్పిన దానివలన తెలియుచున్నది. ప్రతి యొక శాఖయందును పూర్తి వేదమున్నది. శాఖాభేదములు కేవలము మంత్రములయొక్కయే సంపాదన క్రమభేదమునకు కారణములు. గాన శాఖలు గలియకున్నచో ఏ వేదాంశమున్ను అప్రాప్యమై యుండలేదు. కేవలము కొన్ని సంపాదన క్రమములు మాత్రమే అప్రాప్యములై పోయినవి. ఒక వేళ నాల్గు వేదముల ప్రతియొక శాఖయు నిర్వివాద రూపమున శుద్ధములై లభించినచో మూల— ఈశ్వరీయవాణి రూపమున నాల్గు వేదములు లభించినవని తలంచకుండుట కేకారణము నుండజాలదు. నేడును ఋగ్వేదముయొక్క శాకల, వాష్కల శాఖలు, యజుర్వేదముయొక్క మాధ్యందినీయ శాఖ, సామవేదము యొక్క కౌథుమీ శాఖ, అథర్వ వేదముయొక్క శౌనక శాఖయు మూల, శుద్ధరూపములో ప్రాప్తించుచున్న విషయములో నెవ్వనికిని విప్రతిపత్తి లేదు. గాన యీ శాఖల రూపములో నాలుగు వేదములున్ను ఈశ్వరుని వాణి యొక్క వాస్తవిక రూపములోనే నేడు నుపలబ్ధములై యున్నవి.

వేదములయొక్క శబ్దములు మంత్రములు. వీటి అక్షరములును నిత్యములు. కాని మంత్రముల క్రమము మనుష్యకృతము - మండలము, అష్టకము, కాండము, అధ్యాయము —ఈ క్రమములో ఋషులు వీలు వెంబడి యనేక విధముల మార్పులు గావించిరి. ఈ సంపాదన క్రమముచేతనే శాఖలైనవి. ఇట్లు చేయుటలో గూడ ఒక్క మాత్ర తగ్గించబడను లేదు; లేదా పొడిగించబడను లేదు. వేదముల చంధములు అర్థములు నిత్యములని వేదభాష్యకారుడైన మహీధరుడు నుడివియుండెను. కాని వీటిలో గల మంత్రముల అనుపూర్వి శాఖాభేదముచే గలిగినది.

వేదమంత్రముల ఋషులు

ప్రతియొక వేదమంత్రముతోకూడ దాని ఋషి పేరుండును - ఋషయోమంత్రద్రష్టారః ॥ ఈ ఋషులు మంత్రద్రష్టలని చెప్పబడిరి. మననాత్‌మంత్రః - మననముచేత స్పష్టమగు అర్థము గలది మంత్రము. ఏ ఋషి హృదయముయొక్క గంభీరమగు ఏకాగ్రతలో ఏ మంత్రార్థమును సాక్షాత్కరింపజేసుకొనెనో అతడా మంత్రముయొక్క ద్రష్టయని చెప్పబడెను. మంత్రమన్న శ్రుతి. అవి పరంపరగా వినబడినవి. ఆ వినియున్న మంత్రముల అర్థము వ్యాకరణము లేదా నిరుక్తముచేత తెలియబడదు. వ్యాకరణ, నిరుక్తములవల్లనే మంత్రార్థము కాజాలినచో మంత్రముతోగూడ దాని ఋషి—మంత్రద్రష్ట నామముండదు. వానికి ఋషి మునిగణము మంత్రముతోపాటు మంత్రద్రష్ట పేరుకూడ ఉండియుండదు. మంత్రద్రష్ట యగుట గూడ ఇంత గౌరవ విషయముగూడ అయియుండదు. "పరోక్షవాదోవేదోఽయం" వేదముపరోక్షవాణి. ఉత్తముడైన యధికారికి 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యము గురువువలన వినుటయే చాలునని వేదాంతవిద్వాంసు లెఱుగుదురు. మననమువలన స్వతః దాని తాత్పర్యము వెలువరించుకొనును. భగవంతుడు మనుష్యునికి బుద్ధి యొసంగి యుండెనుగాని దానిని మననము చేయవలెను. బ్రహ్మ - ఆదిస్రష్ట వేలకొలదియేండ్లు తపముచేసి వేదార్థ

మును ప్రత్యక్షమొనర్చుకొనెను. ఆ జ్ఞానముచేతనే అతడు సృష్టిరచన గావించెను. ఋషులుగూడ అంతఃకరణ మందేకాగ్రులై మంత్రార్థమును దర్శించియుండిరి.

“శబ్దార్థప్రత్యయానా మితరేతరాధ్యాసా త్సంకరస్త
త్ప్రవిభాగ సంయమాత్సర్వభూతరుతజ్ఞానం”

ప్రతియొక ప్రాణికిని అతని వాణి యీశ్వరునివైపు నుండియే ప్రాప్తించియుండెను. గావున వేదవాణియొక్క అర్థము నెట్టి ఆత్మసంయమముచే ప్రాప్తించుకొనియుండెనో అట్టి ఆత్మసంయమముచేతనే ప్రతియొక ప్రాణికిని భాషా జ్ఞానము కాగలుగును. ఉపర్యుక్త యోగసూత్రమందు మహర్షిపతంజలి ఇదే నుడివియుండెను. శబ్ద-అర్థములలో వాటి జ్ఞానముయొక్క వేఱువేఱు స్వరూపములో మన స్సంయమము చేయుటవలన సమస్తప్రాణుల భాషా జ్ఞానము కాగలదు. సమస్తప్రాణుల భాషాజ్ఞానము చేకూర్ప గల సంయమము వేదమంత్రార్థముల దర్శనముగూడ జేయించును. ఇవ్విధమైన సంయమ మెవ్వడుచేసినను మంత్రార్థదర్శనము చేయగలడు.

ఇదంతయు సరిగనే యున్నదిగాని మంత్రద్రష్ట పేరు వల్లించుచున్నచో నేమి లాభము? విషయమేమన - వేదార్థ మన్నది అయ్యేదిదిగాదు. వేదభాష్యప్రథ రావణుని నాటి నుండియు వచ్చినది. తదాది ఖండనమండనములతో ఆ ప్రథ నడవవలసివచ్చినది; గనుక వేదార్థములు చేయ బూనినవారు నిరాశులగుచున్నారు. దర్శనశాస్త్రనిర్మాతలగు ప్రకాండతత్త్వజ్ఞులైన ఋషీశ్వరులుగూడ పదేపదే యేల వేదముల కొక్క నమస్కారమువేసి దానియెడల నెట్టి సంబంధము కలిగించుకొనక యూరకుండిరి? వారి కంత మహత్త్వ మేలవచ్చినది యనునది యెఱుంగను లేక పోయిరి. వేదఋక్‌యొక్క మంత్రద్రష్టయైన ఋషి నిర్మితశాస్త్రములందామంత్రార్థము విస్పష్టమై యున్నది. మంత్రముతోనూడ ఋషిని స్మరించుటలో గల ఉద్దేశ్యము ఆ మంత్రముకొఱకై ఋషి శాస్త్రము చూడవలయునని.

ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముప బృంహయేత్
బిభేత్యల్పశ్రుతాద్వేదో మామయం ప్రహరిష్యతి ॥

ఇతిహాస - పురాణములద్వారా వేదమంత్రముల ఉప బృంహణ—అర్థవిస్తారము చేయవలెను. అల్పశ్రుతముచే వేదములు ఇది మమ్ము నష్టపఱచునని భయపడును. వేదార్థసంబంధములో నిది యాదేశము. ఋషి నిర్మిత గ్రంథములను ‘స్మృతు’ లందురు. స్మరణచేసి వ్రాసి నది యని ‘స్మృతి’ కర్థము. ఋషులేకాగ్రమైన యంతఃకరణములో వేదమంత్రముల యర్థమును దర్శించి ఏకాగ్రత్వమువలన నుత్థితమైన పిమ్మట దానిని స్మరించి యుపదేశించిరి. ఆ యుపదేశమే స్మృతి. వ్యాసభగవానుడు మహాభారతము - పురాణములలో ఋషుల యొక్క యుపదేశములను సంకలితమొనర్చియుంచెను. ఇందులో ప్రాచీనోపదేశములు చరిత్రములు సంకలితములగుటచేతనే యా గ్రంథములు పురాణములని చెప్పబడెను. వేదముల యర్థము మంత్రమందు మనస్సంయమము గావించి యెఱుగబడగలుగును; లేదా స్మృతి, మహాభారతము, పురాణములందును దానిని చూడవచ్చును. ఇవి వేదముల వాస్తవిక భాష్యములు. మంత్రముల యర్థము చేయు నెవ్విధమైన ప్రయత్నమందున భ్రాంతమగుననియే భయము.

మంత్రదేవతలు

‘యా తేనోచ్యతే సా దేవతా’

ఏ మంత్రముద్వారా యేది వర్ణింపబడియున్నదో యది ఆ మంత్రముయొక్క దేవతయని ‘సర్వానుక్రమణి’లో దేవత కీ యర్థము చెప్పబడినది. అనగా - ఏ మంత్రమున కేదేవతయైయుండునో ఆ మంత్రమందాతని స్వరూప మారాధన ప్రభావము, స్థూలజగత్తులో దాని కార్యము వర్ణితమైయున్నవి. నిరుక్త మీ సంగతి నింకను స్పష్ట పరచినది.

“యత్కామ ఋషిర్యస్యాం దేవతాయామార్థపత్యమిచ్ఛన్
స్తుతిం ప్రయుంక్తే తద్దైవతః స మంత్రో భవతి”

ఏ దేవతను ఏ మంత్రముచే ఆ మంత్రార్థ దర్శనేచ్ఛతో ఋషులు స్తోత్రము చేయుచుందురో యదే యా మంత్రము యొక్క దేవత. మంత్రద్రష్టలైన ఋషులు మంత్రార్థ దర్శనమునకై మంత్రదేవతా ధ్యానములో మనస్సు నేకాగ్రము చేసిరి. ఆ దేవతా ప్రసాదముచేత మంత్ర దర్శన మయ్యెను. శబ్దార్థము లందును జ్ఞాన స్వరూపాదులందును మనస్సు నేకాగ్రము చేయుటచేత పశు - పక్షుల భాషకూడ తెలియవచ్చునని మొదట జెప్పియుంటిమి. ఏ పశు వాణి యందు మనస్సు నేకాగ్రము గావించిన ఆ పశుభావనకూడ నుండును. ఇది ఫలానా పశువువాణి యని భావింపకున్నచో జ్ఞానముయొక్క వ్యవస్థితోదయముకాదు. ఇట్లేమంత్రమున మనస్సునేకాగ్రము చేయు సమయమున తద్దేవతయొక్క భావన అవశ్యకము; ఏలనన మంత్రములో దేవతయొక్క యే వర్ణనము గలదు.

స్వాధ్యాయాదిష్ట దేవతా సంప్రయోగః

ప్రతియొక మంత్రమున కొక అధిష్ఠాన దేవతయుండు నని యోగదర్శనము చెప్పినది. మంత్రముయొక్క గంభీర స్వాధ్యాయముచేత దాని ఇష్టదేవతా సాన్నిధ్యము ప్రాప్తించును. గాన మంత్రస్వాధ్యాయ సమయమందేమంత్రము

చేత ఏ దేవతాశక్తి సాక్షాత్కరించునో యది సూచించుట కొఱకు మంత్రముల దేవతలు నిశ్చయింపబడిరి.

ఋషులు దేవతలు నొక్కరేయైన మంత్రములు చాల గలవు. ఇది రెండు కారణములచే నయ్యెను. కొందఱు మంత్రద్రష్టలగు ఋషులు మంత్రారాధ్య దేవతతో నేకాత్మత్వము బడసియుండిరి.

యో యచ్ఛ్రద్ధః స ఏవ సః

కనుక వారి స్వతంత్ర నామము లోకమున బ్రచలితము కాలేదు. రెండవది - అనేక పర్యాయములు మంత్రము నాధారముగ గైకొనక శ్రద్ధాళువులు జ్ఞానప్రాప్తికి దేవారాధనము జేసిరి.

ప్రసన్నుడైన దేవత వారికేదో మంత్రరహస్య ముపదేశించెను గాన ఆ మంత్రదేవతయే తన మంత్రమునకు ద్రష్ట కూడనయ్యెను.

మంత్రముల ఛందములు

ఋషి, దేవతవలె మనము వేదముల ఛందస్సునుగూడ స్మరించెదము. వేదములయొక్క ఛందస్సులు చాల విచిత్రములు. మంత్రములను ఛందస్స్వరములో పదపాఠ సహితము చదివినచో వాటి చరణములన్నియు సమానములై తోచును గాని ఇట్లు చేయక వాటిని సంధి సహితముగ జదివినచో చరణములు తగ్గును హెచ్చును. వేదపాఠములో స్వరభంగముగూడ ఒక పెద్దదోషము. ఛందములవలన స్వరము నిశ్చయమగును. శాఖాభేదముచే మంత్రముల సంపాదన క్రమము జఱిగియుండుటచేత చాలా మంత్రములొకదానిలో గలిసిపోయినవి. ఇట్టి మంత్రముల ఛందస్సులు రెండు మూడు చెప్పబడును. తాత్పర్యమేమన - విషయదృష్టిచే మంత్రము లేకత్రయొనర్పబడినవి. గాని మూలస్వరము తప్పిపోయి యుండరాదు. దాని ఎంతభాగమేఛందస్సుదో అంత ఆఛందములో జదువవలసియున్నది.

మంత్రముయొక్క స్వరాత్మక రూపరక్షణ మాత్రము ఛందస్సువలన నగుచునేయుండును. ఛందములు మంత్ర దర్శనమునకును సహాయకములగును. యజుర్వేదములో చాలా భాగము గద్యములోనున్నది, గాని ఆ మంత్రములకును ఛందములు నిశ్చితములైయున్నవి. ఛందమున కర్థము - విశేషప్రకారమైన స్వరమని సారాంశము. స్వరమొక కంపనస్తరమును బుట్టించును. ఈ స్వరజన్య కంపనము మంత్రదేవతా భావస్తరములోనికి తన భావస్తరమును జేఱ్చును. ఇదేమంత్రార్థ దర్శనము. ఎట్లన - ప్రణవధ్యానమునకు—

'దీర్ఘ ఘంటానినాదవత్'

ధ్వనిలో మనస్సు నేకాగ్రము చేయవలెనని ఆదేశము. ప్రతియొక పదార్థ ధ్వనియొక్క వ్యక్తరూపము కంపన పరిణామము. ప్రత్యేక కంపనమొక శక్తిస్రోతము గలిగియుండి అవ్యక్తములో నొక సాకారమైన ఆకృతిని గల్పించును. ఈ సాకారాకృతియొక్క శక్తిస్రోత మా యధిష్ఠాతయగుదేవత.

ఛందముల విషయములో ఇంకను నెఱుగవలసినది ఒకే ఛందములో చాల మంత్రములు అతిస్వల్ప పరివర్తనముచేతను లేక అరూపముగను నాల్గు వేదములందును వచ్చినవి. పరివర్తనము కొంచెమున్నచోట ఆ మంత్రము కొంచెము విశేషతతో వచ్చియున్నదనుట స్పష్టము. కాని ఉన్నదున్నట్లు వచ్చినచోటను లేక రెండవ అర్థములో వచ్చియున్నను లేక ఆ అర్థములో వచ్చియున్నను అది అట్లచ్చట వచ్చుట అవశ్యకమైనదని యెరుంగవలెను. ఒకే వాక్యము లేక శబ్దము అనేకార్థములలో లౌకిక సాహిత్యములోగూడ పదేపదే వచ్చుచున్నది. గంభీరగ్రంథము లందొకే పరిభాష విషయమును సుస్పష్టముజేయుట కనేకసార్లు ఆమ్రేడితము చేయబడినది. ఇట్టి స్థలములలో పునరుక్తియని చెప్పనురాదు, అట్టి మంత్రములనట నుండి తొలగింపనురాదు.

వేదములలో ఇతిహాస భూగోళాదులు

వేదములనాది, నిత్యములు, ఈశ్వరీయవాణి రూపములై యున్నప్పుడు వాటిలో నైతిహాసిక ఘట్టముల, వ్యక్తుల, భూగోళ సంబంధఘట్టముల, జ్యోతిషాదుల వర్ణనము లుండరాదని చెప్పుచు కొందఱు ఇతిహాస భూగోళాది సూచక శబ్దములకు ఇంకొక యర్థము చేయుదురు. వేదములలోని ఇతిహాస భూగోళ జ్యోతిషములను సరియైనవని తలంచి కొందఱు వేదములను మానవకృతములని యెంచుచు అట్టి వేదము లెప్పుడు పుట్టినవో దాని నిర్ధారణకై పూనుకొనుచున్నారు. వేదముల నర్థముచేసుకొను విషయమై పై రెండు సంగతులు వచ్చుచున్నవి. మంత్రశక్తి మాట అటుబెట్టి అచ్చట వ్యాకరణము అధికార్థము చేయుచున్నది. గాని మనము వేదార్థమునకై పూనుకొనక మంత్రములను కేవలము యజ్ఞసమయమున ఉపాసనా సమయమందు విషయముగా మనస్సునేకాగ్రము గావించుకొని జ్ఞానప్రాప్తికి కారణమైన సూత్రములని తలంచితిమా పురాణాదులు వేదభాష్యములని అంగీకరించవలసి యుండును. పురాణములందును ఇతిహాస భూగోళము లున్నవనికూడ మఱువరాదు.

పురాణముల స్వరూపము వాటి వర్ణ్య విషయసత్యతను వివేచించుటయనునది స్వతంత్ర విషయము "ఎవడు నెవ్వనికిని నవీనజ్ఞాన మొసగుటలేదను స్వీకటీను వాక్యము ముందుగనే ఉదాహరించబడియున్నది. జ్ఞానదాత కేవలము విస్మృతజ్ఞానమును జ్ఞాపకము చేయుననికూడ నతడు వక్కాణించియుండెను. నవీనజ్ఞాన మొసగుట సంభవము కానప్పుడు నేటి యీ వైజ్ఞానికుల శాస్త్రము భౌతికజ్ఞాన సంబంధమైన అనేకానుసంధానములు. ఇవన్నియు నూతనజ్ఞానమని చెప్పవచ్చునా? - కాదు. విస్మృతజ్ఞానమునకిది పునః స్మృతిమాత్రమే. నిజమునకు యీ అనుసంధానముల - సిద్ధాంతముల భ్రమపూర్ణ భాగము నూతనమైనది మానవుని అంతఃకరణదోషము. వీటి సత్యము పురాతనము; ఏలనన - సత్యమెప్పుడును నవీనముగాదు. జ్ఞానవిస్మరణ — స్మరణ చక్రము ప్రపంచమున నడచుచునేయుండును.

జ్ఞానము నవీనము కానట్లే విచారములుగూడ నవీనములుగావు. విచారములచేతనే జ్ఞానము కలుగును. మనుజుడు నిత్యము నవీనవిచారములు చేయజాలడు. విచారమునకు గొన్ని నిశ్చిత స్తరములు గలవు. మానవుని మనస్సు వాటిలో ఏ స్తరమునందునో ఆ స్తరముయొక్కయే విచారధార మనస్సునకు వచ్చివేయును. పదార్థములు ఘట్టములు విచారపరిణామములని యుంతవ తెలియుదురు. మనస్సునకు రాకుండ ఏపనియు నుండదు. ఏ పదార్థము - ఏ ఘట్టముయొక్క నిర్మాణము ఉండదు. ఇంక కొంచెము ముందునకు బోవుదము. ఈ వ్యాసములో మొదట, సృష్టి స్వతః అయియుండలేదని వివరముగ జెప్పబడినది. సృష్టికర్తయగు చేతనమేదియో యుండియున్నది. అతని సమీపములో మనస్సున్నది. అతని మనోమతితార తమ్యమే సృష్టిలో లక్షితమగుచున్నది. సృష్టికర్తయొక్క విచారమే సృష్టిరూపములో బరిణతమగుచున్నది సృష్టికర్త గూడ నవీనవిచారములు చేయడు; ఏలనన-నూతన జ్ఞానము నూతన విచారముండజాలదు. అతని మనస్సుకూడ మానవ స్తరములనుండియే విచారము గ్రహించును. ఆ స్తరములయందే యతని మనస్సు తిరుగుచునుండును. ఫలితముగ సృష్టి ఆ స్తరముల, వ్యక్తమైన అభివ్యక్తి మాత్రమై యుండును.

(కళ్యాణ్ నుండి అనువాదము)

వార్తలు - విశేషములు

శ్రీ రామేశ్వరస్వామి శ్రీ వేణుగోపాలస్వామివారల ఆలయములు స్కిన్నరపురము

(ధర్మకర్త - శ్రీ వేమూరు శ్రీనివాసరావు)

(హిందూదేవాదాయ ధర్మాదాయ పరిపాలనాశాఖ పాతికేండ్ల పర్యవేక్షణలో (1932 - 19 7) అభివృద్ధి.)

స్కిన్నరపురము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా తణుకు తాలూకాలో తణుకునకు నైఋతిమూలగ బదిమైళ్ళ దూరములో నున్న యొక చిన్నగ్రామము. 1801 లో బందరుజిల్లా రెండవడివిజన్ కలకక్టరు, స్కిన్నరుగారి విఫారసువలన ఈ గ్రామమేర్పడినదిగావున దీనికి స్కిన్నరపురమని పేరువచ్చెను. ఈ గ్రామమేర్పడిన యచిరకాలములోనే మొగల్తుర్రు సంస్థానమునుండి యిది పప్పరయెస్టేటుకు సంక్రమించెను. 1839 లో ఆ యెస్టేటు చెల్లించవలసినపన్నుకై వేలమునకు రాగ ఈ గ్రామమును కంపెని-గవర్నమెంటువారు కొనిరి. అప్పటినుండియు నిది పూర్తిగ గవర్నమెంటు గ్రామమయ్యెను.

ఇంచుక ప్రజలసహాయముతో వేమూరివారు శ్రీ రుక్మిణీ సత్యభామా సమేత శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి వారి ఆలయమును, వారి బంధువులు గోవిందరాజువారు శ్రీ రామేశ్వరస్వామివారి ఆలయమును కట్టించిరి. విష్ణ్వాలయము పాంచరాత్ర ఆగమము ప్రకారము ప్రతిష్ఠింపబడినది. రెండాలయములు నొక్కటే ప్రాకారములోనున్నవి. రెండింటికి అర్చకుడు ఒక్కడే; వెల్నాటి అర్చకులు. దేవాలయము మాన్యములు య. 21 - 02 ఉభయస్వామివారలపేర సమోజై తత్కాల మేనేజరు స్వాధీనము నందుండెను.

శ్రీ రామేశ్వరస్వామి, శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి ఆలయములు సింహద్వారపురము

ఈ గ్రామములో సన్నిహితులేర్పాటైయున్నను జనులకు ప్రయాణ సౌకర్యములేదు. వర్షకాలములో వాసయోగ్యము కాకయుండెను; వ్యవసాయమునకుతప్ప ఇతరవృత్తుల కావకాశములేదు. గ్రామము వృద్ధినొందక క్రమముగ క్షీణించుచు వచ్చెను. **1930** నాటికి ఆలయములు రెండును పూర్తిగ శిథిలము లయ్యెను. ధ్వజస్తంభములు, ప్రాకారము విరిగి పోయినవి. ఉత్సవములు జరుగుటలేదు. అర్చకుడు రోగగ్రస్తుడై యుండెను. ఆలయమునకువచ్చెడు వారెవరునులేరు. నైవేద్యము పెట్టవలసినవాడు అర్చకుడు, తలుపులువేసినచోనే గబ్బిలములు, ఎప్పుడైన పాములుతప్ప. ఇతరజీవు లాగుడులలోనికి పోయెడువారుకారు.

దేవాలయముల స్థితి యిట్లుండ **1931**లో శ్రీ వేమూరి శ్రీనివాసరావుగారు కాకినాడనుండి తణుకు కాపురమువచ్చుట తటస్థించెను. అప్పటి కైదారేండ్ల క్రిందటనే దేవాదాయ వ్యవహారములను సక్రమముగ నిర్వర్తించుటకు చట్టమును, బోర్డును యేర్పడియుండెను. వీరి సహాయముతో ఈ దేవాలయములను పునరుద్ధరింపవలెనను సంకల్పము కలిగినది. అప్పటికి అర్చకుడు కాలముచేయుటచే ఆయన పినతండ్రి వచ్చి దేవాలయభూములు స్వాధీనము చేసుకొనజూచిరి. ఆభూములనుగురించి గవర్నమెంటువారికి ఆయన ఇన్స్పెక్షనుఫీజ్ కట్టియుండిరి. బోర్డువారికి కంట్రిబ్యూషను కట్ట నవసరములేదని కోర్టులో పిటీషనుపెట్టి వాదించుచుండిరి. అప్పుడు బోర్డు చేయుచుండినపని దేవాలయములకుగల ఆస్తులను తెలిసికొనుట, వానిని స్వాధీనము చేసుకొనుటకు కోర్టుచర్యలు జరుపుట. ఆతరుణమున మేము కలుగజేసుకొని దేవాలయము భూములన్నీ నిష్పేచిగ మాకు స్వాధీనము చేయుటకును, బోర్డువారికి కట్టవలసియున్న కంట్రిబ్యూషను, ఖర్చులు మేము కట్టుకొనుటకును, ఈ భూములనుగురించి ఆయన చేసినఋణము యావత్తు మేము కాంప్రొమైజుపద్ధతిలో తీర్చుకొనుటకును, ఆయన రెండాలయములలో అర్చకత్వము చేయుటకును, అందులకై ఆయనకు ధూపదీప నైవేద్య ములకుసహా జీతముగ ముప్పదిబస్తాల ధాన్యము ఇచ్చుటకు ఒడంబడిక గావించుకొంటిమి. ఇది చేకూరినపిమ్మట ఈ ఆలయములనుగూర్చి స్కీము చేయవలసినదనియు, మేము కట్టుకొనుట కంగీకరించిన ఋణము దేవాలయముల ఋణముగ నంగీకరింపవలసినదనియు, అట్లు అయ్యెనేని యేకోర్టుచర్యలు అవసరములేకయే దేవాలయము భూములు

రు. 21-02 లు స్వాధీనమగుననియు బోర్డు యాజమాన్యమున దేవాలయముల కార్యములు మేము సరిజూచుచుందుమనియు వ్రాసుకొంటిమి. మేము కోరినట్లుగ 1932 లోనే స్వాధీనముచేసిరి. అప్పట్లో దేవాలయము భూములనుండి 68 బస్తాలధాన్యమును పన్నులకై రు. 70 లును వచ్చుచుండెను.

ఈ దేవాలయములను జేరి రామగుండమను పేరుగల గ్రామతటాకమున్నది. గ్రామములో మంచినీటి కదియే ఆధారము. అందలి చేపలను సహజముగ గ్రామములోని కాపులు భక్షణ చేయుచుందురు. ఈ చెఱువును దీనిగట్లపైనున్న తాటిచెట్లును దేవాలయము ఆస్తియేయని అట్లు పరిగణింపవలసినదని గ్రామస్థులు కోరిరి. చేపలను బంధి డబ్బు తెచ్చుకొని వానిని దేవాలయ కార్యములకు వినియోగించుటకు మేమిష్టపడలేదు. దీనికి మేమంగీకరింప అంతమాత్రమున చేపలను తినువారు తినుటమానరని చెఱువును వేలమువేయుచు వచ్చినచో నది అదుపాజ్ఞలలోనుండునని ప్రజలనిరి. ఈ చెఱువును దేవాలయముల ఆస్తిగ చెప్పవలసినదని బోర్డువారిని కోరితిమి. కలక్టరుగారికి నోటీసు యిచ్చి విచారణచేసి బోర్డువారు దీనిని దేవాలయము ఆస్తిగ నిర్ణయించిరి

1938 నాటికి అప్పుతీర్చి వేసితిమి. మరల నింకొక యుద్యమమునకుపూను ధైర్యము కలిగినది. దేవాలయములు జీర్ణమైయుండుట, పార్వతి ప్రతిష్ఠలేక శివలింగ మొక్కటియే ప్రతిష్ఠింపబడియుండుట, అదియు కదలిపోయి యుండుట గ్రామమున కనర్థహేతువులని పెద్దలు చెప్పిరి. తిరిగి యుద్యమముచేసి పునఃప్రతిష్ఠలు చేయ నిశ్చయించితిమి. దేవాలయము ఆస్తులను తనఖాపెట్టి ఋణము తెచ్చుటకు బోర్డువారి అనుమతి కోరితిమి. మాకృషికి బోర్డువారు సహాయపడిరి; దేవాలయముల ఆస్తుల తనఖాపై మేము ఋణము తెచ్చుట కనుమతినిచ్చిరి. రు. 1200 ఋణము తెచ్చి కొంచెము చందాలుగ తెచ్చుకొని, జీర్ణమై కదలిపోయి యుండిన శివలింగమును పునఃస్థాపనముగావించి కాశీపట్టణమునుండి శ్రీ శ్రీ శ్రీ బ్రహ్మానంద సరస్వతీస్వాములవారు పంపిన కళలతో విరాజిల్లు ఉత్తమ నర్మదాబాణమును, క్రొత్తగ శ్రీ పార్వతీదేవిని విఘ్నేశ్వరుని, నందిని, దేవాలయమునందును, రుక్మిణీ సత్యభామా సమేత శ్రీ వేణుగోపాలస్వామిని, శ్రీ ఆంజనేయస్వామిని విష్ణ్వాలయమునందును బహుధాన్య వైశాఖ శు॥ ద్వాదశి బుధవారమునాడు (11-5-1938) ప్రతిష్ఠగావించితిమి. అపుడే ఆలయములకు ప్రాకారము నిర్మించితిమి. అప్పటినుండియు పూర్వము జరుగు ధూపదీప నైవేద్యములేగాక ప్రతి శుక్రవారము శ్రీ పార్వతి రుక్మిణీ సత్యభామలకు కుంకుమపూజయు, ప్రతి మంగళవారము శ్రీ ఆంజనేయస్వామికి విశేష పూజయు, మాసశివరాత్రికి దేవాలయములో అభిషేకము, ఏకాదశికి శ్రీ వేణుగోపాలస్వామికి సహస్రనామార్చనయు చేయుచున్నాము.

పునఃప్రతిష్ఠ జరిగి అర్చకుడు భయభక్తులతో శ్రద్ధగ అర్చనచేయుచున్నప్పటినుండి గ్రామము సిరిసంపదలతో వర్ధిల్లుచు వచ్చినదను నమ్మకము గ్రామస్థులకు కలిగినది. అయినను ఆలయమునకువచ్చు అలవాటు వారికి కలుగలేదు. నిజముచెప్పవలెనన్న మా గ్రామస్థులందరికి (అర్చకుడు, గ్రామకరణముగార్లకు తప్ప) అమ్మవారి జాతరయందే ఎక్కువ మక్కువ.

ఆలయములకు ధ్వజస్తంభములు లేనిలోటు ఉండినది. కాని అది కొంచెము సొమ్ముతో నగుపనికాదు. మేమిక అప్పు చేయదలచుకొనలేదు. ఉన్నఅప్పును తీర్చివేసి సొమ్ము నిలువజేయ జూచితిమి. ఒక్క ధ్వజస్తంభమునైన ప్రతిష్ఠించు పుణ్యాత్ములుండరా యని తలపోయుచుంటిమి. కొరుకొల్లు గ్రామకాపురస్థులు, శ్రీ మంతెన తిమ్మరాజుగారి భార్య సుభద్రయ్యగారు శ్రీ వేణుగోపాలస్వామివారి ఆలయమునకు మూడు నాల్గువేల రూపాయలుఖర్చు పరచి సర్వధారి నామ సంవత్సర చైత్ర శు॥ పంచమి బుధవారమునాడు (28-4-1948) ధ్వజప్రతిష్ఠ గావించి పుణ్యముకట్టుకొనిరి.

ప్రతిష్ఠలుచేసినను అంతటితో సరిపోదు. దేవాలయములలో ప్రభావము నిలబెట్టుటకు ఆలయములందు తఱచు స్వస్తివాచకము, పూజలు, భక్తుల ఆగమనము, ఉత్సవములు, అఖండ దీపములు అవశ్యకములని 1919 లో అనుభవజ్ఞులైన శ్రీ అసిస్టెంటు కమిషనరుగారు మాకు సలహాయిచ్చిరి.

వేదాధ్యయన సంపన్నులు, స్వస్తివాచకులు అన్యగ్రామములనుండి రావలసియుండుటచేతను వచ్చినవారికి భోజనము పెట్టదగినవారుకాని పెట్టగలవారుకాని గ్రామములో లేకపోవుటచేతను దానికగు వ్యయము దేవాలయము రాబడినుండి చెల్లించుట యుచితమగుటం అంగీకరింతుమని మా కభయమిచ్చిరి. వారట్లు సలహా నిచ్చినతోడనే పెద్దలు నిశ్చయించిన శుభముహూర్తమున, విరోధి సంవత్సర జ్యేష్ఠ బహుళ షష్టి గురువారము (16-6-1949) రెండు ఆలయములలోను అఖండదీపములు ప్రతిష్ఠించితిమి.

ఆలయములలో స్వస్తిచెప్పుటకు పొరుగూరునుండి వచ్చువారలకు భోజనమునకగు ఖర్చులను అంగీకరించితిమని అసిస్టెంటు కమిషనరుగారు సెలవిచ్చినప్పటినుండి ప్రతిసంవత్సరము కళ్యాణములు చేయుచున్నాము. ఈ కళ్యాణములలో మూడురోజులు వేదపారాయణ, సుందరకాండ పారాయణ, సూర్యనమస్కారములు, అభిషేకములు, కుంకుమపూజలు జరుపుచున్నాము; కాని వినోదములకు గానసభలకు ప్రాధాన్యమీయలేదు. ఈ కళ్యాణములు మేము ప్రతిష్ఠలు గావించిన వైశాఖ శు॥ ద్వాదశి కనుకూలముగ, ఆ యేకాదశికి చేయ ప్రారంభించితిమి కాని, దేశమందన్ని ఆలయములలో కళ్యాణములు మాఘాది మాసముల ఏకాదశులకే జరుగుచుండుటచే దృష్టి ఇచ్చుటనే పెట్టి మూడురోజులు ఇటనుండి గదలక కళ్యాణములు చేయించు అధ్వర్యులు దొరకుట కష్టమయ్యెను. అందుచే పెద్దల నలహానుపొంది రథసప్తమితో అవభృతస్నానము గునట్లు కళ్యాణములు చేయుచున్నాము. హరిహరుల కభేదము గావున రెండాలయములలో కళ్యాణములు ఏకకాలమందే ఒక్కప్రాకారములోనే శైవ వైష్ణవాధ్వర్యులచే జరిపించుచున్నాము. ఆదినములలోనే ఆలయములు నిండుజీవముతో నొప్పారుచు ఆధ్యాత్మిక ప్రభల ప్రసరించుచుండును.

శ్రీ రామేశ్వరస్వామివారి ఆలయమునకును ధ్వజస్తంభములేని లోటుతీర్పగల్గితిమి; మేము కూడబెట్టుచువచ్చిన సొమ్ముతో జయనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ చతుర్దశి ఆదివారమునాడు (6 - 2 - 1955) రామేశ్వరస్వామివారి ఆలయమునకు ధ్వజప్రతిష్ఠగావించితిమి. ఇంజనీరుగారు ధ్వజస్తంభ నిర్మాణమునకు రు. 3500 లు అంచనావేయగా వీరియా కమిటీవారు రు. 2000 లు మాత్రమే ఆమోదించిరి. కర్మకాండభాగమునకు అంగీకను ఏమియుచెప్పరు. ఖర్చు తగ్గుటకు ధ్వజప్రతిష్ఠ కళ్యాణములతో గలిపి చేసితిమి. ఆగమోక్త క్రతుభాగమునకు, కళ్యాణములకు, కలిపి రు. 677 - 0 - 6 లు మాత్రమే ఖర్చు అయ్యెను. ధ్వజప్రతిష్ఠ అన టేకు దూలమును ఇత్తడితొడుగుతో సిమెంటుతో బిగించుటకాదనియు, సూత్రవిహితమైన జపహోమవానాదులతో గూడిన క్రతువనియు, దీనికి అవశ్యముగా సొమ్ము ఖర్చు అగుననియు అంటువారికి, బోర్డువారికి నచ్చచెప్పవలసివచ్చుట మాకు చిత్రముగనే దోచెను. దైవకార్యములగురించి చేయు ఖర్చులలో పమ్మకర్తల కించుక వైశాల్యమీయక అణాపైసలు గుణించుకొనుచున్నచో భారతీయ సత్ సంప్రదాయములు విధనాడవలసివచ్చుచుండును.

అర్చకునకు మేమిచ్చు జీతమునుండి 7 బస్తాలు తగ్గించవలసినదని 1953 సంవత్సరములో ఇన్‌స్పెక్టరుగారు అకారణముగనే అర్చకునకు చెప్పకయే, ఏరియాకమిటీకి సిఫార్సుచేసిరి. వీరు తథాస్తు అనిరి; దీనిపైన అర్చకుడు ఇప్పటి కమిషనరుగారికి అప్పీలు చేసుకొనగ శ్రీ భాగవతుల అన్నపూర్ణయ్యశాస్త్రిగారి యొద్దకువెళ్ళి పరీక్షయిచ్చి రమ్మని అర్చకునకాజ్ఞతిచ్చిరి. దీనితో నతడు తన మంత్రస్వరముల లోపములును దేవాలయములందలి పరికరములలోని లోపములను పూరించుకొని వెళ్ళి పరీక్ష ఇచ్చి అప్పీలు గెల్చుకొనివచ్చెను. ఆలయప్రాకారభవనాది స్థిరాస్తులపైననేగాక బోర్డువారు దేవాలయాంతర్గత జీవముపై శ్రద్ధపెట్టుటచేత మా ఆలయములలోను అర్చనలు జరుపుచు విగ్రహములకు కవచములు, వెండి బంగారు వస్తువులు, ఇవి దాచుటకు ఇనుపపెట్టెయు కొని వాని కన్నిటికి రమారమి రు. 2000 లు వరకు ఖర్చు పెట్ట గల్గితిమి.

ఈ పాతికేండ్లలోను మేము కోరినపుడు గ్రామస్థులు దేవాలయ కార్యములందు మాకు తోడ్పడుచునేవచ్చిరి. మేమే రైతుపైనను దావాచేయవలసిన అవసరమెన్నడురాలేదు. దేవాలయములే భూమికామందులైనపుడు రైతుకు భూమికామందుకుమధ్య ఉండవలసిన సంబంధము ఆదర్శ ప్రాయముగనే యుండవలయును.

దేవాలయముల ట్రస్టీలకు సన్మానము

స్కన్నరపురములో వెంచేసిన శ్రీరామేశ్వరస్వామి శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి వారల కల్యాణ మహోత్సవములలో పంచాయతీబోర్డు ప్రెసిడెంటు శ్రీ అందే నాగభూషణముగారి అధ్యక్షతను పెద్దసభ గావించిరి. ఆ సభలో ట్రస్టీలు శ్రీ వేమూరి శ్రీనివాసరావుగారు బి. యె. బి. యల్., గనిసెట్టి రామయ్య, అందే సుబ్బన్న, అందేరామన్న గారలు తాము ట్రస్టీలుగ 1932 నుండి ఒక్కపట్టున పాతికేండ్లు దేవాలయములకై చేసిన పనులను, అభివృద్ధినిగూర్చి తమ రిపోర్టు ప్రదర్శించిరి. వీరుచేసిన సేవకు గ్రామస్తులు కొనియాడి వీరి గౌరవసూచకముగ ట్రస్టీలను నూతన వస్త్రములిచ్చి సన్మానించిరి.

THE IDEAL OF RENUNCIATION

(FROM SRIMAD BHAGAVATAM)

O thou, God of gods,

Prince among Yogis,

Blessed are they who speek thy Word,

And Blessed is he who hears of thee.

Thou hast willed to leave this earth

And go to thine eternal abode.

Thou art the Lord of my heart, O Kesava:

Separation from thee is intolerable even for a moment:

Take me with thee to thy dwelling place.

O Krishna, blessed indeed are they who but hear of thee and meditate on thy divine life and thy divine play, for they become free from all worldly desires and attain to thy being.

But how can we, thy devotees, thine inseparable companions, live apart from thee?

Thou art our only beloved,

Thou art our very Self.

Verily, we thy servants will conquer thy Maya, the delusion of existence, merely by living in thy holy company and by doing thee service.

Sages and saints there are, who, freed from physical consciousness, practising great austerities, living continent lives, self-controlled, pure, and free from worldly desires, attain thy being, the abode of Brahman;

But we who live in the world, still attached to karmas, can overcome the world, by thy grace alone.

We can overcome this world, and go beyond the boundless ocean of darkness, only by conversing of thee with thy devotees, by remembering thee and reciting thy deeds and words, by thinking and meditating on thy divine life and thy divine play.

(With the kind courtesy of Sri Ramakrishna Math)

"We must recognize that it is providential that the West has come to India. And yet someone must show the East to the West, and convince the West that the East has her contribution to make to the history of civilization. India is no beggar of the West. And yet even though the West may think she is, I am not for thrusting off Western civilization and becoming segregated in our independence. Let us have a deep association." ([1])

This great task of realising our own culture and at the same time associating ourselves with Western culture is in keeping with the spirit of unity in diversity, which is the backbone of our culture. (2) And this great task can be achieved not by the politician but by the man of culture who is rich in moral ideals.

Scientific Humanism

The history of India has been the history of constant re-adjustment between the constructive spirit of the external with the creative spirit of the internal in Man. The former always seeks the cadence of order in social organization while the latter seeks freedom and love for its self-expression. History tells us that once we laid stress on the one and realized that the evils of that age were the results of the neglect of the other; and realizing this we so foolishly laid the stress on the other at the cost of the one, that the pendulum swung to the other extreme and the other age had again its reprisals which put a spoke in the wheel of progress. Today we stand at the cross-roads of civilizations. We have to watch and see if still the creative spirit is living in India; and also whether it offers its service and hospitality to the sick and suffering world.

There are many evidences to show that even in the past humanity was happy when a balance was struck between the two opposites, the creative and the constructive spirits. In the epic age the Kshatriya stood for the constructive spirit of the external while the Brahmin for the creative spirit of the internal in Man. There was always a difference of opinion, a clash of ideologies between these two outstanding castes of India, simply because they represented two different approaches to life. But whenever there was tolerance exhibited by these two, there was peace and concord among the people. That is to say they had comprehended their *Yugadharma*. It was a realization of truth, a realization of a harmony between the two opposites, generally through the *Yugapurusha*. And peculiarly enough the *Yugapurusha* happened to be by birth or heredity quite the opposite of what he was by profession or upbringing. We might take up the lives of the three *Yugapurushas* of old (there are many others too who stand our study; space restricts our vision and we shall deal with these three only). Janaka, Visvamitra and Ramachandra, who represented three different ages of human elivation.

Janaka was described as a *Rajarshi* which means a kingly prophet. As an ideal king, he had to prove to his subjects that even a ruler, a Kshatriya by birth was to be a Brahmin by breading, that is, he must strive towards the Knowledge of the Supreme Truth, *Brahmajnana*, so that he can maintain the unity of the world (*Lokasamgraha*). ([3])

1. "Selections from Tagore". Macmillan and Co ,Limited. Ed. 1945. P. 77.
2. "Aradhana". Jan. 1957.
3. Gita. III. 20. कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः । लोकसङ्ग्रहमेवाऽपि सम्पश्यन् कर्तुमर्हसि ॥

The interesting story of the fight between Vasishtha and Visvamitra again represents the conflict between the creative and the constructive spirits of the age. In that conflagration the Brahmins were not all on one side, nor all the Kshatriyas took to the other. Many Kshatriyas espoused the cause of the Brahmin-warrior, Vasishtha. Visvamitra tried his might to defeat Vasishtha but could not do so. Finding that all his strategies and manoeuvres were defeated by the "sacred-stick" (*Danda*) of Vasishtha, Viswamitra accepted defeat and proclaimed, "Down with the power of the Kshatriya! The power of the Brahmin is the power of powers." (1)

Ramachandra was born in the orthodox creed of the royal house which took Vasishtha as its priest and prognosticator. But from his boyhood he was won over by Visvamitra, the born-enemy of Vasishtha. Ramachandra was the confluence at which the streams of the creative and the constructive spirits met.

These examples will suffice to prove that life in ancient India moved in the cadence of constant adjustment of the opposites; it was a perpetual reconciliation of contradictions; a unity achieved in diversity.

Even today, the problem before us is the same problem. Only the approach we are trying to make is modern. Every age is limited by its environment and suffers from the illusion that its approach to things is the only right way. Then a seer, a genius is born, who looking into the future through the help of the past and the present, helps his age to have a complete vision of humanity and the universe. He throws open the book of eternal truths and they pick and choose from it the solutions of their own problems. Thus to achieve a correct solution is always to solve a problem of that generation.

In India of old, the races that occupied the country were only a few; and those too were scatterrd all over the land and therefore they could think in those narrow terms of nationalism. In fact, what seems to us as narrow nationalism now was to them internationalism in our modern sense. The Brahmin wound up his daily prayer saying, "Let the Brahmins and the cows of the land surrounded by the four seas be happy and prosperous." (1) The Brahmin represented the spiritual life of the Aryan while the cow stood for the economical and mundane prosperity, for the Aryan civilization was an agricultural one. Today, for us the Brahmin has altogether a different meaning and it is perhaps silly on our part to say that the non-Bramin was overlooked and that the Brahmin was always the dictator of old India. The non-Brahmin was represented by the cow.

In modern age, the constructive spirit in man is science while the creative is humanities. And even today the daily prayer of the Brahmin holds good. It means in modern terminology, "Let there be harmony between humanities (Brahmin) and sciences (the cow, or the Kshatriya or the non-Brahmin as the case may be) if man is to be happy and prosperous." Accordingly, a Brahmin is one who upholds the creative spirit and not he who claims by heredity his position in society; and a non-Brahmin is one who works for constructive ideologies and not one who is born to non-Brahmin parents. Even now it is possible for a Brahmin by birth to take to the life of a non-brahmin by profession or upbringing; that is to

1. "धिग्बल क्षत्रियबलं ब्रह्मतेजोबलं बलम्" ॥

2. चतुस्सागरपर्यन्तं गोब्राह्मणेभ्यः शुभं भवतु ॥

This is almost the burden of the song in many ceremonial recitations also in Hinduism.

say, a person born in a family which has through generations accepted humanities as food of thought, may change over to scientific cogitations and try to bring a happy marriage between the two in him as Ramachandra did. Then the alternative too is possible; that is, a man by birth, a non-brahmin, may by profession try to become a brahmin. That is, a man to whom tradition gives science as a legacy of the mind, may by all means persue humanities and try to derive the benefits of their congruence.

All that I have referred to is that of the exception, of the *Yugapurusha* and the *Yugadharma*. If only all of us were to become the *Yugapurushas*, and realize the *Yugadharma*, then we would be in a state of idealism: but idealism is not for the many; they cannot stand it; they do not want it too and if the world is to go on they should not. There are in every country only a few who have attained a state of idealism which when compared with that of the others seems to be most perfect, but is not all perfection. Even this perfection is attained by those few, once in a century or two, and not only the whole country in which they are born becomes blessed and hallowed but the whole world and the age itself. Yet every one of us should struggle to attain this state of perfection for such an activity is the sign of life. We are all progressing towards the same end and the difference in our perfections is the difference in the stages of development.

But a man who lacks even the fundamentals of science and humanities will be treading a path of thorns if he takes to experimenting with the two. It is always safe for him to take to the one or the other and master it till he is confident that he can successfully manipulate the two without any adverse effects. Therefore the common man will do well to take up either humanities or science and persue it in life. And to be on the safe side, it would be always better for him to choose that which he inherits, for the accumulated knowledge of his family is bound to stand him in good stead. It is this principle that made our ancestors insist on the caste as a heredity. He who proved in life that he was capable of apprehending the broader vision of the knowledge of the Supreme Truth, was a law unto himself. He was above caste, he was above everything. Even the gods are said to have bowed before him and responded to his call. When Nandanar, the "God-intoxicated man" prayed Nataraja to give him *darshan*, it is said, that the lord of the Bull immediately ordered the Nandi to move from his spot and leave the way clear for his *Bhakta*, though he happened to be a Panchama by birth. Nandanar was above caste, a seeker though a non brahmin by breeding, of the knowledge of the Supreme Truth. He was a *Yugapurusha* who set an example to his times, which were narrow-minded and segregated in thought, by reminding them of the fact that they only thought in terms of diversity and had forgotten the underlying unity in life.

Taking the two hemispheres of humanity under consideration, history tells that from very ancient days the West stood for materialism while the East stood for spiritualism; the West for science, the East for religion. Again in our terminology, the West is the non-Brahmin while the East is the Brahmin. Till recently, the Muslims and the English were discribed as non-Brahmins, for they came from the West and were not allowed into the Hindu temples, the preservers of Hindu culture. They were afraid that they would contaminate it. They were right in so

thinking though they were not quite correct in thinking that they would thrive as isolationists. Knowledge if jealously preserved, gets stagnated. It must be a living stream of creation. This was again the very reason for the fall of religious faith in our country. Gandhi tried to bring about a happy union between religion and politics. To him they were not contradictory. They were essential as any other field of life was essential to know the spirit of Truth. He says, "To see the universal and all-pervading Spirit of Truth face to face one must be able to love the meanest of creation as oneself. And a man who aspires after that cannot afford to keep out of any field of life. That is why my devotion to Truth has drawn me into the field of politics; and I can say without the slightest hesitation and yet in all humility, that those who say that religion has nothing to do with politics do not know what religion means." His aim was not only political deliverance but deliverance of the Soul. He said, "I have no desire for the perishable kingdom of earth, I am striving for the kingdom of heaven, which is spiritual deliverance. For me the road to salvation lies through incessant toil in the service of my country and of humanity. I want to identify myself with everything that lives. In the language of the Gita, I want to live at peace with both firiend and foe. So my patriotism is for me a stage on my journey to the land of eternal freedom and peace. Thus it will be seen that for me there are no politics devoid of religion. They subserve religion. Politics bereft of religion are a death-trap because they kill the soul." (1)

And the practical application of this "religious politics" of Gandhi was through *satyagraha* or soul-force. It is founded on the understanding that "the world rests on the bedrock of *satya* or truth. *Asatya*, meaning untruth, also means non-existent, and *satya*, or truth, means "that which is." If untruth does not so much as exist, its victory is out of the question. And truth being "that which is" can never be destroyed.(2) God is the reality, and *satyagraha* is rooted in the power of reality. It is not "the negative virtue of abstaining from violence, but the positive one of doing good." The non-violent struggle that Gandhi conducted against the West, was not merely a cry against the unnatural state of existence of the slaving East, but a cry for re-adjustment in ideologies in a manner in which both can thrive with mutual benefits of co-existence; it is the manner of life in which the scientist and the humanist live together to bring about peace and pleasure on earth. This co-existent policy may be termed as scientific humanism."

(to be continued)

1. "Mahatma Gandhi—His Own Story'—C. F. Andrews Pp. 353 - 4; 357.
2. Ibid. P. 225

HINDU TEMPLES AND ARCHAKAS

(Note : The Editor does not take responsibility for the views expressed in this article.)

KAVIRAJA SIROMANI, PANDIT, D. NARASIMHACHARYULU, AVANIGADDA.

1. The Institution of ritualistic worship is as old as creation itself. This system of wrosbip is prevalent in all countries and among all classes of people: be they Hindus, Buddists, Cristians or Muslims. They may be known by different names such as Monasteries, Churches, Mosques and Temples; but the purpose underlying all these institutions, is one and the same, the promotion of the well being and spiritual progress of the people on righteous lines and ritualistic worship. Temples are the sacred abodes of ritualistic worship of God.

2. Ancient works of Divine origin, like the Vedas, Smrutis, Puranas and Itihasas, have dealt at length with the objectives of Temple-worship and the benefits derived there from and the Agamas have described in elaborate detail, the procedure of worship and prescribed its mode and manner.

These Agamas are of two types namely: (1) Vaishnava Agamas, and (2) Saiva Agamas. Each of these two types were further subdivided into two branches. Vaishnava Agamas were subdivided into (a) Vikhanasa & (b) Pancharatra; while Saiva Agamas into (a) Siva and (b) Sakteya. The Agmas are as authoritative as the Vedas since it has been said that they are identical with Lord Vishnu "Agamānam Swayam Vishnuh" and it has also been claimed else where that Lord Siva was himsilf their originator "Agamānamcha kartha Sambhuh"

From time immemorial, Hindu temples with different Idols in them for worship have been exercising perennial influence on the Hindu Religion and have helped considerably social progress of the people.

3. A doubt may arise in the minds of some as to how temples with Idols having different shapes and forms installed in them for worship help mankind to realise the truth, which is only one and One alone; and as to how the idols within Temples with different forms and shapes represent the One Mighty Power, whom all the worlds worship. Sages of all the religions unanimously recorded after ages of penance and experience, that the Mighty God is one and one alone, and there can be no two opinions on the point. But the question is as to how to realize this Oneness? For solving any difficult problem, the intellect and the mind of man must work together. Both should labour, one assisting the other. But mind is something which is always changing. To keep the mind steady, there must be something tangeable on which it can rest. That something must necessarily have a shape and form, real or imaginary, as otherwise, it is not possible to make the mind rest. In other words, something concrete or akin to it is absolutely necessary to concentrate the mind upon. It cannot perch on nothing. The best of men may fall if the question of concentration of mind is raised, unless it is practised and perfected. Practice makes a man perfect is a well known saying. Hence, the practice to concentrate the mind is all-important; and it is to help this, that different Idols happened to be installed in Temples as objects of worship. As temples are intended for the good of the masses, and as different persons possess different attitudes, tastes and talents, one particular form may not serve the purpose of

all; and there is nothing wrong if that form which suits a particular man is taken up by him for worship and concentration.

It may not be out of place here to mention that Temples existed long before the Peethams came into existence. The fact that Sri Sankaracharya worshipped the Moolavirats and their Archakas, in Kaivalyagiri & Ahobila Temples, as stated in the Sankara Vijayam (page 68) clearly goes to show that Temples existed long before the time of Sri Sankaracharya, and Sri Kantha Sivacharya, founders of Peethams.

Hence sometime after the system of constructing temples came into exsistence, need was felt to organise propaganda on religious lines. So the ancient rulers and seers of this country organised and established on a firm and lasting basis, units of itinerant staff. whose business it was to be touring from place to place in their respective jurisdictions imparting knowledge. It may rightly be said that these units served as moving temples and these came to be designated as "Peethams" each having its own "Moola virat" (Dhruvamurthi). Such are the "Srungeri, Pushpagiri, Virupaksha, Ahobila, Vanamamalai, Bheemanagatti, SriKantha etc. At the head of each Peetham, there was an Archaka, generally called as Peethadhipathi". Besides the Peethadhipathi, there was in the unit a group of eminent scholars of very high learning and expereience in religion. These learned men were holding discourses on subjects relating to Religion in the courses of their tours for the benefit of the scholars and the people at large in places where they camped.

Thus there exsisted Archakas in both the classes of temples stationary and moving. There was practically no difference in the status of these personages. Both of them exercised the exclusive right of performing Archana (worship) directly to the Moola Virat, the object of Archana in both the cases being the welfare of the creatures in their respective jurisdictions. The Archakas in both the cases are expected to be endowed with the high spiritual talent of changing the lifeless Idol into a living being, by infusing through Archana, life into the Idol from within themselves, there by enabling the Idol with life to shower blessings of peace and prosperity on the devotees who attend temples and who ardently wait for the Divine Grace. The one difference between the two kinds of Archakas, was, while the Peethadhipathi referred to the well-being of the entire Rashtram in his Archana, the Temple Archaka referred only to the welfare of the creatures in the local area to which the Temple belonged. As regard merit, both of them are expected to be great sages able to change the lifeless Idols into beings with life, if necessary, by means of the power conveyed through their Archana;; viewed from this stand point, both of them should be considered equally great, and each should do homage to the other, at least in their heart of hearts.

(to be continued)

GOVERNMENT OF ANDHRA PRADESH.

NOTIFICATIONS BY GOVERNMENT.

REVENUE DEPARTMENT. THE ANDHRA TENANCY RULES, 1957.

(G. O. Ms. No. 138, Revenue, 22nd January, 1957).

In exercise of the powers conferred by section 19 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956) the Governor of Andhra Pradesh, hereby makes the following rules :—

I. (1) These rules may be called the Andhra Tenancy Rules, 1957.

(2) In these rules, unless the context otherwise requires—

(i) 'Act' means the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956)

(ii) 'Form' means a Form appended to these rules.

(iii) 'Section' means a section of the Act.

(3) These rules shall be deemed to have come into force on the 13th September 1956.

2. (1) Every application under sub-section (1) of section 16, including an application under sub-section (1) of section 5, section 8, sub section (3) of section 10, or section 13, shall be in writing and shall be presented in person or by agent or be sent by registered post to the Tahsildar, and in his absence, to the Head Ministerial Officer of his office.

(2) Every application under sub-rule (1) shall specify the names and addresses of the parties to the dispute, the location, description and extent of the holding in respect of which the dispute has arisen, the period of tenancy and the date of commencement thereof, particulars of the agreed rent payable in respect of the holding, the relief prayed for and the grounds adduced in support thereof.

(3) Every application under sub-rule (1) shall bear a court fee label of Re. 1.

(4) Every application under sub-rule (1) shall be accompanied by a spare copy or a sufficient number of spare copies thereof, for service on the respondent or respondents mentioned therein.

(5) If any application filed before the publication of these rules does not substanitally conform to the provisions of this rule, the Tahsildar shall give the applicant a reasonable opportunity to amend such application so as to make it to conform, and on such amendment the application shall be deemed to have been made in conformity with these rules.

3. (1) On receipt of an application under rule 2, the Tahsildar shall fix a date on which. and a place and time at which, the inquiry in respect of the application will be held, and shall issue notice thereof to the applicant or applicants and to the respondent or respondents mentioned in the application :

Provided that no such notice need be issued to the applicant if the place, date and time fixed for inquiry had been intimated to the applicant or to his agent at the time of presentation of the application.

(2) The notice referred to in sub-rule (1) shall be in Form I and shall, in the case of a notice to the respondent be accompanied by a copy of the application.

(3) The notice referred to in sub-rule (1) shall be served by delivering or tendering it to the party, or to his agent, or to any adult member of his family, or where none of the above courses is practicable, by affixing it at his last known place of residence, or by sending it to his last known place of residence by registered post acknowledgment due.

(4) The respondent shall be entitled to file a counter to the application within a period of ten days from the date of service of the notice referred to in sub-rule (1) or within such further time as the Tahsildar may for sufficient cause allow.

(5) On the date fixed for the inquiry under sub-rule (1) or on such further date or dates to which the inquiry may be adjourned, the Tahsildar shall give a reasonable opportunity to the parties to state their case and to adduce such evidence, both oral and documentary, as may be necessary in support thereof, and shall thereupon pass such orders as he deems fit.

(6) In making an inquiry under the Act, the Tahsildar shall have power—

(a) to summon witnesses and call for the production of documents;

(b) to examine parties and witnesses on oath and affirmation and adduce into writing the statements made by the persons so examined;

(c) to enter upon and inspect any land and do any other act which in his opinion may be necessary for carrying out the provisions of the Act, and the rules thereunder.

(7) Every order passed by the Tahsildar shall be pronounced in open Court.

(a) on any date to which the proceedings may have been adjourned, or if that be not practicable,

(b) on any date in respect of which notice has been given to the parties.

(8) The notice referred to in sub-rule (7) shall be in writing and shall be served on the party in person, or in his agent or legal practitioner or shall be sent to him by registered post acknowledgment due.

4 (1) Every appeal under sub section (2) of section 16 shall be in writing and shall set-forth concisely the grounds thereof, and shall be presented in person or by agent or be sent by registered post to the Revenue Divisional Officer and in his absence to the Head Ministerial of his office.

(2) Every such appeal shall bear a Court Fee label of Rs.3/- and shall be accompanied by an authenticated copy of the order of the Tahsildar appealed against.

(3) Every such appeal shall also be accompanied by a spare copy or a sufficient number of spare copies thereof for service on the respondent mentioned therein.

(4) In computing the period of thirty days specified in sub-ection (2) of section 16, the time taken for obtaining a copy of the order of the Tahsildar shall be excluded.

5. (1) On receipt of an appeal under rule 4, the Revenue Divisional Officer shall fix a date on which, and a time and place at which, the appeal shall be heard and shall issue notice thereof to the appellant or appellants and to the respondent or respondents mentioned in the appeal.

Provided that no such notice need be issued to the appellant if the place, date and time fixed for the hearing of the appeal had been intimated to the appellant or to his agent at the time of presentation of the appeal.

(2) The notice referred to in sub-rule (1) shall be in Form II and shall in the case of a notice to the respondent be accompanied by a copy of the appeal.

(3) The notice referred to in sub-rule (1) shall be served in the same manner as the notice referred to in sub-rule (3) of rule 3.

(4) The respondent shall be entitled to file a counter to the appeal within a period of one month from the date of service of the notice referred to in sub-rule (1) or within such further time as the Revenue Divisional Officer may for sufficient cause allow.

(5) On the date fixed for the hearing of the appeal under sub-rule (1) or on such further date or dates to which the hearing may be adjourned, the Revenue Divisional Officer shall give a reasonable opportunity to the parties to state their case and adduce their arguments and shall thereupon pass such order as he deems fit.

(6) If, in hearing the appeal, the Revenue Divisional Officer considers that any further inquiry is necessary, he may himself make such inquiry or cause it to be made by any Officer of the Revenue Department subordinate to him not lower in rank than a Deputy Tahsildar specifying the points on which such inquiry is necessary.

(7) The Revenue Divisional officer or the Officer authorised by him under sub-rule (6) making such inquiry shall exercise such powers as the Tahsildar is empowered to exercise under sub-rule (6) of rule 3.

(8) Every order passed by the Revenue Divisional officer shall be pronounced in open Court,

(a) on any date to which the proceedings may have been adjourned or if that be not practicable,

(b) on any date in respect of which notice has been given to the parties.

(9) The notice referred to in sub-rule (8) shall be in writing and shall be served in the same manner as the notice referred to in sub-rule (8) of rule 3.

6. In determining the fair rent under section 6 Tahsildar shall have regard to the following factors besides those specified in clauses (a) to (f) of sub-section (2) of section 6:

(a) the amount of betterment contribution, if any, payable by the landlord in respect of the land under the Andhra Irrigation (Leavy of Betterment Contribution) Act, 1955;

(b) the water cess, if any, payable by the landlord in respect of the land under the Madras Irrigation Cess Act, 1865.

(c) The water cess, if any, payable by the landlord in respect of the land under the Andhra Irrigation works (Leavy of Compulsory Water Cess) Act, 1955.

7. (1) The deposit of rent under section 7 of the Act shall be made in the following manner.

(a) if the rent is payable in cash, it shall be deposited in the treasury ·

(b) if the rent is payable in kind, the tenant shall give advance intimation of such deposit to the Tahsildar and shall deposit the rent with the headman of Village in which the land is situated or such other officer as may be specified by the Tahsildar in this behalf. The tenant shall there upon be entitled to a receipt for the rent so deposited.

(2) The receipt for the rent deposited, whether the rent be in cash or kind shall be filed before the Tahsildar as soon as practicable after such deposit.

(3) The village headman or the officer specified by the Tahsildar under sub-rule (1) with whom the rent in kind has been deposited, shall take all such steps as may be necessary for the safe and proper custody of the produce so deposited and shall keep the Tahsildar informed from time to time of the condition of the produce. The Tahsildar may, at any time, having regard to the condition of the produce and the facilities available for its custody order that the produce be sold at the market rate prevailing in the locality and the proceeds of such sale shall thereupon be deposited in the treasury and the amount so deposited shall thereafter be deemed to be the rent deposited.

8. (1) The Tahsildar requiring a cultivating tenant to deposit the balance of rent due under section 7 shall issue a notice to him in Form III. Such notice shall be served on the tenant or in his agent or shall be sent to him by registered post acknowledgement due.

(2) on the deposit of such balance, the Tahsildar shall pass an order for its payment to the landlord.

9. A copy of every application for remission of rent under section 8 shall be served on the landlord in person, or by sending it to him by registered post acknowledgement due.

10. (1) Every lease under section 10, shall, besides the particulars specified in the said section contain particulars relating to the restructions, if any, in regard to the growing of any crops on the holding, the period of tenancy and the date of commencement thereof, and the date on or before which the rent is payable:

Provided that nothing in this rule shall apply to lease entered into before the publication of these rules.

(2) Every cultivating tenant who makes payment on account of rent shall be entitled to obtain a receipt for the amount paid, duly signed by the landlord or his authorised agent.

11. The notice referred to in section 12 shall be served on the landlord in the same manner as the copy of the application referred to in rule 9.

12. The notice referred to in sub-sect'on (1) of section 14 shall be served on the landlord in the same manner as the copy of the application referred to in rule 9.

13. Every decision or order of the Tahsildar or the Revenue Divisional Officer under the Act, shall be executed by an Officer of the Revenue Department not lower in rank than a Revenue Inspector.

14. (1) All proceedings before the Tahsildar or the Revenue Divisional Officer under the act, shall be summary and shall be governed, as far as may be, by the provisions of the Code of Civil Procedure.

(2) In any proceeding before the Tahsildar or the Revenue Divisional Officer, the Tahsildar or Revenue Divisional Officer, as the case may be, may permit any party to be represented by his agent or legal practitioner.

Provided that the Tahsildar or the Revenue Divisional Officer, may at any stage of the proceedings and for reasons to be recorded in writing cancel such permission.

FORM I.

NOTICE. (See Rule 3)

To

Whereas an application has been filed under sub-section (1) of section 16 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956) for the adjudication of a dispute, and whereas you are mentioned as a party to the said dispute.

Take notice that it is proposed to hold an inquiry into the said dipute at ....(place) on ....(date) at .... (time) and that you m..y appear at the said inquiry and give such evidence as may be necessary in support of your case. failing which the inquiry will be held and the dispute decided EXPARTE.

A copy of the application is enclosed. You may file a counter within a period of ten days from the date of service of this notice.*

(*To be scored out where-ever unnecessary)

Tahsildar.

FORM II.

Notice. (See Rule 5)

To

Whereas an appeal has been filed under sub-section (2) of section 16 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act XVIII of 1956) against the order of the Tahsildar in...... ....dated.................and

Whereas you are mentioned as a party to the said appeal.

Take notice that it is proposed to hear the appeal at......... . (place) on . ... (date) at... ....(time) and that you may appear at the said hearing, failing which the appeal will be heard and decided EXPARTE.

A copy of the appeal is enclosed. You may file a counter within a period of one week from the date of service of this notice*

*To be scored out where-ever unnecessary.

Revenue Divisinol Officer.

FORM III.

NOTICE (See Rule 8)

Whereas on an application filed under section 6 of the Andhra Tenancy Act, 1956 (Andhra Act, XVIII of 1956) for the determination of fair rent, the fai rent has been determined as Rs. .... and you have under section 7 of the aforesaid Act deposited rent equal to .. . ...and where as consequently a balance of .. .. is due from you, you are hereby required to deposit the said balance within a period of fifteen days from the date of receipt of this notice.

C. R. KRISHNASWAMY RAO SAHIB,
Specil Officer.

MADRAS HINDU RELIGIOUS AND CHARITABLE ENDOWMENTS ACT—AMENDMENT RULES.

(G. O. Ms. No. 2470, Education & Endowments, 22nd October, 1956)

In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of section 100 read with section 31 of the Madras Hindu Religious and Charitable Endowments Act, 1951 (Madras Act XIX of 1951), the Governor of Andhra, hereby makes the following amendment to the rules published with the Notification of the Government of Madras in the late Rural Welfare Department, dated the 21st September 1951, at page 523 to 544 of the Fort St George Gazette, dated the 25th September 1951, as subsequently amended, the same having been previously as required by sub section (3) of section 100

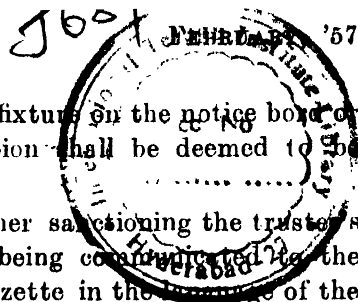
AMENDMENT

In the said rules, for the rules under section 31, the following be substituted, namely—

"Rules under section 31 :

1. Notice of the Trustee's proposal under section 31 (1) for the appropriation of surplus in the income of the institution shall contain particulars of the surplus, the purpose or purposes for which such surplus is proposed to be appropriated and the amount proposed to be appropriated for the purpose or each of the purposes proposed. The notice shall specify a date which shall not be less than one week from the date of its issue, within which objections or suggestions may be sent. It shall also specify the date on which an enquiry, if any, is proposed to be held to consider the objections or suggestions.

2. A copy of the notice shall be served on, or sent by registered post with acknowledgement due, to the trustee or trustees, of the religious institution and where the proposal in question is made by the trustee of a specific endowment. also to the trustee or trustees of the temple to which the specific endowment is attached.

3. A copy of the notice shall also be published by affixture on the notice board of the front door of the temple concerned. Such publication shall be deemed to be sufficient intimation to persons having interest.

4. A copy of the order of the Deputy Commissioner sanctioning the trustee's proposal, either wholly or in part, shall, in addition to being communicated to the trustee or the trustees, be also published in the District Gazette in the language of the District concerned in the case of the temple or specific endowment attached to a temple situated in the district, or in the Andhra Gazette in the case of specific endowments attached to temples situated in more than one district.

The publication of the order in the manner aforesaid be deemed to be sufficient intimation to persons having interest.

5. The time within which any person interested may appeal to the Commissioner under section 31 (2) against the sanction accorded by the Deputy Commissioner under section 31 (1) shall be one month from the date of the publication of the order of the Deputy commissioner according such sanction in the Andhra Gazette or District Gezette, as the case may be under rule 4 ".

V. VENKATRAYUDU,
Deputy Secretary to Government.

PROCEEDINGS OF THE DIRECTOR OF PUBLIC INSTRUCTION, ANDHRA, (MADRAS).

Dis 54/64 Dated 7-11-1956

Sub: BOOKS & PUBLICATIONS – A Religious Monthly Magazine entitled 'ARADHANA' – Commended for use in the Libraries.

Read: From the Editor, 'ARADHANA', H R.&C.E. Department, Masulipatam, Letter dated 21-11-55 from Camp: B N.K. Press Ltd., Madras-26.

The Director is pleased to commend the following magazine for use in the College and Public Libraries in the State.

Name: A Religious monthly magazine entitled 'ARADHANA' Edited and Published by P. P. Sastri, P.O.L.

Price: Rs. 12/- annual subscription or Rs. 1/- per copy

Place: Editor: 'Aradhana', H.R.&C E. Department, Andhra, Masulipatam.

The undermentioned officers are requested to bring the magazine to the notice of the managements of the public libraries under their control.

K. RAGHAVA REDDY
For Director Of Public Instruction

TRUE COPY FORWARDED BY ORDER.

Sd/ C. NAGASAMY
Superintendent,

To

All the District Educational officers who are the Secretaries of the Local Library Authorities.

The Principals of all Government Colleges.

The Librarian, State Central Library, Visakhapatnam.

శ్లో॥ శ్రీ శైలేశ మహం ప్రభుర్న్ భజితుం కాంచీవిభుం సేవితుం
కాశీనాథముపైతుమవ్యథ మహాకాలేశ్వరం వందితుమ్ ।
మత్వా మేరుసమం మదీయమనసో విస్ఫారభూతం గుణం
పాహి త్వయి కృపాకటాక్ష విసరైః శ్రీకాలహస్తీశ్వర !॥

— శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకమ్ - శ్రీ॥ శ్రీ॥ గు॥ ...చార్యః.

శా॥ శ్రీ శైలేశు భజింతునో యభవుఁ గాంచీ నాథు సేవింతునో
కాశీవల్లభుఁ గొల్వఁ బోదునొ మహాకాళేశుఁ బూజింతునో
నా శీలంబును మాన మేరువనుచున్ రక్షింపవే నీ కృపా
శ్రీ శృంగార విలాస హాసములచే శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా !॥

ధూర్జటి కవి - శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకము.

శ్లో॥ బ్రహ్మానంద మహాపదే నివసతా యే పాపఘంటాపథం
బంధం ఉపతతిం కలాపనిచయం విజ్ఞాన సంపాదనమ్ ।
శక్తా వారయితుం గతిం విచరతః చిత్తస్య రంగస్థితైః
భిద్యంతే భవబంధ దుష్టలతికాః శ్రీ కాళహస్తీశ్వర !॥

శ్రీ॥ శ్రీ॥ గు॥ ...చార్యః

శా॥ అకలంక స్థితి నిల్పి నాదమను ఘంటారావమున్ బిందు దీ
పకళాశ్రేణి వివేకసాధనము లొప్పన్ బూని యానంద వా
రక దుర్గాటవిలో మనోమృగము గర్వస్ఫూర్తి వారించువా
రికిఁ గావదు భవోగ్రబంధ లతికల్ శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా !॥

ధూర్జటి కవి - శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకము.

[Regd. No. A-198.

